START

CONTROL TEST TARGET
for Kodak Quality Monitoring

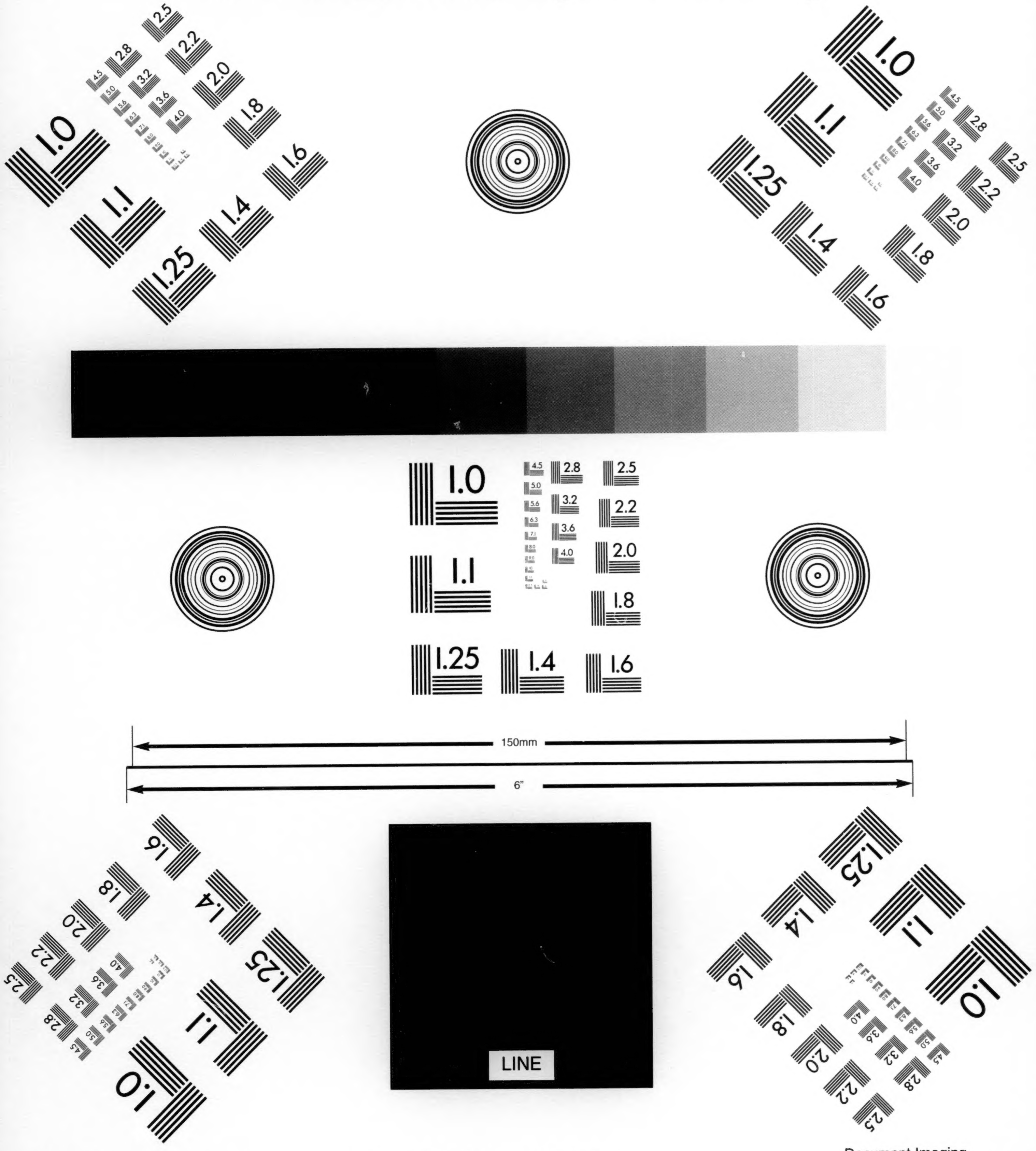

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT IMAGING

Kodak

Microfilmed 2004
By the
Center for Jewish History

For
YIVO Institute
For Jewish Research

NEW YORK, NY

Reproduction may not be made
without permission.

YIDDISH DRAMA

PRESERVATION PROJECT

YIVO
LIBRARY
REEL
Y-2004-1874.12

Gordin, Jacob.
Mirele Efros: drame in
4 aktn.
Varshe, 1911.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2004-187412

Gordin, Jacob, 1853-1909.
Mirele Efros : drame in 4 aktn.
Varshe : o. fg., 1911.
64 p. ; 21 cm.

1. Yiddish drama.--lcsh
I. Poland-Warsaw

ID: NXYH02-B387 CC: 9114 DCF: [HBR]
CALL: /106076b

Reduction ratio X 10.0

סופלער

מירעלע אפרת.

אלעבענ'ס בילד אין 4 אקטען.

פון

יעקב גארדין.

ווארשא. תרס"ט.

פרייז 30 קאפ׳

מירעלע אפרת

דראמע אין 4 אקטען

פון

יעקב גארדין.

פרייז 30 קאפ.

ווארשא, תרע"א.

МИРЭЛЭ ЭФРОСЪ

соч. Я. ГОРДИНА.

ВАРШАВА 1911.

Типографія Якова Кельтера, Рымарская 8.

Perl.
84H

פּערזאָנען:

מירעלע אפרת,	50	יאָהר אַלט.
יאָסעלע, איהר עלטערער זוהן,	20	" "
דאָניע, איהר יונגערער זוהן,	18	" "
מהלה, איהר דיענסט	40	" "
ר׳ שלמון, אַהר פּריקאַזשציק,	50	" "
ר׳נחומצע הנה דבורה׳ס, איהר מחותן	50	"
הנה דבורה, זײַן פרוי	50	" "
שײַנדעלע זײַער טאָכטער, יאָסעלעס פרוי	18	" "
שלמה׳לע, יאָסעלעס זוהן	13	" "

כלי־זמר, געסט, יודען ווײַבער....

ערשטער אַקט — אין סלוצק, די איבריגע דרײַ אַקטען אין גראָדנאַ.

צווישען ערשטען און צווייטען אַקט — דרײַ יאָהר. צווישען דריטען און פיערטען — 10 יאָהר

ערשטער ארט:

(זעהר א מדיסער צימער. אנגעשטעלט פיעל קאסטענס און טשעמאדאנעס. בעלי עגלות, רוסישע, טראגען אריין נאך קאסטענס, קעהרען זיך אום און קומען נאך עטליכע מאל מיט זאכען, וועלכע זיי טראגען אריין אין א טהיר, וואס געפינט זיך אין הינטערגרונד. מהלה נעהט יעדען פריהער, ווייזט זיי וואוהין טראגען די זאכען און זאגט אלע ווײלע: שש! שש! די בעלי־עגלות אב).

מהלה: נו, דאַנקען לויבען יאָסקע דעם טויבען, מיר זענען שוין אין סלוצק. אַז איך וועל איבערפּטר׳ען די התונה, וועל איך יאָ דאַרפען גומל בענשען. (ווישט אויס מיט אַ טוך די טריט פון די בעלי עגלות, [illegible] פּאַטער, ווי לאַנג איז עס, יאָסעלע איז נאָך געווען אַ שנעקעל, אומגעלאָפען אין מײַטקעס—הײַנט האָט ער שוין התונה. זאָל גאָט געבען אין אַ גוטע [illegible] קוקט אין פענסטער). עס גיעסט אַ שלאַגס־רעגען. פון גראָדנאַ ביז סלוצק זענען מיר געפאָהרען כיד המלך. אַזוי שען געהען אין דרויסען, וואַרעם און טרוקען. געקומען אַהער— פינסטער און נאַס. דוקא הײַנט דאַרפען אין סלוצק שוויצען די הימלען— נאַ דיר אַ מדינה... עס זאָל חלילה, ניט פערשטערען די שמחה.

אָי, קינדערלעך מײַנע, האָבען מיר עס געהאַט אַ זוג, איך וועל קײנמאָל ניט פערגעסען. מע מעג זאָגען: אַזוי ווי אַ קייסערטע איז מירעלע אפרת געפאָהרען אויף איהר זוהנס התונה. אַ גאַנצער צוג—פינף גרויסע בוידען, אַלע געפּאַקט מיט כל טוב. אין יעדע שטאָדט, וואו מע האָט זיך אָבגעשטעלט, צוטײלט דעם עולם לעקעך און בראָנפען און געטײלט נדבות...

שש! זי האָט זיך צוגעלעגט אָברוהען. און די בחורים אונזערע שמועסען בײַ זיך שטיל אין צימער. בײַ׳ם התן שלאָגט זיך נעביך דאָס הערצעלע. געווים. איך ווייס, איך האָב אויך אַמאָל התונה געהאַט. אָי! אָי! איך האָב געציטערט און געפלאַטערט און וואָס האָב איך דערפון? מײַנער האָט מיך אַוועקגעוואָרפען און איך בין שוין 15 יאָהר, ניט פאַר אײך געדאַכט, ניט אַהין און ניט אַהער, אַ עגונה... ניט קײן מויד און ניט קײן אידענע, ניט קײן אַלמנה און ניט קײן גרושה... פערשרפה׳עט זאָל ער ווערען. אַזאַ שענע התונה געווען... מירעלע האָט געגעבען נדן און כלה־מתנות, דער בעל־הבית עליו השלום איז געווען אונטערפיהרער... מהשבות׳ן, וויפיעל איז שוין אַז דער בעל־הבית איז געשטאָרבען... זעקס... ניין... פופצעהן יאָהר... מירעלעס מאַן איז געשטאָרבען און מײַנער איז ענטלאָפען... מירעלע אפרת איז איצט מײַן מאַן, מײַן משפּחה, מײַן הויזגעזינד... בײַ איהר אין שטוב אויסגעוואַקסען,

צי איהר מסתמא בעשערט צו שטארבען [illegible] (שלמון קומט) גאט איז מיט אייך, ר' שלמון, וואו זייט איהר עס געוועזן? זי האט אייך עטליכע מאל גערופען. איהר ווייסט דאך, זי קאן אהן איהר איבערפריקאשציק קיין טריט טהון...

שלמון: איך בין געווען ביי די מחותנים, אי, מחלה, די כלה איז טאקי א פארשוין... סלוצק הא? אבער דלפנים, טאטע זיסער, דער דלות פייפט אין אלע ווינקעלעך. זאל ער שומר ומציל זיין.

מחלה: אזוי? האט אונזער מירעלע די קלוגע ניט געוואוסט מיט וועמען זי האנדעלט?

שלמון: וואס הייסט? אדרבה, זי האט דוקא געוואלט א ארעם קינד און נאר פון א שענע משפחה. זי האט דאך אליין געשיקט געלד אויף קליידער און פאוועלע און זי וועט מוזען נאך געלד געבען... דער כלה'ס טאטע געהט שוין אהער... זיי ווילען אפלעקען א ביינדעל פון דער רייכער מחותנת'טע[illegible]פס! יאסעלע האט געקענט נעהמען א כלה מיט 30 טויזענד [illegible] נדן. א קלייניגקייט מירעלע'ס אפרת'ס זוהן? און איהם האט זיך געוואלט א געבילדעטע כלה פון א גרויסע שטאדט. זי האט אבער ניט געוואלט און אז זי זאגט „ניין“ — ווייסטו דאך... שש. וואס טהוט זי?

מחלה: זי האט זיך צוגעלעגט אברוהען. זי איז עפעס אונצופריעדען. איך האב מורא, אימיצער פון אונז וועט שוין היינט האבען א שווארצען סוף.

שלמון: אפשר איז דאס נאר דערפאר, ווייל התנ'ס צד מוז זיך בלאזען. מחלה, מע דארף דא אביסעל אויפרוימען. דו ווייסט דאך, ווי זי האט פיינט, אז עס איז אנגעווארפען. (טהוט אוים זיין ראק און שלעפט מיט מחלה'ן די קאסטענס. פון אנדער צימער הערט זיך מירעלע'ס שטימע: מחלה! מחלה! אהער געה!)

מחלה: (ווישט מיט'ן פארטוך איהר געזיכט) שוין, באלד! (לויפט אב).

שלמון: (קוקט זיך ארום) איך האב זיך ניט געריכט, איך זאל אויפ'ן וועג קענען מאכען אזא שענע פאר קערבלעך. הוצאות גרויסע: האבער און היי פאר די פערד... און די אכסניה'ס...... אהין, אהער. זי האט דאך ליעב אלעם מיט א ברייטע האנד — ביד רחבה... הע! הע! זי זעהט דוכט זיך אלעם און פערזעהט מאנכעס מאל... זי האט אבער פאר אזעלכע זאכען קיין פאראיבעל ניט. זי פערגינט יעדען... (מחלה צוריק).

מחלה: ר' שלמון, די בעל-הבית'טע רופט אייך.

שלמון: תיכף ומיד! (טהוט אן דעם ראק, פערשפיעלעט זיך, הוסט זיך אוים, ווישט אוים די פיס ביי'ם שוועל און געהט אריין).

מחלה: אונזער מאדאם אפרת וויל טיי (עפענט די טהיר אין הינטער-

גרונד) עי, יורקא! שטעל גיך דעם סאמאוואר (נחומ'צע קומט, זיינע קליידער און שיך נאס) און זעה. יורקא, דער סאמאוואר זאל פינקלען — דו קענסט היינט האפען א פארציע (קעהרט זיך אום) אה, אונזער מחותן, איך האב אייך דערקענט. מזל טוב אייך.

נחמצע: זאל זיין מיט מזל. וואס איז, יורקא'ן אויך געבראכט אויף דער התונה? מהיכא תיתא, וואס איז די נפקא מינה?

מחלה: ווי דען? אקפאנינע און יאדיבע אויך דא. דער קוטשער אנטאן, יורקא — אלע. איהר ווייסט דאך, אונזערע האט ליעב, עס זאל זיין ווי אין דער היים. מע פיהרט איהר אונזער סאמאוואר, איהר גלאז, איהר שאל, איהר לעפעלע, איהר גאפעל מעסער. וואס דארפט איהר מעהר? אפילו איהר שטול האבען מיר מיטגעבראכט (ווייזט אויף א גרויסע קרעסלא) איהר ווילט דאך דא מסתמא זעהען די מחותנת'־טע? באלד (אב).

נחומצע: דוכט זיך ניט מעהר, ווי א אידענע און פונדעסטוועגען פיהל איך אקוראט, ווי איך זאל דארפען רעדען מיט'ן האספאדין פאליציימייסטער (פערשפיעלעט זיך, מחלה קומט צוריק).

מחלה: זי זאגט, איהר קענט מוחל זיין און קומען שפעטער.

נחומצע: וואס הייסט שפעטער? עס איז א קלייניגקייט? היינט ביי נאכט דער התן מאל. גאט איז מיט איהר, וואס הייסט? איך מוז זי באלד זעהען, איך בעט דיר.

מחלה: ביי מיר פועלט איהר, אבער אז זי זאגט ניין, איז א שווערע הלכה. (אב).

נחומצע: איך וואלט בעסער געדארפט שיקען אהער מיין הנה דבורה— זי וואלט זיך מיט איהר גיכער אויסגע'טענה'עט. (מחלה צוריק).

מחלה: מירעלע זאגט: אויב איהר האט ניט קיין צייט, זאלט איהר געהען געזונטערהייד.

נחומצע: וואס הייסט געהען? מענש, אידענע, עס איז נאך א סך זאכען ניט איינגעקויפט. מיר האבען פשוט ניט קיין געלד, און... און... די כלי זמר שטעהען אויפ'ן רעגען, זיי זענען געקומען אהער שפיעלען א דאברא דזיען... א שענעם קבלת פנים. זאג איהר איך בעט דיך, מענשען ווארטען, וואס הייסט?

מחלה: איך האב מורא איהר דעם קאפ דולען... זי האט עס פיינד. (אב).

נחומצע: אט האסטו דיר א דאברא דזיען מיט א קבלת פנים. רבש"ע איך טהו א נדר, אז איך וועל דאס איבערקומען בשלום, גיעב איך דיר דרייסיג פרקים משניות. וואס איז דיר די נפקא מינה? (מחלה צוריק).

מחלה: זי זאגט: די כלי זמר דארפען ניט שטעהען אויפ'ן רעגען. [illegible] זיי אריין — זי קומט באלד. (רוימט).

נהומצע: (עפענט די טהיר) קומט אריין, זייט ושע מוחל (כלי זמר אריין) זעצט אייך, די מהותנת'טע קומט שוין אריין (מהלה גיט זיי שטוהלען, זיי זעצען זיך) אהא! (הנה דבורה קומט פערסאפעט) גאט אליין האט דיר געבראכט. איך האב דא אויף זיך די האר געריסען, וואס איך האב דיך ניט מיטגענומען. שש! זי קומט באלד אריין......

מהלה: אי, אט דאס איז די מהותנת'טע? (זי שאקעלט מיט'ן קאפ).

הנה דבורה: יא, וואס איז — איך געפעהל דיר ניט? (צום מאן) איך האב געוואוסט, דו ביזט א לעמעל און זי, די גראפיניע פאטאצקי, וועט זיך ברעקלען. נישקשה, איך האב זיך פאר איהר ניט צו שעמען— זאל זי זיך מיט מיר רעכנען אין יחוס. שא!

מהלה: (א קוק אין טהיר) זי געהט אהער (מוזיקער פארבערייטען זיך. שלמון עפענט די טהיר, מוזיק שפיעלט א טוש, זי קומט אנגעשפארט אויף א שטעקען, גראע האר און דער פנים איז בליהענד, מהלה רוקט ארוים איהר שטוהל. מירעלע זעצט זיך פון דער זייט. מהלה שטעלט איהר א קליין ביינקעלע אונטער די פיס).

נהומצע און הנה דבורה: מזל טוב! מז"ט, מהותנת'טע, אין א גוטע שעה (מירעלע נייגט דעם קאפ, אויף איהרע ליפען א סארקאסטישער שמייכעלע).

נהומצע: ברוך השם, געקומען בשלום.

הנה דבורה: עס רעגענט היינט. מהותנת'טע לעבען, אז עס רעגענט, איז א סימן ברכה.

מירעלע: יא, אז עס רעגענט, איז געוויס א סמן, אז עס וועט זיין א בלאטע. זאלען די כלי־זמר שפיעלען.

הנה דבורה: דער חתן און אייער צווייטער זוהן זאלען אויך אריינגעהן, עס איז א דאברי־דזיען פאר אלע מהותנים.

מירעלע: די יונגע מהותנים וועלען מסתמא ניט נתפעל ווערען פון אייער סלוצקער מוזיק. זיי שפיעלען אליין פאר זיך, דער עלטערער שפיעלט פלייטע, דער צווייטער — פיעדעל. שפיעלט פאר אונז אלטע לייט. שלמון, עפען די טהיר אין קיך אריין! זאל יורקא און אקסאניא הערען דעם דאברי־דזיען פון אונזערע מהותנים.....(שלמון לויפט עפענען די טהיר, מוזיק שפיעלט „דאברי דזיען").

מהלה: זאל גאט געבען מיט מזל, זאל גאט געבען גליק אונזערע יאסעלע (וויינט).

מירעלע: וואס וויינסטו, נאר? (גלעט מהלה'ן איבער'ן קאפ) שלמון, גיעב די כלי־זמר א פינף און צוואנציגער און זאל מען זיי דארט מכבד מיט לעקעך און בראנפען און געבען זיי אהיים צוקער־געבעקס פאר זייערע קינדער (שלמון גיט זיי געלד).

כלי זמר: (איבעראשט) פינף און צוואנציג קערבלאך! 25 רובעל!

פערנייגען זיך און געהען אב מיט שלמונ'ען, מירעלע פערשרייבט עטוואס אין א ביכעלע).

נהומצע: וואס דען האט איהר געמיינט? אונזער מהותנת'טע, פערשטעהט איהר מיך, איז מירעלע אפרת... עס איז א גרויסע נפקא מינה.

מירעלע: מהלה, געה אויך אהין! (מהלה אב) איצט וועל איך מיר ערלויבען צו פרעגען: איהר האט ניט געקאנט געפינען קיין ערגערע קווארטיר פאר אונז איינצושטעהן?

נהומצע: מהותנת'טע לעבען, עס איז כמעט די פיינסטע שטוב אין סלוצק. און אויסער דעם, עס איז א כבוד פאר'ן חתן דא איינצושטעהן. דער בעל־הבית איז א גביר אדיר...

מירעלע: אזוי? א סלוצקער גביר אדיר? ש~~רעקליך~~. איך האב געשיקט א רייטער און האב צוויי שעה געווארט אונטער'ן שטאדט, פארוואס זייט איהר אונז ניט ארויסגעפאהרען בעגעגענען?

נהומצע: איהר דארפט קיין פאריבעל האבען, מהותנת'טע לעבען, ערשטענס דער רעגען. און איך וועל זאגען דעם אמת: דינגען א פאר בוידען האבען מיר פשוט ניט געהאט קיין געלד, און צופוס געהן פאסט ניט פאר אונזער משפחה. איהר פערשטעהט דאך אליין. מהיכא תיתא, וואס איז די נפקא מינה, אה, מיר הלש'ט דאס הארץ....

הנה דבורה: וואס דארפסטו זיך פערענטפערן אזוי? די מהותנת'טע קען אונז. מיר זענען טאקי איצט געבראכען, געפאלען, אבער דעם יחוס האבען מיר ניט פערלארען. אזעלכע כלות ווי מיין טאכטער, וואלגערען זיך ניט אונטער'ן אויווען. פערגעסט ניט, ר' מנחם מענדעלע איז געוועזן מיין זיידע.

מירעלע: דער זיידע מעג זיין אליין אפילו משה רבנו — איז דאס דאך ווערטה א גראשען, ווען מען איז אליין א גאר־נישט. מהלה! (קלאפט לייכט מיט'ן שטעקען, מהלה קומט) דערלאנג איהם א גראפין בראנפען מיט א שטיק קארענעם לעקעך. (מהלה אב).

הנה דבורה: איצט איז אבער קיין צייט ניט צו רעכענען זיך אין יחוס — מען דארף רעדען פון וויכטיגערע זאכען... עס איז ניטא וואס צו שעהמען זיך — מיר זענען דא אייגענע מענשען. מהותנת'טע, מיר דארפען....

מירעלע: איך וויים, איהר דארפט ממתקים. איך האב שוין געהערט, וואס פאר א תכלית איהר האט געמאכט פון מיין געלד, איהר געדענקט, וויפיעל איך האב אייך געשיקט אויף התונה־קליידער פאר דער כלה... 300 רובל האב איך געהייסען אויסגעבען אויף וועש....

נהומצע: יא. זאלט איהר געזונד זיין, אבער איך, מיין אידענע און

אונזערע שרצים'לאך — מיר אַלע זענען דאָך מחותנים און מיר האָבען געדאַרפט נײַע בגדים'לעך צו דער התונה. אַ חוץ דעם, ווי מיר האָבען נאָר געקריגען די פּאָר גראָשען, זענען אונז די בעלי־הובות בעפאַלען, ווי הינד, להבדיל, בעפאַלען אַ נבלה. וואָס איז די נפקא מינה? בײַ אײַך אין שטוב וועט איהר שוין אַלײן זעהן וואָס שײנדעלע דאַרף. (מהלה קומט מיט בראַנפען און פערבײַסען).

מירעלע: אַזוי? מײַן שנור, הײסט עס, וועט האָבען, — ע! ווי אַזוי זינגט מען דאָס לידעלע, מהלה? „זיבען העמדער, ווי די בעכער, דרײַ מיט לאַטעס, פיר מיט לעכער...״ זעהר שען. מהלה, ווישׁ־אויס דעם פּאַל אונטער זײַערע פיס... זעה נאָר, זיי האָבען אָנגעטראָגען בלאָטע ווי אמת'ע סלוצקער מחותנים (מהלה ווישט־אויס דעם פּאַל מיט אַ טוך). ר' נהומצע הנה דבורה'ס, איהר קאָנט פערבײַסען (נהומצע טרינקט און פערבײַסט).

הנה דבורה: איך פערשטעה ניט, וואָס האָט איהר געמײנט, איך וועל אײַך אָבגעבען מײַן טאָכטער אומזיסט?

מירעלע: ניט אומזיסט? וויפיעל קומט אײַך פאַר דער קוה מיט דער שטריק?

הנה דבורה: מיר דאַרפען בעצאָהלען אין די קלײטען און אין אַלע קראָמען. אַלץ וואָס מען דאַרף צו דער התונה האָבען מיר גענומען אויף באָרג. מען ווײס, אונזער מחותנת'טע איז אַ בטוח. הײַנט דאַרף מען בעצאָהלען די כלי זמר, דעם חזן, די סאַרווערקעס, דעם שמש, דער טוקערין... הײנט קומט פאַניע יאַנושעווסקי, די פּראָפעסערקע פון „פּאָרטאַפּליאַן״... איהר אַלײן האָט דאָך געשריבען, זי זאָל ניט אויפהערען לערנען זיך ברינקען דאָרטען ביז דער התונה...

מהלה: (אָפּאַרט) אָ[illegible]אסערע שנאָרער די סלוצקער מיוחסים זענען... ניט געדאַכט זאָלען זיי הערבען...

מירעלע: איך זעה שוין, מיר וועלען בײַ אײַך דאָ אין סלוצק ניט האַפּען שוין קײן מציאה. גוט, איך וועל הײסען שלמון — געבען אײַך צוויי הונדערטער. זײַט איהר צופריעדען?

נהומצע: מחותנת'טע לעבען, וואָס הײסט איהר האַנדעלט ניט אַ מציאה? פערגעסט ניט, אונזער שײנדעלע, זאָל געזונד זײַן איז דאָך ר' מענדעלע'ס אַנ'אוראייניקעל. גאַנץ סלוצק האַלט זי פאַר אַ צאַצקע. עס איז אַ גרויסע נפקא מינה.

מירעלע: גאַנץ סלוצק?... איך פערשטעה גאָר ניט, פאַר וואָס רופט זיך אײַער שטאָדט סלוצק? עס איז דאָך גאָר העלם, אויף מײַן וואָרט, העלם....

נהומצע: הע! הע! זאָלט איהר געזונד זײַן, איהר האַלט אונז פאַר העלמער נאַרען? מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה?

הנה דבורה: אפילו אין דער לינקער פּאה ליעגט עס מיר ניט. ווי זאָגט מען: רופט מיך נאַר און גיעב מיר לעקאָה... איך וויל זעהען בעסער די כלה־מתנות. איהר האָט צוגעזאָגט דימענטענע אויערינגלעך, מיט אַ בראָש, מיט אַ בראָנזשעלעט, לאָ'מיך אָקערשט זעהען... איהר מײנט ניט, אַז איהר וועט אָבקומען מיט שיהע־פּיהע....

מהלה: האָט אויף זיי קײן פּאַראיבעל ניט — זיי פערשטעהען אײַך ניט....

מירעלע: (שטעהט אויף) נײן, געהיס, ווי קאָן מען אויף זיי פּאַראיבעל האָבען? ר' מענדעלע איז דאָך זײער זײדע געווען.... גענוג, דער דאָבריי דזיען איז געענדיגט — איהר קאָנט געהען! (ווײַזט מיט'ן שטעקען די טהיר).

מהלה: (צו זיי שטיל) געהט בעסער געזונטערהײד, זי וועט נאָך הלילה בעז ווערען (נהומצע טרינקט־אויס אַ גלעזעל אײלענדיג און וויל געהען).

הנה דבורה: וואָס הײסט געהען? נו, און געלד?

מירעלע: קלאַפּט בעז מיט'ן שטעקען) געלד? געלד? האַ? הם, שלמון וועט אײַך געבען געלד. דאָס וואָס מרים אפרת זאָגט־צו איז אַזוי ווי מזומן, פונקט ווי דעם זיידען'ס יחוס....

נהומצע: הנה דבורה, וואָס דאַרפסט דו זיך דאָ האַמפּערען? די מחותנת'טע האָט צוגעזאָגט איז צוגעזאָגט... מהיכא תיתא, נאַר, וואָס איז די נפקא מינה?

הנה דבורה: (קרימט איהם) צוגעזאָגט איז וואָס איז די נפקא מינה? איך זאָג דיר, אַ גרויסער גליק האָט מיך געטראָפען! וואָס וועט אונז בלײַבען פון די צוויי הונדערטער? נאָך דער התונה נעהמען זיי צו אונזער שײנדעלע און אונז וועט בלײַבען דער דלות. נײן! איצט, פאַר דער חופּה קאָנען מיר אַלעס אויספיהרען.

נהומצע: אָי! אָי! הנה דבורה, זאָל זײַן גענוג. (שטיל) דו וועסט נאָך הלילה ערגער מאַכען.

הנה דבורה: וואָס שרעקסט דו זיך אַזוי? האָסט דו אַלײן ניט געזאָגט: מיר מוזען בײַ איהר אַרויסקריגען האָטש 300 רובל פאַר זיך, — מיר זאָלען קענען מאַכען אַ געשעפטעל? שײנדעלע אַלײן האָט דען ניט געזאָגט: שאַנעווע זיי ניט איצט? שוטה דו, אַז מיר וועלען איצט ניט אַרויסרײַסען בײַ זיי מיט געוואַלד, וועט נאָך דער חופּה זײַן צו שפּעט. מחותנת'טע, מיר ווילען אַ חוץ אַלע זאַכען „ש״ קערבלאַך מזומן און פאַר דער חופּה!

נהומצע: דער פונקט איז מיר געווען שווערער פון קריעת ים־סוף, אָבער דאַנקען גאָט אַבי איבערגעקומען... די מחותנת'טע ווײס שוין. (טרינקט בראַנפען).

מירעלע: אַזוי? מזומן און פאַר דער חופּה? הם!...

הנה דבורה: איהר זייט טאַקי אַ גרויסער בטוח אין גראָדנא, אָבער געלד פאַר דער חופּה.

מהלה: (ברעכט די הענד) אַי, וועה איז מיר! פאַרוואָס טהוט איהר אונז אָן אַזעלכע יסורים?

מירעלע: (מיט גוטען מוטה) יסורים? האַ! האַ! זייט אַ נאַר. ווער וועט האָבען יסורים? שלמון, שלמון! (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) שלמון! (שלמון קומט) זאָל מען די מינוט שפּאַנען די פערד און פּאַקען די זאַכען — מיר פאָהרען שוין צוריק קיין גראָדנא! (אַלע בלייבען ערשטוינט).

שלמון: וואָס הייסט? ווי...ווי...איך פערשטעה ניט...באַלד? צוריק?

מירעלע: באַלד! שוין! מיר פאָהרען צוריק. איך לאָז אָב דעם שידוך.

שלמון: האָט קיין פאַראיבעל ניט, די פערד האָבען זיך נאָך ניט אויסגערוהט...אַזאַ בלאָטע.

מירעלע: די פערד זאָל מען שפּאַנען שוין! (שלמון ראַש אָב) מהלה, רוף מיר אַריין די קינדער! (מהלה אָב) ר' נחומצע הנה דבורה'ס, איהר האָט דאָ ניט וואָס צו טהון, עס איז אויס שידוך (ווייזט אויף דער טהיר).

נחומצע: מהותנת'טע לעבען, וואָס הייסט, איהר לאָזט־אָב דעם שדוך? איך פערשטעה ניט... רבונו דעלמא כולא... ה...היתכן?

הנה דבורה: מהותנת'טע לעבען, גאָט איז מיט אייך, וואָס רעדט איהר דאָס? עס מאַכט זיך דען ניט? מהותנים — מע צעווערטעלט זיך.

מירעלע: איך האָב זיך פיינט צו ווערטלען. (עפענט די טהיר).

נחומצע: וואָס הייסט? די תנאים זענען ביי'ם חתן... ער איז אַ יתום... איהר קאָנט הלילה אונזער קינד אונגליקליך מאַכען.

מירעלע: ער וועט באַלד אָבשיקען די תנאים מיט אַ מחילה גמורה...

הנה דבורה: מיינט ניט, מיר וועלען שווייגען! מיר וועלען לויפען צו מענשען. איך וועל אויפרודערען די גאַנצע שטאָדט.

מירעלע: (רוהיג) לויפט צו מענשען, קעהרט איבער די שטאָדט — מיר געפעלט דער שידוך ניט און מיר פאָהרען שוין צוריק... עו! איך האָב פיינט, אַז מע טענה'עט אַ סך — געהט געזונטערהייד! (הנה דבורה און נחומצע אָב) מען זאָגט, דער עפּעל פאַלט ניט ווייט פון בוים, אויף אַזאַ בוים האָט געקאָנט אויסוואַקסען אַ שרעקליכער עפּעל.ג ניין! ניין! איך וויל ניט. איך האָב חרטה. די ערשטע קריעג איז שטענדיג בעסער פון דער צווייטער. מענשען שעהמען זיך אָפט פערשטערען אַ חתן מאָל און פערשטערען דאָס גאַנצע לעבען...ניין! ניין!...(מהלה קומט און צינדט־אָן די לאָמפּען).

מהלה: די בחורים געהען שוין אַריין...אַי, מירעלע, זייט ניט בעזוי

אויף מיר, איך מיין, מע טאָר זיך ניט מישען אין אַזאַ זאַך. אפשר איז דאָס בעשערט פון גאָט?

מירעלע: געה העלף איינפּאַקען די קליידער! (מהלה אָב) אַ קרומע זאַך קאָן ניט זיין בעשערט פון גאָט. מענשען מאַכען זיך אַליין אונגליקליך און האָבען נאָכדעם טענות צום רבש"ע. ניין, איך וויל צו איהם קיינע טענות האָבען...אַהאַ, אָט זענען מיינע מהותנים (יאָסעלע און דאניע קומען, ביידע אַלט־מאָדיש און רייך געקליידעט) קינדער, מאַכט אייך פאַרטיג צום וועג, מיר פאָהרען באַלד.

דאָניע: ווער איז גערעכט, יאָסעלע? איך האָב געזאָגט מיר וועלען באַלד פאָהרען צו דער כלה... און ער זיצט אַ צוטראָגענער און ציטערט...הענד און פיס וואַרפט איהם...ער וויל זי זעהען — ער שטאַרבט.

יאָסעלע: (פערשעהמט) ניין! ניין! דאָניע, הער אויף...מאַמעניו, דו פאָהרסט אויך מיט אונז?...

מירעלע: נאַרעלע, געוויס פאָהר איך אויך...אָבער ניט צו דער כלה, מיר פאָהרען אַהיים, צוריק קיין גראָדנאָ. (יאָסעלע קוקט זי אָן).

דאָניע: וואָס הייסט, און די חתונה?

מירעלע: אויס מהותנים, עס וועט ניט זיין קיין חתונה.

יאָסעלע: מאַמעניו, עס וועט גאָר ניט זיין קיין חתונה? פאַר וואָס?

מירעלע: דערפאַר ווייל מיר געפעהלט ניט דער שידוך.

דאָניע: אַבי מיר האָבען זיך געריכט און געריכט און ער, דער נאַר, ציטערט...

מירעלע: געה, טהו זיך איבער באַלד און פּאַק איין דיינע זאַכען. געשווינד, נו! (דאָניע אָב) יאָסעלע, וואָס האָסטו געמאַכט אַזאַ רחמנות'דיג פּנים? איך האָב געוואָלט פאַר דיר אַ כלה פון אַ ארעמע אָבער שעהנע משפּחה. פון אַזאַ משפּחה דאַרף זיין אַ מיידעל אַ שטיל און אונשולדיג קינד. אָבער נעהמען אַ שנור פון אַ הויז פון שנאָרער און בעטלער? ניין, איך וועל דיר זוכען אַ כלה, ווי דו האָסט געוואָלט: אַ געבילדעטע און פון אַ גרויסע שטאָדט.

יאָסעלע: פריהער, מאַמעניו, וואָלט מיך ניט געהאַרט, אָבער איצט... איצט...

מירעלע: און וואָס איז איצט? שיק איהר אָב איהר בילד מיט די תנאים און אַ סוף. מהלה, דערלאַנג מיר דאָרט מיין שקאַטולקע און טינט און פעדער (מהלה דערלאַנגט עס, יאָסעלע נעהמט פון בוזים־קעשענע אַ בילד און בעטראַכט לאַנג, מירעלע זוכט אין שקאַטולקע) נאַ, אָט האָסטו די תנאים.

יאָסעלע: אַ גאַנץ יאָהר האָב איך זי גערעכענט ניט פאַר קיין פרעמדע איצט זענען מיר שוין פרעמדע. (גיט איהם אָב דאָס בילד) האָב

אויף מיר קיין פאראיבעל ניט, מאַמעניו, מיר איז אַזוי שווער...

מירעלע: איך ווייס, איהר שעהן פנים'על געפעלט דיר...נישקשה,
נאַר, ניט לאַנג וועט דיר זיין שווער. האַ! האַ! וואָס זאָגסט דו
פּאָרט, מהלה, צו איהם? ער איז שוין אַ גאַנצער מאַנסביל. נעהם,
שרייב איהר אָן אויף די תנאים עטליכע ווערטער (ער נעהמט די תנאים
און בלייבט זיצן ביים טיש מיט'ן פעדער אין האַנד) ניין! ביזט נאָך
אַ קינד, אַ שעהן פנים'על איז נאָך ניט אַלעס. נו, פאַר וואָס שרייבסטו
ניט?

יאָסעלע: איך ווייס ניט, מאַמעניו, וואָס זאָל איך שרייבען...

מירעלע: שרייב (זי דיקטירט) „איך שיק אייך אָב די תנאים (ער
ווישט אָב בגנבה אַ טרעהר און שרייבט) און בין אייך מוחל דאָס,
וואָס איהר און אייערע עלטערן האָבען מיר אונרעכט געטהון.
איך האָב צו אייך גאָר ניט און בעט אייך, איהר זאָלט מיר אויך
מוחל זיין“...

יאָסעלע: (מיט אַ ציטערענדע שטימע) און...איך בעט איהר זאָלט מיר
אויך מוחל זיין (פאַלט צו מיט ביידע הענד צום טיש און צו-
וויינט זיך). מאַמעניו, מען דאַרף ניט, מען דאַרף ניט...איך בעט
דיך.

מירעלע: (זאַנפט) אַזוי גאָר? דו נאַר, קום נאָר אַהער, קום צו מיר
(יאָסעלע געהט-צו) נו, זאָג מיר, וואָס וויינסט דו.

מהלה: מען דאַרף זיין שטאַרקער פון אייזען, מען זאָל ניט וויינען.
(ווישט איהרע טרעהרען מיט'ן פאַרטוך).

יאָסלע: איך ווייס ניט, מיין האַרץ ווערט צוריסען...

מהלה: ווער איז מיר! גאָר ניט, נעהמען יונגע קינדער און צעברעכען
זיי דאָס האַרץ...ביי מירעלע אפרת איז דאָס אַ קלייניגקייט. (מירע-
לע בלייבט זיצען פערטראַכט. שלמון ערשיינט)

שלמון: די פערד זענען געשפאַנט.

מירעלע: האַ? שוין געשפאַנט די פערד? הם! שלמון, הייס אויס-
שפּאַנען, מיר בלייבען אין סלוצק. (מהלה קושט איהרע הענד)
נו, התן, קום נאָר אַהער (ווישט מיט איהר טיכעל זיינע טרעהרען)
זעה נאַר, וואָסערע טרעהרען, אַה, דו נאַרישער יונגעל (קושט איהם
אין ביידע באַקען) מיין קינד, איך וויל דו זאָלסט גליקליך זיין....(אַ
געריוש, חנה דבורה און נחומצע קומען דערשלאָגען). אַ, זעהסט,
מען דאַרף גאָר נאָך זיי ניט שיקען... זיי זענען שוין דאָ.

הנה דבורה: מחותנת'טע לעבען, וואָס ווילט איהר פון אונז האָבען?
ווייל מיר זענען אָרעמע לייט, מעג מען אונז פערצאַפּען דאָס
בלוט? געסט קלויבען זיך שוין אויפ'ן חתן-מאָל, די כלה וויינט....

יאָסלע: דו הערסט מאַמעניו, זי וויינט...אַי, ווער איז מיר!

נחומצע: איהר זייט דאָך יאָ אַ קלוגע, אדרבה זאָגט, וואָס זאָלען
מיר טהון?

מירעלע: וואָס זאָלט איהר טהון? הם! שלמון, די כלה מיט אַלע
געסט זאָל מען אַהער ברענגען—די פערד זענען זאָ ווי זאָ
געשפּאַנט. (שלמון אָב, און קומט באַלד צוריק) ביי מיר, אָט
דאָ וועט זיין די שמחה, איך וויל ניט געהען טראָטען אייער סלוצקער
בלאָטע... ניין! איך געה ניט צו סלוצק, סלוצק דאַרף געהן צו מיר...
נישקשה, אייער זיידע, זכרונו לברכה, וועט ניט פערשעהמט ווערען.
איך האָב געבראַכט געניג געבעקס און געבראָטענס, נאַליווקעס און
ווינען. ניט קיין התן מאָל, אַ חופה וועלען מיר דאָ היינט שטעלען...
האַ! האַ! מיר וועלען אַ טובה טהון דעם חתן און מאַכען עס בקיצור.

יאָסעלע: (פאַרדעקט זיין געזיכט) ווער איז מיר, מאַמעניו, וואָס רעדסטו
דאָס?

אנה דבורה: אַנייעס! וואָס הייסט דאָ גאָר, ביים חתן די התונה?

נחומצע: היינט די חופה? חתן כלה האָבען ניט געפאַסט.

מירעלע: עס איז טאַקי זעהר גרויסע הטאים, אָבער איך נעהם
די עבירה אויף זיך. נישקשה, איך בין אפילו ביים השי"ת אַ
גוטער בטוח, זאָל מען דאָ גרייטען די טישען און אַלעס פאַרטיג
מאַכען...שלמון, זעה אַלעס זאָל זיין, ווי עס געהער צו זיין.

נחומצע: נו, מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? דערווייל,
יאָסעלע, נאַ דיר מיין בריטען שלום עליכם און מיין גרויסען
מזל טוב (זיי צוקושען זיך).

מירעלע: יאָסעלע, געה זאָג דאָניע'ן, ער זאָל זיך וויעדער אָנטהון.
מהלה, קום טהו זיך אויך אָן...דו ביזט דאָך ביי מיר יאָ אַ
מחותנת'טע. איך שיינק דיר מיין נייע קאַנאַוסענע קלייד און מיר
דערלאַנג מיין שוואַרצע קלייד, אַנטיק מאָדע (זי מיט מהלה'ן אָב).

יאָסעלע: זי האָט זעהר שטאַרק געוויינט? אַי, ווער... זאָגט איהר,
אַז מעהר וועט זי שוין קיינמאָל אין לעבען ניט דאַרפען וויינען. (אָב).

חנה דבורה: איצט ווייס איך ערשט ניט, וואו איך בין אויף
דער וועלט, זי האָט מיך צוטומעלט...

שלמון: איהר פאָלגט מיך און פרעגט ניט קיין קשיות, עס וועט
פאַר אייך גלייכער זיין, איך איהר וועט טהון וואָס זי וויל.
מיט מירעלע אפרת שפּיעלט מען זיך ניט אין עקשנות, געהט
אַהיים, אַלע אונזערע בוידען זענען שוין דאָרט ביי אייך, און איהר,
מחותן, העלפט מיר גרייטען די טישען.

חנה דבורה: טאַטע זיסער, אַז יאָ אויסשטעהן אַלע משוגעת'ן,
זאָל האָטש זיין כדאי. (אָב).

שלמון: אַנו, מחותן, פערקאַטשעט זיך. (ביידע טהוען אויס די רעק.

זײַ טראָגען אַרײַן טישען, נהומצע זינגט אַ חסיד'ל. נאָכדעם קומען סאַרוועָרס און גרײַטען אַלעָס צו, בראַנפּען, וויַן, פעַרבײַסען).

נהומצע: עָס איז זעהר אַ גוטע סברה, איצט נעָהמען אַ ביסעל משקה. (קוקט אויף די גראַפינעָס).

שלמון: איהר האָט צײַט מיט משקה. זעהט איהר, אויב איהר וועט ניט זײַן קײַן שוטה, וועט איהר באַלד קענען מאַכען אַ פאָר קערבלאַך... איהר וועט באַלד זעהען, אַז ביי אַ פעטען טאָפּ איז גוט צו רײַבען זיך... הערט, זי וועט דאָך געוויס וועלען שײַנקען נדבות פאַר אַלע חברות פון סלוצק, דאַרף מען שכל האָבען און מאַכען אַ גוטען צעטעל. וועלכע חברות האָט איהר דאָ אין שטאָדט? (ווי זעטצען זיך ביידע אין פאָרדערגרונד ביי אַ טישעל).

נהומצע: וועלכע חברות? בקור חולים, תלמוד תורה און הכנסת אורחים...

שלמון: (שרײַבט) יאָ, הכנסת אורחים און גמילות חסדים.

נהומצע: גמילות חסדים? עָס הויבט זיך ניט אָן. ניטאָ קיין זכר....

שלמון: זײַט ניט קיין שוטה! (שרײַבט) גמילות חסדים... נו?

נהומצע: אָה! איך פעַרשטעה! די להכימא ברמיזא... הכנסת כלה הלוית המת...

שלמון: (שרײַבט) הלוית המת און חברה חסד של אמת, און חברה קבורת ישראל....

נהומצע: קבורת ישראל אויך? מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? אם כן, שרײַבט: חברה מלבוש ערומים, מתיר אסורים, סומך נופלים, רופא חולים... האַ! האַ! חברה זוקף כפופים און פקח עורים. לחיים! (ביידע טרינקען) ר' שלמון איהר זענט אַ גבור, אַז איהר האַלט אויס פון איהר....

שלמון: מחותן, איהר זענט, במהילה, אַ שוטה, אַזאַ איידעלען מענשען ווי זי איז שווער צו געפינען. און אַ קלאָרען קאָפּ מיט אַ שכל הישר האָט זי, עָס איז גאָר ניט צו גלויבען, דאָס זי איז ניט מעהר, ווי אַ יודענע (אַ געָרוויש, טפּרר! האַ!) שאַ, ווער איז דאָס צוגעפאָהרען? מחותן קריכט אַרײַן אין דער קאַפאָטע (טהוען אָן גיך זייערע רעָק) אַהאַ, מען האָט שוין געבראַכט די כלי זמר. אַהער! אַהער! (כלי זמר אַרײַן).

נהומצע: קודם שטעלט אַוועק די באַנדורעָס און איך וועל צוליעב אייך מאַכען מיט אייך לחיים... איך בין פון די מענשען, וועלכער איז נאה דורש און נאה מקיים.... ניט איצט — שפּעטער, וואָס איז די נפקא מינה? (ער טרינקט מיט זיי, שלמון מאַכט פאַר די כלי־זמר פלאַץ אין אַ ווינקעלע. וויעדער טפּרר! האַ!).

שלמון: אַהאַ, נאָך אַ פוהר צוגעפאָהרען, מחותן, אַז עָס הויבט זיך

אָן פאָהרען — פאָהרט זיך!

נהומצע: זאָל זיך פאָהרען מיט מזל, מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? אַהאַ, דער חזן מיט די משוררים, ברוכים הבאים! (חזן און משוררים אַרײַן. זיי שרײַען אַלע: מזל טוב! מזל טוב)

שלמון: שש! שרײַט ניט אַזוי!.... (נהומצע טרינקט מיט'ן חזן).

נהומצע: איהר פערגעסט נאָר ניט, אַז דאָרט איז מירעלע אָפּרת! (נאָך אַ פוהר פאָרט צו. עָס קומען יודען, ווײַבער, מיידלעך).

שלמון: מען דאַרף איהר געהן זאָגען, אַז געסט זענען שוין דאָ. (הוסט זיך אויס, פערשפּילעט דעם ראָק, אָב צו מירעלען אין צימער).

נהומצע: (צו איין גאַסט) זי זאָגט: דוקא באַלד דאָ די חופה — מוז זײַן אַזוי. אַז מען איז רײַך, קיין עין הרע, קען מען אַלעס אויספיהרען. ע! וואָס איז די נפקא מינה? נעָהמט אַ ביסעל, אם אין אני לי, מי לי? (טרינקען, שלמון צוריק).

שלמון: די מחותנת'טע קומט באַלד. שאַ, איך בעט אייך, האַלט אייך ווי מענשען. (כלי זמר פאָרבערײַטען זיך).

נהומצע: אַ שענעם, אַ פײַנעם וויוואַט אונזער מחותנת'טע מרת מרים תהיה! (מוזיק שפּיעלט, מירעלע און מחלה קומען).

מירעלע: מזל טוב! מזל טוב! מיט מזל זאָלט איהר לעבען. (זעצט זיך אויף איהר שטוהל). די כלה איז נאָך ניטאָ? טרינקט און פערבײַסט דערווײַלע. שלמון, האָבען מיר גאָר ניט פעגעסען?

שלמון: איהר וועט דאָך געוויס עטוואָס מנדר זײַן אויף די היגע חברות? אָט האָבען מיר מיט'ן מחותן געמאַכט אַ צעטעל.(דערלאַנגט איהר אַ צעטעל).

מירעלע: (איין קוק) הע! הע! הכנסת כלה, דאָס הייסט דאָך אייגענטליך בעגראָבען. הלוית המת, איז אויך צו בעגראָבען, הסד של אֱמת, וויעדער בעגראָבען, קבורת ישראל נאָך אַמאָל בעגראָבען. מען בעגראָבט גוט דאָ אין סלוצק! האַ! האַ! האַ! שלמון, איך פערשרײַב יעָדען גראָשען. (צײַגט איהם איהר נאָטיץ־ביכעל) מילא אַז דו האָסט אַביסעל גע'גנב'עָט דאָרט פון הוצאות, פון היי און האָבער, למשל, האָט מיך ניט געהאַרט — דו האָסט גע'גנב'עָט ביי מײַנע פערד. ביי די סלוצקער פערד אָבער, וועל איך דיר ניט ערלויבען צו גנב'ענען (צו די געָסט) טרינקט, איך בעט אייך, און זײַט לוסטיג.

שלמון: (שטאַמעלט) ה־האָט קיין פּאַראַיבעל ניט. איך... אי....

מירעלע: שעָם זיך ניט, נישקשה, מיר זענען אייגענע מענשען. איך קען דיך... געה טרינק און זײַ אַ מחותן...

שלמון: זאָלט איהר געזונד זײַן, וואָס האָב איך אייך געוואָלט פרעגען? יאָ, דער בעל־הבית דאָ וויל פערקויפען פיער טויזענד פוד פלאַקס

מירעלע: דאָ אויפ'ן פּלאַץ קויף איך ניט, נאָר מיט'ן צושטעלען קיין ריגאַ. (אַ בעוועגונג) אַהאַ, זעה, ווער איז עס געקומען? דאַכט זיך די כלה.

נחומצע: (שכור'לעך) אַ שענעם אַ פיינעם וויוואַט דער כלה מרת שיינדעל בת ר' נחום! (מוזיק שפּילט, שיינדעל מיט איהר מוטער קומען, פון דער אַנדערער טהיר — יאָסעלע מיט דאָניע'ן).

מהלה: אַי! אַזאַ יאָהר זאָל איך שוין האָבען, וואָס פאַר שענע פּאָרעלע דאָס וועט זיין. (זי קושט די כלה. אַלע שרייען מזל טוב! מזל טוב!)

מירעלע: (בלייבט זיצען) אַ נו, קום נאָר אַהער צו מיר, שיינדעלע. (מען פיהרט זי צו) זעץ זיך דאָ נעבען מיר... יאָסעניו... ער שעהמט זיך, נעבּיך.... (יאָסעלע טרעט צו אַ פערשעהמטער).

דאָניע: איך בין קיין חתן ניט, דאַרף איך זיך ניט שעהמען. (אַלע לאַכען. ער געהט צו די געסט און עסט לעקעך).

מירעלע: קוק אויף איהם... זעהסט? עס איז אַ אונשולדיג, אַ כשר קינד מיט ריינע געדאַנקען און אַ גוט האַרץ. (זי איז אויפגערעגט).

שיינדעלע: איהר וועט זיין מיין מוטער, איהר וועט מיך לערנען, וואָס איהר וועט פערלאַנגען, וועל איך טהון.

מירעלע: קיין נאַר ביזטו ניט, דאָס זעה איך פון דיין ענטפער.... נאַ, דאָס קומט דיר. (קושט זי, נעהמט פון זיך אַראָב אַ בראָש און אוירינג און טהוט איהר אָן. נאָכדעם צוקושט זי זיך מיט יאָסעלען און מיט הנה דבורה'ן. אין דער צייט זינגט דער חזן מיט די משוררים אַ פריילעכס).

יאָסעלע: (שטיל צו שיינדעלע'ן) איך וואָלט אַזוי געוואָלט דער געפילדער זאָל שוין גיכער פאַראיבער.

שיינדעלע: יאָסעלע, מיר וועלען דאָס אויך איבערקומען... אַיאָ, עס איז בעסער, וואָס עס וועט ניט זיין קיין חתן־מאָל?...

יאָסעלע: ~~איך ווייס ניט~~... אַי, איהר זענט גאָר ניט דערשראָקען.

מירעלע: נו, מחותן, איך וועל נעהמען מיט אייך אַ ביסעלע. שלמון, גיעב מיר אַ גלאָז וויין. לחיים! זאָל גאָט געבען מיט גליק... מהלה, לחיים, מחותנת'טע מיינע (צוקושט זיך מיט מהלה). נו, שיינדעלע, לחיים, איך האָף, מיר וועלען זיין גוטע פריינד. איין כלל: ביי מיר אין שטוב טענה'ט מען ניט. זעהסט מיינע זיהן? ווען זיי וועלען ביידע זיין שוין אַלטע יודען מיט בערד, וועל איך זיי צורופען און זאָגען: שטעל אוים די באַק, ר' יוד, איך וועל דיר געבען פּעטש. (קלאַפּט לייכט מיט'ן שטעקען) כבוד דאַרף מען אָבגעבען אַנ'עלטערן. אָבער שרעקען דאַרפסטו זיך ניט, איך בין ניט קיין שלעכטע.

מהלה: אַי, אַ שלעכטע, הלואי זאָל גאָט אַזוי שלעכט זיין צו זיין פאָלק ישראל.

שלמון: אַזאַ מזל אויף מיינע קינדער, וואָס פאַר אַ דימענטענעס האַרץ זי האָט.

מירעלע: נו, איך מיין, מיר וועלען ניט מאַכען קיין שיהות און באַלד פיהרען די קינדער צו דער חופה.

הנה דבורה: יאָ, שוועסטערלעך, מען דאַרף בעזעצען די כלה.

מירעלע: מען דאַרף ניט בעזעצען — מענשען זענען גענוג בעזעסען, עס איז דאָ ביי אונז יודען אַ מנהג, זעהר אַ שענער מנהג, דערמאָנען דעם, ווער עס האָט געדאַרפט זיין דאָ און קען ניט זיין, ווייל גאָט האָט איהם צוגענומען פאַר דער צייט. ער האָט ניט זוכה געווען צו זעהן דעם נחת פון זיינע קינדער... (פערדעקט איהרע אויגען).

נחומצע: יאָ, יאָ! חזן, מאַכט אַנ'אֵל מלא רחמים דעם חתנ'ס פאָטער, זכרונו לברכה, ר' שלמה'לע...

מירעלע: (טרויעריג) ניין, ניין, ניט אַ פרעמדער, ניט אַ געדונגענער, זיין אייגען קינד, דאַרף איהם דערמאָנען. יאָסעלע, איך וויל דו זאָלסט מאַכען אַנ'אֵל מלא רחמים (אַלע געסט ווערען זעהר ערנסט).

יאָסעלע: איך? מאַמעניו, איך ווייס ניט, אויב איך וועל אימשטאַנד זיין. (שטעלט זיך. פאַנגט אָן אָהן געזאַנג, מירעלע זאָגט איהם עטליכע מאָל אונטער) אֵל מלא רחמים... שוכן במרומים... המציא מנוחה על כנפי השכינה (אַלע וויינען) במעלת קדושים וטהורים... כזוהר הרקיע מזהירים את נשמת אבי מורי.... (צעוויינט זיך שטאַרק, דער חזן ענדיגט מיט די משוררים).

מירעלע: (ווישט אָב די טרעהרען) נו, יעצט אין אַ גוטע שעה, צו דער חופה! צו דער חופה! אונטערן הימעל אויפ'ן רעגען וויל איך די חופה זאָל זיין. (לאַכט און וויינט) די מחותנת'טע זאָגט: רעגען איז אַ סימן ברכה, מסתמא האָט זי דאָס בקבלה פון איהר זיידען. (כלי זמר גיבען אַ קלאַפּ אַ פריילעכס, מען געהט פּאָרלעך־וויי, שלמון און נחומצע נעהמען זיך אַרום און הנה דבורה טאַנצט פאַר זיך. מהלה פיהרט מירעלע'ן).

(פאָרהאַנג).

———

צווייטער אקט.

(וועהר א רייך-מעבלירטער זאל ביי מירעלע אפרת אין הויז, א פיאנא. אויף דער פיאנא א פידעל, פיעל בלומען, ביי א טישעל שטעהט מירעלע'ס קרעסלא מיט'ן קליין ביינקעלע, אין די לייכטער און ליוסטרעס שטעקען סטעארינאווע ליכט. עס איז דונקעל, די לבנה שיינט אריין דורכ'ן פענסטער. מירעלע געהט אריין, זי איז פיעל עלטער געווארען. זי געהט זיך דורך עטליכע מאל איבער'ן זאל פערטראכט. טראגט שיך מיט א לייכטען סקרים. נאכדעם רוקט זי צו איהר קרעסלע צום פענסטער און זעצט זיך. עס איז שטיל. עס הערט זיך ווי יאסעלע שפיעלט אויף דער פלייטע א יודישע מעלאדי. פויזע).

מירעלע: שענע נאכט און יאסעלעס מעלאדיע קלינגט אזוי אונמוטהיג. מיר ווייזט אויס, אז דיסע אונמוטהיגע טענער זענען צוגעפאסט צו דעם שטילען, פערטראכטען אווענד, אקוראט ווי פרעהליכע, הילכיגע געשרייען זענען פערבונדען מיט ליכטיגע שטראהלען פון דער הייסער זון. דאס ליכט ווירקט אויף אלע אונזערע חושים (פערטראכט זיך).

מחלה: (עפענט די טהיר און זוכט זי) א גוטענקע וואך אייך. איהר זיצט דא אליין גאר אין דער פינסטער? אי, וועה איז צו מיר און וועה איז צו מיינע יאהרען (זיפצט).

מירעלע: פארוואס האסטו דא ניט אנגעצונדען די ליכט, מחלה?

מחלה: שיינדעלע האט געזאגט, מען דארף אין זאל ניט אנצונדען קיין ליכט — קיינער וועט היינט דא ניט זיצען. וועה איז מיר, איהר געדענקט פריהער, ווי פרעהליך און לוסטיג דא פלעגט זיין אלע שבת צו נאכטס? די קינדער פלעגען געבען קאנצערט, איהר פלעגט מיט וועמען עס איז שפיעלען שאך, [illegible] קוך האבען געקלאפט די האקמעסערס. יעדער ווינקעלע האט געלעבט, אי, וויפיעל מיר זענען אויסגעשטאנען אין די דריי יאהר, וואס זי איז דא. איהר זעהט אליין ניט, וואס פון אייך איז געווארען. (וויינט).

מירעלע: נאר עפעס ווינסטו, אויף מיין ווארט, מחלה, מען קען מיינען, אז דו ביזט טאקי א יודענע. הם! צינד אן באלד אלע ליכט. (מחלה צינדט אן די ליכט, רעדענדיג).

מחלה: איך פערשטעה ניט, פארוואס איהר גיט איהר נאך אזוי? איהר זענט עס מירעלע אפרת?

מירעלע: דו ביזט א נאר, מחלה, פאר יעדע נארישקייט קריגען זיך און מאכען סקאנדאלען אין הויז? (ביי'ז) אה, ווען יאסעלע זאל זי ניט ליעבען אזוי, וואלט איך איהר געוויזען, ווער מירעלע אפרת איז.

איך וואלט מיט איהר פערטיג געווארען קורץ און גיך! (קלאפט מיט'ן שטעקען) אבער ער געהט אוים נאך איהר. א פערליעבטער מאן איז טויב און בלינד... ער אליין זעהט ניט און פערשטעהט גאר ניט און איך וויל איהם ניט צוברעכען דאס הארץ און פערשטערען זיין לעבען... מהלה, זיי זענען יונגע קינדער, זאל בעסער מיינס אריבערגעהן....

מחלה: זי פערשטעהט עס און נעהמט זיך אלץ מעהר אריין אין די פעדערען. זי פיהרט אוים אלץ, און קריכט אויפ'ן קאפ. זאגט אליין, אויף וועלכע צרות דארפען מיר דא איהר טאטע מיט איהר מאמע.

מירעלע: (לאכט) זיי געפעלען דיר ניט? א פנים, מחלה, דו זאלסט זיין דער גובערנאטאר פון גראדנא, וואלסטו זיי משלח געווען פון דאנען. ביזט א נאר. אויב גראדנער חכמים האבען זיך געמעגט בענארישען אין סלוצק, מעגען סלוצקער נאראנים זיך חכמענען אין גראדנע. (שטעהט אויף) איך געה מאכען די באלאנסען פאר דער גאנצער וואך און ווען שלמון וועט קומען, שיק איהם אריין צו מיר. (פרעהליך) מחלה, א מענש איז שטארק ניט נאר דערמיט, וואס ער צווינגט אנ'אנדערען טהון, ווי ער וויל. עס איז אויך א גבורה צווינגען זיך טהון, ווי אנ'אנדערער וויל. זעה בעסער, דא אויפ'ן טישעל ליעגט שטויב. (זינגט געהענדיג) „גאט פון אברהם, פון יצחק, פון יעקב, בעהיט דיין פאלק ישראל אין דיינעם לויב. דער היילינער שבת געהט אוועק, די וואך זאל אונז קומען צו מזל, צו ברכה און צו הצלחה. אמן סלה!“ (אב).

מחלה: (ווישט דעם טישעל) פון אנפאנג, ווען איך בין נאך געווען נארישער, פלעג איך פאר איהר מורא האבען, און איצט, איך זאל קענען, וואלט איך איהר מיין נשמה אבגעגעבען. זי איז מיר טייער ווי א מוטער און ליעב ווי א קינד. אויף מיין ווארט, אט ווי זי איז קלוג, און שטארק און בעיאהרענט, איז זי דאך אזוי ווי א קינד. (נחומצע און חנה דבורה קוקען אריין אין טהיר).

נחומצע: זעהסט וויפיעל ליכט, ווי ביי אונז אין קלויז יום כפור. א גוטע וואך דיר, מחלה, שיינדעלע איז ניטא דא?

חנה דבורה: וואס שטעהסט דו אויפ'ן שוועל? אין זאל ברענען ליכט, וועט מסתמא שיינדעלע דא זיין. (ביידע אריין) איך האב דיר געזאגט, מיר זאלען בלייבען אין די שבת'דיגע בגדים, אפשר וועלען מיר זיטצען אין הארניטצע מיט געסט? זעהסט, בין איך טאקי גערעכט.

מחלה: וואס דארפט איהר זשאלעווען די בגדים, עס קאסט אייך טייהער? איהר וועט אין אייער לעבען ניט איבערטראגען אלע אלטע קליידער, וואס מירעלע אפרת וועט אייך נאך שענקען פון איהר גארדעראב. און איהר, ר' נחומצע, אויף אייך זענען יאסעלעס קאפאטעס, ווי אויסגעגאסען.

הנה דבורה: אַ גרויסע מציאה! ווען איך בין געווען מיידעלוויַז בײַ מײַן ייִדען, זאָל ער האָבען אַ ליכטיגען גן־עדן, האָב איך געהאַט אַ ביסעל שעהנערע קליידער פון דײַן גראַפיניאַ פּאָטאָצקי. געדענקסט, נהומצע, ווען איך בין געווען אַ כלה, האָב איך געהאַט אַ זיידענעם קאַזאַקין מיט געלע קוויַטען? אָי טאַטע זיסער.

נהומצע: וואָס איז די נפקא מינה? אי, מהלה, אַ גלעזעלע טהיי, איך שטאַרב. ניט כאַר דיר געדאַכט, נאָכ'ן טשאָלענט איז מיר שבת־צו־נאַכטס שטענדיג זויער אין מויל.

מהלה: (אַפּאַרט) די טאָכטער איז געוואָרען אַן אַריסטאָקראַטקע איז בײַ'ם טאַטען פון טשאָלענט זויער אין מויל (לויט) ר' נהומצע, דאָ טריקט מען ניט קיין טהיי. געהט אין עס־צימער. דאָרט שטעהט דער סאַמאָוואַר אויפ'ן טיש. איהר ווייסט דאָך בײַ אונז ווער עס וויל קאָן טהיי טרינקען. קאָן אויך בעטען עסען. דערווײַלע איז דאָ בעל־הבית'טע מירעלע אפרת.

נהומצע: אין עס־צימער זאָגסט דו? נו, מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? (געהט בעגעגענט אין טהיר שלמון'ען, וועלכער טראָגט ביכער מיט רעכנונגען). אָה, ידידי ר' שלמון, אַ גוטע וואָך.

שלמון: אַ גוטע וואָך, ידידי ר' נהומצע, אַ גוטע וואָך מהלה. איז מירעלע בײַ זיך? מ'דאַרף זיך געהן אָברעכענען פאַר די וואָך.

הנה דבורה: גוטע השבונות מאַכט איהר מיט איהר, ר' שלמון. נו, יאָ, וואָס פערשטעהט זי, די אַלטע עובר־בטל'ניצע? זי ווייס נאָר בלאָזען פון זיך.

מהלה: (אַפּאַרט) אויסבלאָזען זאָל דאָס דיך, רבונו של עולם.

שלמון: מאַדאַם הנה דבורה, זי בלאָזט פון זיך, ווײַל זי איז אַ גרויסער צוכט און וויל ניט דער שטויב זאָל אויף איהר פאַלען. גוטע יאָהרען, ווען מ'פרעגט שוין וואָס מירעלע אפרת פערשטעהט? אַלע ווייַבער זאָלען אַזוי פערשטעהן, וואָלט אַ כבוד געווען צו זײַן אַ יודענע. אפילו אַייער מאַן וואָלט זיך ניט געשעהמט, וואָס מען רופט איהם: ר' נהומצע הנה דבורה'ס...(פערשפּיליעט זיך, הוסט זיך אוים און געהט אַרײַן צו מירעלע'ן).

הנה דבורה: דער גראַפיניעס אַדיוטאַנט! פאַר יעדע קאָפּיקע וואָס ער גנב'עט בײַ אונזערע קינדער זאָל זיך איהם זעטצען, רבש"ע, אַ געשוויר אין האַלז.

נהומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? דו, פלונית'טע מײַנע, דאַרפסט שווײַגען. ר'מענדעלעס אייניקעל דאַרף וויסען, אַז די הכמים זאָגען: כלבא בלא מתיא שבע שנים לא נבח. אַ הונד אין אַ פרעמדע שטאָדט בילט ניט זיבען יאָהר, — דו ביזט דאָך ניט לאַנג דאָ אין גראָדנא...שאַ! אָט געהט שיינדעלע און דו קאָנסט פון

איהר האָבען אַ מיאוס'ען פסק. (שיינדעלע קומט) אַ גיטע וואָך דיר, שיינדעלע, (שיינדעלע ענטפערט ניט).

שיינדעלע: זעה נאָר, וואָס איז דאָ פאַר אַן אילומינאַציע? דאָס איז אפשר צוליעב די געסט? גרויסאַרטיג. (געהט צום פענסטער).

מהלה: מירעלע האָט געהייסען אָנצינדען אַלע ליכט.

שיינדעלע: אַזוי? זעהר גוט. זעה נאָר, דאָס פענסטער איז אָפען בײַ נאַכט. וועמעס הכמה איז דאָס געווען?

מהלה: דאָס האָט די בעל־הבית'טע געעפענט דעם פענסטער. עס איז אַ וואַרעמע נאַכט, עס וועט קיינעם, הלילה, ניט שאַדען. (זי מאַכט צו דאָס פענסטער).

שיינדעלע: (רוקט בעז די קרעסלע) קיין פלאַץ האָט ניט די קרעסלע, נאָר דאָ! עס פּאַסט אַקוראַט אין זאַל. אַ ציערונג!...

נהומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? נאָך וואָס זאָלסטו זיך קריגען מיט איהר?

שיינדעלע: ווער קריגט זיך? מהלה, איך האָב דיר שוין ניט איין מאָל געזאָגט: די אַלטע שמאַטע דאַרף נישט שטעהען אין זאַל. טראָג אַרויס די קרעסלא אין עס־צימער אַרײַן, נישקשה, עס קאָן שטעהען דאָרטען.

מהלה: וואָס רעדט איהר, גאָט איז מיט אײַך? אויף וואָס וועט זיצען אונזער מירעלע? איהר ווייסט דאָך, זי איז צוגעוואָהנט...

שיינדעלע: אויף וואָס זיצען אַנדערע? נישקשה, זי וועט זיך צוגעוואָהנען זיצען ווי אַלע מענשען, נעהם צו פון דאַנען! (מהלה קאָן ניט אַליין אויפהויבען די קרעסלע) טאַטע, זײַ זיך מטריח, העלף איהר אַרויסשלעפּען דער שוויגער'ס עשאַפאָט.

נהומצע: אָך, בכבוד גדול, וואָס איז די נפקא מינה?

מהלה: (זיפצט) אָי, וועה איז צו מיר און וועה איז צי מײַנע יאָהרען (טראָגען בײדע אַרויס די קרעסלע).

שיינדעלע: (זעצט זיך) מ'דאַרף זײַן שטאַרקער פון אײַזען צו וואָהנען מיט איהר אונטער איין דאַך. מאַמע, זײַ זשע מוחל, דערלאַנג מיר, אָט דאָרט שטעהט אַ קליין בענקעלע (הנה דבורה שטעלט דאָס קליינע בענקעל אונטער איהרע פיס. עס הערט זיך יאָסעלע'ס פלייטע).

חנה דבורה: ווער הייסט דיר זײַן אַ נאַר און ליידען פון איהר? ווער איז דאָס מחויב אויסצושטעהן אַלע איהרע משוגעת'ען? אַ קאָמאַנדיר, גראַפיניע פּאָטאָצקי! שיינדעלע, איהר אַדיוטאַנט שלמון איז דאָרט. מיט'ן פנקס גלײַך צו איהר!...ער בע'גנב'עט און בע'גזל'ט אײַך, פאַר וואָס קומט עס איהם? אַ ביטערע עבירה פאַר גאָט...דײַנער, האָב קיין פאַראיבעל ניט, איז אַ שלימזלניק, ער זיצט בײַ זיך און פײַפט אויף זײַן פײַפעל, און שלמון גנב וועט אײַך, איה"ש, אַלעמען אָנ־

פּיפּען. געדענק מיין וואָרט.

שיינדעלע: איך האָב פיינט דעם שלמון, איך קאָן איהם ניט אָנ־קוקען. הער אויס, עס וועט ניט לאַנג דויערן, איך וועל דול־דען ביז אַ צייט. שאַ, הער אויף! ווער געהט עס? (דאָניע קומט, איירראָ־פּעאיש געקליידעט) אַי! ווי שעהן! דאָס איז אייער נייער קאָסטיום? עס פּאַסט אייך.

חנה דבורה: תתחדש....פערנוצט געזונטערהייט.

דאָניע: אַ גוטע וואָך. אַיאָ שעהן? וואָס וועט אָבער די מאַמע זאָגען ווען זי וועט מיך דערזעהען צום ערשטען מאָל? איך וועל אייך זאָגען דעם אֶמת, עס ציטערט אַ ביסעל דאָס האַרץ.

שיינדעלע: זעה נאָר ווי אַ מענש האָט מורא. אַ פּנים עס איז טאַקי אמת, וואָס זי האָט געזאָגט, אַז זי וועט אייך געבען פּעטש, ווען איהר וועט זיין אַ יוד מיט אַ באָרד.

דאָניע: נו, דאָס וועלען מיר נאָך זעהען!

חנה דבורה: וואָס איז דאָרט דער געוואַלד אַזוי? אַז מען איז רייך, קיין בעזע אויג, מעג מען זיך יעדע זאַך פערגנינען. פאַר אַ קבצן פּאַסט ניט קריכען אין די שמאָלע פּלידערען מיט די אַנדערע מאָדעס, אָבער ווען גאָט העלפט — אַך! אָט געהט מיין שיינדעלע מיט די אייגענע האָר און טהוט אַנדערע זאַכען — איך מיש מיך ניט.

שיינדעלע: איהר זעהט? אויך אַ פאַנאַטישע מאַמע, ר׳ מענדעלעס אַנ׳אייניקעל נאָך דערצו, פון דעסטוועגען טהוט זי מיר אַ טובה און מישט זיך ניט. פאָלגט מיר, דאָניע, מאַכט זיך ניט וויסענדיג. זיצט, זאָל זי קומען און זעהען. זי איז דאָרט מיט׳ן גרויסען מיניסטער — ר׳ שלמון. אַ נאַר, אַ נאַר דאַכט זיך, דער שלמון און פיהרט אייך אַלעמען ביי דער נאָז.

דאָניע: אַ מענש איז דרייסיג יאָהר אין הויז, פיהרט אַלע געשעפטען...

שיינדעלע: אַזעלכע ערוואַקסענע זיהן זאָלען ניט טאָרען מישען זיך אין קיין זאַך. און דאָס גאַנצע פערמעגען אין פרעמדע הענד. וואָס? זייט איהר נאָך פיצינקע קינדער?

חנה דבורה: גאָט זאָל מיך ניט שטראָפען פאַר די רעד, גאַנץ גראָדנא מאַכט פון אייך חוכא וטלולא. שלמון איז אָנגעשטאָפּט מיט געלד, באָקעם זאָל דאָס איהם אַרויס, רבש״ע!....

שיינדעלע: נו, דו הויבסט שוין אָן מיט דיינע קללות. ערנסט גערעדט, ביז וואַנען נאָך וועט איהר ביידע אייך לאָזען פיהרען אויפ׳ן שטריקעל? מיין יאָסעלע איז אַ שוואַכער. איהם איז גענוג, אַז מ׳לאָזט איהם שפּיעלען אויף זיין פלייטע, אָבער איהר....

חנה דבורה: ס׳איז אַנ׳עולה, אַ גרויסע עולה, איך ווייס. דאַכט זיך, מיין זיידע ר׳ מענדעלע איז דאָך יאָ געווען קיין קליינגקייט.

פונדעסטוועגען ווי זיינע קינדער זענען נאָר אַ ביסעל אונטערגעוואַקסען. איז יעדער שוין געווען אַ צדיק פאַר זיך. ע! מען שעהמט זיך ניט, מען נעהמט פּשוט און מען זאָגט איהר (מירעלע און שלמון אַריין) מחותנת׳טע לעבען, אַ גוטע וואָך אייך.

מירעלע: אַ גוטע וואָך. וואָס איז דאָס, דאָניע, אַנו, קום נאָר אַהער!
(דאָניע געהט־צו) הם! אַראָבגעוואָרפען פון זיך דעם יוד און אַרויפגעצויגען דעם דייטש. דו ווייסט, שלמון, מ׳שניידט זיך ביי אונז אין שטוב אויף אַריסטאָקראַטען....מיך האַרט ניט, אַז דיר איז ליעב, איז מיר ניחא. אָבער פרעגען האָסטו דאָך געמעגט.

דאַניע: יעדע נאַרישקייט פרעגען? מען דאַרף דאָך אַליין אויך האָטש אַביסעל שכל האָבען.

שלמון: (אפּארט) אויף וואָס דאַרף מען שכל! אַז אָך און וועה (לויט) האָט אַ גוטע נאַכט און אַ גוטע וואָך, מירעלע....(וויל געהען).

מירעלע: האַר אויס, שלמון, מיר וועלען שפּיעלען היינט אַ שאַך.

שלמון: ווי קום איך מיט מיין קאָפּ? נאָכ׳ן דריטען גאַנג נעהמט איהר צו ביי מיר די קעניגין. אויך מיר אַ שפּיעלער. (דאָניע זעצט זיך צוריק לעבען שיינדעלע׳ן).

מירעלע: נישקשה, בלייב...זיץ, שלמון. (זוכט איהר קרעסלא) וואו איז דאָס מיין שטוהל? האַ? וואָס איז דאָס? איך בעט דיך? (רופט) מהלה! מהלה! (מהלה לויפט אַריין) וואו איז מיין קרעסלא.

מהלה: שיינדעלע האָט געהייסען אַרויסטראָגען אין עס־צימער.

מירעלע: טראָג עס אַריין צוריק! (מהלה אָב) איך האָב ליעב, יעדע זאַך זאָל בלייבען דאָרט, וואו איך שטעל עס אַוועק! (קלאַפּט לייכט מיט׳ן שטעקען) אַזוי, אַזוי, שלמון, מען וויל אונז פריהער אַרויס־בעגלייטען אין עס־צימער אַריין און פון דאָרט איז שוין ניט וויט אין קיך אַריין...האַ! האַ!...(מהלה קאַטשעט אַריין די קרעסלא ביזן טהיר, שלמון העלפט איהר שטעלען די קרעסלא לעבען טישעל).

שלמון: אַז איהר וועט זיין אין קיך, וועט אין קיך זיין דער זאַל....
נאָר בעסער זאָלען עס מיינע שונאים ניט דערלעבען! איך אַליין זאָל דאָס ניט דערלעבען צו זאָגען...

שיינדעלע: איך האָב ניט געמיינט, אַז פאַר אַזאַ נאַרישקייט, וואו עס זאָל שטעהן אַ בענקעל, וועלען מיר זיך דאַרפען קריגען.

מירעלע: קריגען זיך? הם! קריגען זיך, קריגען זיך... (געהט אום אַ פערטראַכטע. שלמון זעצט זיך און צושטעלט די שאַך פיגורען).

שיינדעלע: מהלה, געה טראָג אַריין — ביי מיר אויפ׳ן טישעל ליעגט אַ נייע פּעסיל קאָרטען. און זאָג יאָסעלע׳ן, איך רוף איהם. דאָניע, מיר וועלען מאַכען אַנ׳אָקע. (דאָניע שטעלט צו אַ טישעל צו איהר שטוהל. מהלה אָב).

הנה דבורה: קריגען זיך? וואָס דאַרף מען זיך קריגען? איז דען ניט בעסער, אַז אין שטוב איז שלום? ווי זאָגט דער גוי, להבדיל, האַטאַ פּאָקרישקאַ. (מירעלע הערט ניט וואָס מען רעדט. געהט אויס פערטיעפּט. מהלה ברענגט קאָרטען).

שלמון: (שטיל) יאָ, האַטאַ פּאָקרישקאַ... אַסלוצקער רודף שלום... ר' מענדעלע'ס פּאָקרישקע (יאָסעלע קומט אַ פרעהליכער, גע-קליידעט ווי פריהער, טראָגט אַ בערדיל).

יאָסעלע: מאַמעניו, אַ גוטע וואָך. אַ גוטע וואָך, ר' שלמון, אַ גוטע וואָך. (לעגט זיין פליטע אויף דער פּיאנאַ) מהלה, דיר, דאַכט זיך, האָב איך געזאָגט אַ גוטע וואָך? זעה נאָר, מאַמעניו, דאָניע איז דאָך אַ גאַנצער דייטש געוואָרען. האָסט מיך גערופען, שיינדעלע?

שיינדעלע: יאָ, מיר וועלען מאַכען אַנ'אָקע...(טאַשט די קאָרטען).

מירעלע: אין קאָרטען גאָר? פֿע, איך האָב ניט ליעב קיין קאָרטען ביי מיר אין הויז...

שיינדעלע: ווען מען עס געפּעהלט שפּיעלען אין שאַך — שפּיעלט שאַך, און ווען מען עס געפּעהלט שפּיעלען אין קאָרטען — שפּיעלט אין קאָרטען. יאָסעלע, זעץ זיך דאָ לעבען מיר — דאָניע זאָל מיר ניט אַריינקוקען אין די קאָרטען. (יאָסעלע קוקט זיך אַרום) וואָס זוכסטו? זעץ דיך! (יאָסעלע זעצט זיך, זי גיעט קאָרטען און לייגט לעבען זיך זילבער געלד).

מירעלע: אַיאָ, שלמון, עס איז נאָך אַ גליק, וואָס מען ערלויבט אונז שפּיעלען אַ שאַך? (זעצט זיך) מהלה! (זי זוכט אַרום זיך דאָס קליין בענקעלע).

מהלה: (לויפט צו שיינדעלע'ן. שטיל) שיינדעלע, האָט קיין פאַר-איבעל ניט, איהר בענקעלע....

[illegible]: (מאַכט זיך ניט הערענדיג) דאָניע, אײערע צוויי [illegible] ...ערקען מיך ניט אָבער גאָר ניט!...

הנה דבורה: (שטיל) שיינדעל, גיעב איהר דאָס ביינקעל... זאָל זי זיך ווערגען..

שיינדעלע: (מאַכט זיך ניט הערענדיג) איך גיעב דריי פּיטאַקלאך אויף דריי קאָרטען..

מירעלע: מהלה, אַהער גיעה! נאַ דיר די שליסלען, ביי מיר אויבען אין קאַמער שטעהט די שקאַטולקע מיט די בריליאַנטען — ברענג עס אַהער! (מהלה אָב)

שלמון: פאַנג אָן. (זיי שפּיעלען, איהרע הענד ציטערן שטאַרק).

שיינדעלע: (צו דער מוטער) וואָס דאַרף זי די בריליאַנטען אין מיטען דערינען? (לויט) יאָסעלע, וואָס קוקסטו אין די קאָרטען, ווי אַ האָן אין בני אדם? שפּיעל אַז דו שפּיעלסט.

אָסעלע: אָי, שיינדעלע, איך... וואָס האָב איך געוואָלט זאָגען? יאָ, וויפּיעל האָב איך פערשפּיעלט? (מהלה ברענגט די שקאַטולקע).

ירעלע: שטעל עס מיר אונטער די פיס.

חלה: זאָל איך דאָס ציערונג אַרויסנעהמען?

ירעלע: ניין, אָט אַזוי ווי עס איז, מיט די בריליאַנטען, דיאַמאַנטען און פּעריל שטעל עס מיר אונטער די פּיס — איך בין מרים אפרת. (מהלה שטעלט איהר די שקאַטולקע אונטער די פּיס) שלמון, געגאַנגען... איינס... (שפּיעלט, מהלה שטעלט זיך הינטער איהר קרעסלאָ).

הנה דבורה: ציערונג אונטער די פּיס? אָי, אַ שלאַק האָט מיך דער-שלאָגען.

שיינדעלע: אָט אַזוי ווי דו זעהסט: פריש און געזונד און משוגע. (לויט) יאָסעל, וואָס שוויַגסטו?

יאָסעלע: שיינדעלע, איך קען ניט שפּילען — איך ווייס, די מאַמע האָט דערפון יסורים. לאָמיר בעסער זיין גוטע קינדער און שפּיעלען די טריאָ, וואָס זי האָט ליעב. אַמאָל פלעגען מיר איהר שפּיעלען אַלע שבת צו נאַכט און איצט זענען מיר אין שטיב, ווי שונאים, חלילה... איך בעט דיך, שיינדעלע. דאָניע, קום, דו וועסט בעגייען דעם דייטש...

שיינדעלע: איך זאָג דיר, באַלד געה איך קאָנצערטירען! מען געהט מיר ניט אָב.

יאָסעלע: פאָלג מיך, טהייערע, מיט גוטען קען מען מיט דער מאַמען אַלעס אויספּיהרען. דו וועסט זעהען, איך וועל היינט נאָך מיט איהר רעדען וועגען דעם שווער. שיינדעלע! (דראָהט איהר מיט'ן פינגער) ר' דייטש, לאָז זיך ניט בעטען (שטויסט איהם צו דער פּיאַנאָ). ווייבעלע, זיי ניט קיין שלעכטע. (פיהרט זי ביי דער האַנד) מאַמעניו, דו ווילסט מיר זאָלען דיר שפּיעלען דיין געליעבטען קאָנצערט?

מירעלע: איך ווייס ניט ווי אַנדערע פערשטעהען, איך מיין, שפּיעלען אַ טריאָ איז פיעל שעהנער, ווי שפּיעלען אין קאָרטען. עָ! שלמון, דו שפּיעלסט דאָך היינט בעסער ווי אַלע מאָל!...

שלמון: איהר ווילט אייך ניט מודה זיין, אַז איהר שפּיעלט היינט ערגער ווי אַלע מאָל. וואו זענען די איינפאַלע, די בערימטע, גענג? ניין, אייערע געדאַנקען זענען איצט ניט ביי'ם שאַך, איך פיהל עס.

מהלה: זעהט, ר' שלמון, ווי איהרע הענד ציטערען. אָי, וועה איז מיר (קעהרט זיך אָב און ווישט אָב אַ טרעהר מיט'ן פאַרטוך).

הנה דבורה: אַז מען זינגט אַ יודישע זאַך — פערשטעה איך, אָבער אַז זיי הויבען אָן... ווי אַזוי רופט זיך דאָס? אַ תרועה? מיט אַ שברים-תרועה מיט אַ תקיעה... איך וועל בעסער געהן זעהען, וואָס טהוט מיין נחומצע הנה דבורה'ס (אָב, זיי שפּיעלען אַ טריאָ. מירעלע הערט זיך צו. שפּאַרט אונטער דעם קאָפּ מיט איין האַנד).

מירעלע: פֿיהלסט דו ניט אַמאָל, שלמון, אַז מוזיק איז אַקוראַט ווי אַ זאַלב, ווי אַ באַלזאַם צו די וואונדען פֿון האַרצען?

שלמון: איהר דאַרפֿט אויף מיר קיין פֿאַראיבעל ניט האָבען. איך פֿערשטעה זעהער ווייניג אין די זאַכען. שאַך! (געהט מיט אַ פּני־גוה. נחומצע און חנה דבורה צוריק).

נחומצע: אַ גוטע וואָך, מהותנת'טע, שיינדעלע, איך האָב געטרונקען טיי מיט שמאַנד און פֿערביסען מיט אַ מאָרנעם קיכעל. די העמד צו פֿערקויפֿען פֿון זיך, אַבי אַ נגיד צו זיין. יאָסעלע, דו האָסט דאָך מסתמא אַ גוטען פּאַפּיראָס?

יאָסעלע: (עפֿענט זיין פּאָרטסיגאַר) יאָ, שווער, ערשטער סאָרט, דיובעק... (דאַניע נעהמט אויך אַ פּאַפּיראָס, ער שפּיעלט מיט שיינדעלען אין „66“).

נחומצע: ווי אַזוי זאָגסט דו? דער דיבוק?... דיובעק... אַ גוי פֿער־גינט זיך צו געבען אַ נאָמען. (פֿערדרויכערט און וואַרפֿט אויס'ן פּאָל).

מירעלע: ר' נחומצע חנה דבורה'ס, אויף יעדען טיש שטעהען אַש־קעסטלעך. מען דאַרף ניט וואַרפֿען קיין שמוץ אַרום זיך.

חנה דבורה: נחומצע, זיי טאַקי ניט קיין חזיר.

נחומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה?

שיינדעלע: נישטקשה, טאַטע, עס איז ניט זעהר קיין גרויסער אונגליק. עס איז דען ניטאָ ווער עס זאָל אויפֿרוימען? מהלה, מעגסט זיך אויך מטריח זיין. (מהלה נעהמט אַ בערשטעל און רוימט אויף).

יאָסעלע: מאַמעניו, דו בייזערסט זיך אויס'ן שווער און איך האָב דיך ערשט געוואָלט בעטען אַ טובה פֿון זיינעט וועגען. ער זיצט דאָ אין גראָדנא אָהן אַ בעשעפֿטיגונג, פֿאַר וואָס זאָל ער ניט האָבען אַ שטע־לע? איך מיין ניט, חלילה, אויף ר' שלמונ'ס פּלאַץ...

דאָניע: זעה נאַר, ווי ער האָט מורא פֿאַר ר' שלמונ'ען. ער דיענט ביי אונז און...

מירעלע: שטיל, דו! שלמון איז אַ עלטערער מענש און דו דאַרפֿסט דרך ארץ האָבען.

דאָניע: ער איז טאַקי אַנ'עלטערער מענש, אָבער אַז ער בע'גנבה'ט אונז, דאָס ווייס די גאַנצע שטאָדט, עס איז שוין צייט... (מירעלע קלאַפּט מיט'ן שטעקען, דאָניע ווערט אַנשוויגען. שלמון שטעהט אויף).

שלמון: איך בין העכער דרייסיג יאָהר אין שטוב און האָב נאָך אַזאַ אומכבוד ניט געהאַט. אייער פֿאָטער, עליו השלום, האָט מיך ניט בעליידיגט. מירעלע אפֿרת האָט מיר ניט געזאָגט אַזעלכע ווערטער... דאָניע, איך האָב אייך און יאָסעלע'ן אויף די הענד געטראָגען, ווען איהר זייט נאָך געווען קליינע קינדער און איהר רופֿט מיך גנב... אויף דער

עלטער דערלעבט...

יאָסעלע: אוי, וועה איז מיר, ר' שלמון. זאָל מיך גאָט שטראָפֿען, אויב איך האָב אייך חלילה געוואָלט בעליידיגען. דאָניע, מעגסט זיך שעהמען... ביזט פֿריהער גאָר אַנ'אַנדערער געווען... ווער לערנט דאָס דיך הלכות דרך ארץ?...

מהלה: (אַ קוק אויף שיינדעלע'ן) ער האָט שוין אַ גוטען רבי'ן, אַז אָך און אַז וועה...

שלמון: איך לייקען ניט אָב, חלילה... מירעלע, ווייס פֿון יעדע קאָפּיקע... אמת, אַז עס האָט זיך געמאַכט צו פֿערדיענען ביי דער זייט, אָבער, חלילה, אייך בע'גנבה'נען?... איך שטעה חלילה, קיינעם ניט אויפ'ן וועג... איך דאַרף ניט דיענען איך בין אַנ'אַלטער מאַן און דאַנקען גאָט, פֿריהער און נאָכדעם מירעלע'ן, איך בין פֿערזאָרגט אויף דער עלטער... איך האָב זיך דאָ געהאַלטען נאָר דערפֿאַר, ווייל מיר איז געווען שווער צו פֿערלאָזען מירעלע'ן אַליין.. זי איז צוגעוואוינט צו מיר... ניט יעדער פֿערשטעהט זי.... איך געה, מירעלע, האָט אַ גוטע נאַכט און זייט געזונד.

מירעלע: געה געזונדערהייד, שלמון.

שיינדעלע: אַ גנב אַ וצדקתך.

מירעלע: יאָ, ער איז אַ גנב! און ווער פֿון אייך איז ניט קיין גנב? נחום חנה דבורה'ס אויף זיין אָרט וועט ניט גנבה'נען? פֿיהרען אַ געשעפֿט וועט ער קיין שכל ניט האָבען, אָבער גנבה'נען וועט ער זיך גיך אויסלערנען... שלמון האָט גענומען דאָרט, וואו איך האָב איהם ערלויבט צו נעהמען. אַ מענש דיענט אָב דרייסיג יאָהר ביי די אפֿרת'עס אין הויז, דאַרף ער אויף דער עלטער זיין אַ נגיד. אַזוי פֿער־שטעה איך. ביי אַ גוטע געלעגענהייט הייס איך אַריינטראָגען אַ טהייל קאַפּיטאַל און ער פֿערדיענט אָפֿט שענע עטליכע הונדערטער. פֿאַרוואָס ניט? ער איז אַנ'אָרענטליכער מאַן, אַ פֿלייסיגער אַרבייטער, ער איז אונזער טרייעסטער פֿריינד און זאָ לאַנג איך לעב — פֿיהרט ער אַלע אונזערע געשעפֿטען! (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) ער און ניט אַנ'אַנדערער!

שיינדעלע: יאָ, נו, ער און איהר! און ווען וועלען אייערע זיהן אויך עפּעס האָבען צו זאָגען? זיי דאַרפֿען זיך ניט צוגעוואָהנען צום געשעפֿט? וואָס מיינט איהר, אַ מענש לעבט עביג?!...

מירעלע: אַ זאָרג דיך ניט — איך וועל ניט לעבען עביג.

מהלה: אוי, וועה איז צו מיר און וועה איז צו מיינע יאָהרען...

שיינדעלע: וואָס דאַרף דאָ מהלה? פֿאַרוואָס ביזט דו ניט אין קיך?

מירעלע: זי וועט זיין אין קיך, ווען איך וועל איהר הייסען זיין דאָרטען.

חנה דבורה: גראַפֿיניע פּאָטאָצקי מיט איהרע אַדיוטאַנטען...

נחומצע: מחותנת'שע, די חכמים זאָגען: לאָ כל אָדם זוכה לשתי שלחנות און איהר...

שיינדעלע: מאַמע, זיי זשע מוחל, געה אַריין אַהין! דו, טאַטע, אויך! (עפענט די טהיר).

נחומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? (נחומצע און חנה דבורה אָב).

שיינדעלע: שוויגער, אַז עס איז שוין יאָ געקומען צו רייד, וויל איך, איהר זאָלט וויסען, וואָס מיר אַלע פיהלען דאָ אין שטוב... איהר זייט אַן'אַלטער מענש, עס איז שוין צייט, איהר זאָלט אייך אָברוהען. און אַ הויז אַלע זאַכען, דעם אמת געזאָגט, אין אייערע הענד איז דאָס גאַנצע פערמעגען און מיר זענען ניט זיכער מיט'ן לעבען. אייך קען אַמאָל איינפאַלען אַ... אַ קאַפּריז, עמיצער זאָגט אייך אַ הניפה'לע, אָדער מאַכט אייך אַ הנ'דעלע און איהר שמייסט געלד אין דער בלאָטע. מאַנכעס מאָל ווייסט איהר שוין אַליין, וואָס איהר טהוט... איך ווייס! אַ שקאַטולקע מיט ציערונג אונטער די פיס. 500 רובל אויף תלמיד תורה. אַדרבה, זאָגט אַליין, איז נאָך ניט צייט, אייערע קינדער זאָלען אָנהויבען אַטהעמען פריי?

מירעלע: ניין! עס איז נאָך ניט צייט!

דאָניע: מיין ניט, מאַמאַ, אַז מיר ווילען זיך עביג לאָזען פיהרען אויפ'ן שטריקעל!

יאָסעלע: אָי, וועה איז מיר, הערט אויף, איך בעט אייך. מאַמעניו, מיין ניט, אַז מיר ווילען דיר חלילה אָנטהון יסורים... ווען שיינדעלע זאָל מיר נאָר ווילען פאָלגען...

שיינדעלע: יאָ, איך זאָל דיך פאָלגען, וועט ווערען פון אונז אַ תכלית. שוויגער, ווי איך זעה, ווילט איהר ניט אַרויסלאָזען די לייצעס פון אייערע הענד... טהוט אייך, ווי איהר פערשטעהט, אָבער איך וויל דאָ ניט בלייבען, טהיילט אונז אָב.

יאָסעלע: יאָ, מאַמעניו, וואָס זאָל מען טהון? מיר וועט זעהר שווער זיין אַוועקגעהען פון דיר. איין גאָט ווייס דעם אמת... אָבער וואָס זאָל איך טהון, אַז שיינדעלע קען פאָרט מיט דיר ניט לעבען בשלום און אָהן איהר וועל איך ניט קענען לעבען...

מירעלע: אָבטהיילען? ניין! דער גרעסטער אונגליק פאַר מענשען איז, ווען יעדער וויל זיך אָבטהיילען פאַר זיך. אין איינעם דאַרף מען לעבען, אין איינעם.

שיינדעלע: עס איז שוין צייט איך זאָל זיין אַליין פאַר זיך אַ בעל-הבית'טע. עס איז גענוג פאַר מיר, וואָס איך האָב ביז מיין חתונה געהאַט אַ חנה דבורה אויף מיין קאָפּ... איך וויל איצט ניט קיין אַנדערע חנה דבורה'ס איבער זיך, איך וויל זיין פריי. אַנ'אָרעמענס בעל-

מלאכה'ס ווייב איז גליקליכער פאַר מיר, זי טהוט ביי זיך אין שטוב וואָס זי פערלאַנגט און קיינער זאָגט איהר ניט קיין דעות — און איך דאַרף זיין פערקויפט? ניין! גיט בעסער אָב מיט גוטען, וואָס יאָסעלע'ן איז איבערגעבליעבען פון זיין פאָטער בירושה. דער שווער האָט איבערגעלאָזט אַ פערמעגען — עס איז ניט אייערס.

דאָניע: יאָ! יאָ! עס איז שוין לאַנג צייט צו וויסען, וויפיעל איז אונז געבליבען. קיינער ווייס ניט פון קיין חשבון.

יאָסעלע: שיינדעל, איך בעט דיר, זיי ניט אַזאַ שלעכטע. קום, לאָז זיין היינט גענוג, ווען עס איז אַנ'אַנדערש מאָל, וועלען מיר נאָך דערפון רעדען. ~~שיינדעלע, די געהסט~~?

מירעלע: ניין! עס איז נאָך ניט גענוג, יאָסעלע. זי איז גערעכט, איהר זייט ניט קיין קליינינקע און עס איז צייט, איהר זאָלט אַלעס וויסען (געהט זיך דורך פערטראַכט) מיט 18 יאָהר צוריק איז אייער פאָטער געשטאָרבען... איהר זייט געבליעבען ברעקלעך קינדער... (זי ווערט אַנשוויגען).

מהלה: מירעלע, ערלויבט מיר בעסער אַוועקגעהען פון דאַנען (וויינט, אָב).

מירעלע: איך בין דאַן נאָך ניט אַלט געווען און פיעל פיינע און רייכע מענשען האָבען זיך צו מיר גע'שדכנ'ט. איך האָב ניט געוואָלט אַפילו הערען דערפון. איך האָב געדענקט, אַנ'אַלמנה דאַרף ניט חתונה האָבען, איז זי געווען גליקליך, דאַרף זי פערשטעהען, אַז צוויי מאָל טרעפט זיך ניט איין גליק. איז זי געווען אונגליקליך — נאָך וואָס זאָל זי זיך נאָך אַמאָל בענאַרעשען צו ריזיקירען מיט איהר פרייהייט און קריגען אַ צרה? ווער רעדט נאָך, ווען עס בלייבען קליינע קינדערלעך!... איך האָב געהאַט צוויי קינדער און האָב מיר בעשלאָסען, נאָר לעבען צוליעב זיי, פרעהען זיך מיט זייער פרייד און בעגניגען זיך מיט זייער גליק... איך... אָבער גענוג, איך ווייס, אייך אינטערעסירט די מוטער זעהר ווייניג... איהר ווילט בעסער וויסען, וויפיעל עס איז אייך געבליעבען פון פאָטער. איך וועל אייך ווייזען די ביכער. קיין מענש אין דער וועלט אויסער שלמון, ווייס פון דעם סוד: אייער פאָטער איז געשטאָרבען פון יסורים און שאַנדע, ווייל ער האָט געמוזט באַנקראָטירען...

אַלע: באַנקראָטירען?

מירעלע: יאָ! 60 טויזענד רובל איז ער געבליעבען שולדיג, ווען ער איז געשטאָרבען, — דאָס איז אייער ירושה... הם! איך האָב ניט געשלאָפען טעג און נעכט, האָב געזועהען צו רעטען זיין נאָמען, האָב געטהון אַלץ, אַז דאָס הויז פון שלמה'לע אפרת זאָל זיך פיהרען ווי פריהער... איך האָב איבערצייגט די מאַנסבילען, ווי דום זיי זענען, ווען זיי מיינען, אַז אַ פרוי איז אַ שוואַכע בעשעפעניש און קען נאָר

זײַן אַ דינסט און אַ װײַב... אַלע זײַנע שולדען האָב איך בעצאָהלט, אַ רובל פאַר אַ רובל און דערפאַר איז איצט מײַן קרעדיט אונבע-גרענעצט... אײַך האָב איך ערצויגען װי עס פאַסט פאַר אפרת'עס קינדער, מיט לעהרערס, מיט מוזיק פראָפעסאָרען, מיט אַלע װאוילטאָגען. װאָס איך האָב געליטען, האָט קײנער ניט געװאוסט, װיפיעל מאָל מײַן האַרץ האָט זיך בעגאָסען מיט בלוט, האָט קײנער ניט בעמערקט... אײַך האָט קײן זאַך געפעהלט... געװיס, איז אונזער פערמעגען גרױס, אָבער דאָס אַלעס געהערט מיר!... יאָסעלע, דאָס װאָס דיר איז געב-ליבען פון דײַן פאָטער קענסט דו נעהמען און קענסט מיט דײַן בעשערטע געהען. אויך דו, דניאל, קענסט זיך אָבטהײלען. איהר זײַט גערעכט. עס איז צײַט איהר זאָלט לעבען מיט אײער אײגענעם שכל.

שײנדעלע: אַזוי גאָר? הײסט עס, איך האָב התונה געהאַט פאַר אַ קבצן, װעלכען מען קען מאָרגען מיט זײַן װײַב און קינד אַרויסװאַרפען אויף דער גאַס אָהן אַ גראָשען געלד? פאַר װאָס האָט איהר עס מיר פריהער ניט געזאָגט? שעהמען זאָלט איהר אײַך!

יאָסעלע: שײנדעלע, איך בעט דיך, זײַ ניט אַזוי שלעכט. מאַמעניו, איך האָב ניט געװאוסט, דאָס איך פערמאָג גאָר ניט. אָבער דאָך, איך האָב געזאָגט, איך װיל זיך אָבטהײלען צוליעב שײנדעלע'ן און איך טהײל זיך אָב.

שײנדעלע: ער טהײלט זיך אָב! איך זאָג דיר! אַזאַ געמײנהײַט— אָבנאַרען גאָר! שעהמט אײַך, איהר אַלטע ליגנערקע!

יאָסעלע: (אויסער זיך) װאָס האָסטו געזאָגט? (גיט זי אַ ריס בײַ'ם האַנד) איך װעל פון דיר אַ תל מאַכען. מיט װעמען רעדסט דו דאָס? שטיל, אויב דו װילסט פון דאַנען אַװעק אַ לעבעדיגע, שטיל, זאָג איך!...

שײנדעלע: (װײנט) יאָ, איצט װעל איך שוין זײַן שטיל... איך װעל שוין זײַן שטיל, װעה איז צו מיר און װעה איז צו מײַנע יונגע יאָהרען.

מירעלע: געהט אַרויס פון דאַנען! (קלאַפּט מיט'ן שטעקען. אַלע געהען ביז דער טהיר) ע! איך האָב אײַך געװאָלט זאָגען נאָך אײן װאָרט. הם! איהר האָט אַראָבגעלאָזט די קעפּ— האַ? ניט פון מײַנט װעגען האָב איך געקליבען דאָס געלד און ניט איך דאַרף עס... איהר װילט זײַן די פיהרער? איהר פיהלט אײַך איצט אונגליקליך? גוט, איך װיל אײַך ניט פערשטערען אײער לעבען. מײַן גליק איז — איהר זאָלט אײַך פיהלען גליקליך, און מײַן צופריעדענהײַט איז— איהר זאָלט צופריעדען זײַן. מאָרגען פריה גיעב איך אײַך איבער אַלע ביכער, אַלע דאָקומענטען און אַלעס, װאָס עס איז דאָ אין דער קאַסע... געהט און שלאָפט רוהיג. אַ גוטע נאַכט. (אַלע אָב. זי געהט אום לאַנג פער-

טראַכט, ברענגט פון איהר צימער איהר קרבן מנחה. זעצט זיך, מישט אויף אַ קאַפּיטעל תהלים, גיט אַ טיעפען זיפץ און זאָגט שטיל מיט אַ אונמוטהיגען ניגון:) למנצה על שושנים לדוד... מהלה קומט שטיל און בלײַבט שטעהן בײַ דער טהיר, הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש. אָי, טבעתי ביון מצולה ואין מעמד, באתי במעמקי מים... פאַלט צו צום ספר און װײנט ביטער, מחלה װישט איהרע טרעהרען מיט'ן פאַרטוך).

(פאָרהאַנג).

דריטער ארט:

(דערזעלבער זאל. דאס מעבעל איבערגעשטעלט. אלעס אין א גרויסע אונארד-נונג. מירעלע'ס קרעסלע און קליין ביינקעלע שטעהען אין א ווינקעלע. ביי דער טהיר. נחומצע קומט אין א וועג-מאנטעל פון ווייסע פארוסינע. ער טראגט א גרויסען סאק-וואיאזש, וועלכען ער גיט א ווארף אויפ'ן פארטעפיאנא און שלאגט פון זיך דעם שטויב).

נחומצע: פוי! הײסט עס, מיר זענען געפאָהרען און מיר זענען גע-קומען. (מיט'ן ניגון פון קריאת התורה) ויסעו מרעמסס ויחנו בסכות, ויסעו מגראָדנא ויחנו בסלאָנים... עס שװינדעלט נאָך אין קאָפּ. מיר האָבען דאָרטען אין סלאָנים אַ גוט ביסעל משקה אויסגעזליאָקטשעט. אין סלאָנים זענען די חסידים פונקט אַזעלכע חסידים װי אַלע חסידים. װאָס איז די נפקא מינה? (שלאָגט פון זיך דעם שטויב) אַמאָל, װען די מהותנת'טע זאָל הלילה זעהען, װאוהין איך בין אַרײַנגעקראָכען מיט'ן פאָרעך, װאָלט מען מיר געגעבען אַזאַ פאָרעך, אַז פון מיר װאָלט פאָרעך געפלויגען און הײַנט, פאָרעך דאָ, פאָרעך דאָרט, װאָס איז די נפקא מינה? אָי, דער קאָפּ געהט מיר אום װי אַ מיהל-ראָד. (זעצט זיך אין מירעלע'ס קרעסלאָ, דאָס בײנקעלע אונטער די פיס) אַ געשעפטס-מענש געװאָרען ר' נחומצע הנה דבורה'ס! איך העצקע אַרום איבער אַלע מדינות. איך בין שוין געװען אין װאָלקאָװיצקי, אין פרוזשאַנא, אין סאָקאָל-קא, איצט קום איך פון סלאָנים. פריהער איז געװען שלמון דער „אופּראַ-װליאַיושטשי", הײַנט בין איך. מהיכא תיתא, װאָס איז די נפקא מינה? אָי, איך בין געפאַלען אויף אַ גוטע סברה: אײדער װאָס, װער װעמען,— פאַרװאָס זאָל איך ניט האַפּען אַ דרעמיל? דאָ איז קיהל, און שטיל און רוהיג (שלאָפט אײַן ביסלעכװײַז) ויסעו מאשמינא ויחנו בפרוזשאַנא,

זיסעו מסמארגאָן ויהנו בבאַברויסק, ויסעו מבאַברויסק, ויהנו בסלאָנים.
ויסעו מסלאָנים ויהנו (בלייבט שטיל. מירעלע קומט פון איהר צימער.
זי איז זעהר אַלט געוואָרען זי איז אָרעמער געקליידעט, אָנגעשפּאַרט אויף
איהר שטעקען געהט זי עטליכע מאָל לאַנגזאַם איבער'ן צימער, ווען זי געהט
צו צום קרעסלא, בעמערקט זי דעם שלאָפענדען).

מירעלע: הם! מיין פּלאַטץ איז שוין פערנומען. אַזוי פיהרט זיך
דאָס אויף דער וועלט: איינער אַראָב פון בענקעל דער אַנדערער
אַרויף אויפ'ן בענקעל. ווער עס פערהאַפּט דער זעצט זיך פריהער...
הם! עס געהט אין האַפּערלעך...אָה! ווען עטוואָס רעכטס זעצט זיך
למשל, אויף דיין אָרט איז נאָך צו דערליידען.. אָבער ווען אויף דיין אָרט
למשל, זעצט זיך אַניעדער אַזאַ בריאה, ווי דער דאָ, און ביי דער
וועלט איז עס, „מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה?" פע! דאָס
איז זעהר מיאוס. (געהט) ער שלאָפט געשמאַק און איך שלאָף ניט
גאַנצע נעכט...איך קאָן זיך קיין אָרט געפינען, וויל איך האָב ניט
וואָס צו טהון. מיר דאַכט זיך, ווער עס האָט ניט וואָס צו טהון,
דער דאַרף ניט לעבען אויף דער וועלט....(זי געהט ביז'ן טהיר און
בעגעגענט מהלה'ן, וועלכע טראָגט אַ שאַל אויפ'ן קאָפּ און אַ בינטעל
זאַכען אין די הענד.) מהלה, וואָס איז? וואוהין קלויבסטו זיך?

מהלה: מיין טייערע בעל־הבית'טע, מירעלע, מאַמע!... איך בין אַייך
געקומען זאָגען: זייט געזונד! (קושט איהר האַנד) איך קאָן דאָ
מעהר ניט בלייבען — שיינדעלע טרייבט מיך אַרויס. וועה איז מיר, איצט
אַוועקגעהן פון אַייך!

מירעלע: וואָס? דו געהסט אויך אַזועק פון מיר? מיט וועמען וועל
איך דאָ בלייבען, מהלה? וואָס רעדסטו דאָס? גאָט איז מיט דיר.

מהלה: וואָס קאָן איך טהון? זי וויל שוין לאַנג ניט, איך זאָל דאָ
זיין. היינט אָבער האָט זי מיר געזאָגט: די מינוט אַרויס פון מיין
שטוב! דיין זכר זאָל דאָ ניט זיין, ביזט אַנ'עגונה, זאָגט זי, — געה
זוך דיין מאַן. איך האָב גענוג דיענסטען. אָי, איך בין בערייט אַלעס
דאָ אויסשטעהן, נאָר בלייבען מיט אַייך. אָבער אַז מען טרייבט מוז
מען געהען. ביטער איז מיר, ווער וועט אויף אַייך אַכטונג געבען,
ווען איך וועל דאָ ניט זיין. (וויינט).

מירעלע: רעד ניט קיין נאַרישקייט, אָהן דיר, בלייבען דאָ וועט מיר
זיין זעהר שווער...איז יאָסעלע אין דערהיים? שיק מיר אַריין
באַלד יאָסעלען איך וויים פּאַר גוטעס צאָהלט מען שטענדיג־אָב מיט
שלעכטעס...אָבער איך האָב דאָך זיי גאָר אַזוי פיעל גוטעס ניט גע-
טהון. (קלאַפּט בעז מיט'ן שטעקען) פע, וואָס פאַר אַ מיאוס'ע, געמיינע
וועלט דאָס איז!... (געהט צו זיך).

מהלה: אַזוי ווי אַ פערצויגען קינד געלעבט ביז דער עלטער און איצט...

אָי....(צוויינט זיך אויפ'ן קול).

פירעלע: (מיט אַ שמייכעלע) שאַ, נאַר, וויין ניט, וועסט, חלילה,
אויפוועקען דעם מחותן. (אָב צו זיך).

מהלה: אָי, אַ שלאַק האָט מיך ניט דערשלאָגען! וואָס אַ יוד פער-
גינט זיך?....האָסט דו געהערט אַביסעל! (שלעפּט נהומצע'ן אַראָב
פונ'ם שטוהל און ווישט אויס מיט'ן שאַל, וואו ער איז געזעסען)
אַנדערש ניט געוואָהנט געהאָרען ביי זיין באָבען אין סלוצק. (אָב).

נהומצע: (זעצט זיך אויף אַנ'אַנדער אָרט) אָט האָסטו דיר! ויסעו
מרעמסס ויהנו בסכות, ויסעו מאשמינא ויהנו בפרושאנא...ויסעו
מסלאנים ויהנו...אהא, מיין ווייב'ס זיידע'ס איינִיקעל איז דאָ. (הנה
דבורה קומט ווי פון גאַס) די חכמים זאָגען: אשה כלי זיינה עליה.
אַ אשה קומט מיט איהר אייגענעם כלי זיין.

חנה דבורה: זעהסט, מהלה איז געגעכט, ער איז דאָך דאָ. כלי
זיין האַ? אַ מיתה מהומה זאָל קומען אויף דיר און אויף דיין
כלי־זיין. ביזט געקומען פון סלאָנים, פאַר וואָס ביזט דו ניט אַריינ-
געפאָהרען אַהיים פריהער?

נחומצע: שוטה, וואָס איז די נפקא מינה?

חנה דבורה: ביזט געקומען אַהער און פּאַסט און זיי קוקען דאָך
אַרויס אויף דיר; די אויגען, שונאי ישראל, קריכען זיי פון
קאָפּ.

נהומצע: נו, מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? שוטה, צוליעב
דיר, פערשטעהסט דו מיך, האָבען מיך די סלאָנימער הסידים
בעהאַנדעלט כמעט ווי אַ רבינ'ס אַנ'איינִיקעל. מיר האָבען געקנאַקט כיד
המלך, איין סעודת מצוה נאָך דער אַנדערער, והשתיה כדת.

חנה דבורה: צו אַ סעודת מצוה ביזט דו אַ בריה אַ יוד. שלמון זאָל
מאַכען אַזאַ נסיעה וואָלט ער אָבגעלעקט אַ ביינדעל און דו האָסט
געלעקט ספּירִיט...אויסלעקען זאָל עס דיך, רבש"ע!

נהומצע: זאָל עס מיך אויסלעקען. מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא
מינה?

הנה דבורה: פער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען מיט דיין נפקא מינה!
שאַ! רייס אויף דיינע פער'שכור'טע אויגען — יאָסעלע געהט
אַהער (יאָסעל און מהלה אַריין) גאָט העלף, יאָסעלע. (יאָסעל איז
געקליידעט האַלב דייטש).

יאָסעלע: גאָט העלף. וועמען זעה איך? דער שווער האָט זיך אָב-
געזוכט. און מיר האָבען דאָ ניט געוואוסט וואָס איבערצוטראַכטען.
איך האָב דאָך ערשט טעלעגראַפירט קיין סלאָנים.... מהלה, זיי אַזוי גוט,
רוף אַריין שיינדעלע'ן...זאָג איהר, דער שאָרען האָט זיך אָבגעזוכט...
(מהלה אָב) האַרט אַ'ים, זייט מוהל, איין מינוט — די מאַמעניו, זאָל

לעבען, הייל מיך זעהען...יאָ, יאָ, אַ שעהנע התונה האָט איהר אָב-
געשפּילט דאָרט אין סלאָנים:...מ'זאָגט: אַ שוויגער איז אַ צרה...שיזער,
איך האָב מורא, איהר זענט ערגער פון אַ שוויגער!.. (אָב צו מירעלען).
נהומצע: וואָס איז די נפקא מינה?
הנה דבורה: וואָס איז שוין דאָ'ט פאַר אַ נייע צרה? פערצרה'ט
און פער'השך'ט זאָלסטו ווערען!...שכור, לאָז, לאָמיך זעהען,
וואָס איז דיר פון וועג געבליעבען (זוכט אין זיינע טאַשען).
נהומצע: (לאַכט) הער אויף, הנה דבורה, עס קיצעלט מיך....
הנה דבורה: קיצלען זאָל דיר שוין דער מלאך המות, רבש"ע!
יאָסעלע: (קומענדיג צוריק אין טהיר) זייַ רוהיג, מאַמעניו, און עס
זיך ניט אָב אומזיסט דאָס האַרץ. איך פערזיכער דיר. (שיינ-
דעלע, דאָניע און מהלה פון דער אַנדער טהיר, דאָניע געקליידעט
ווי אַ פראַנט) אָט איז מהלה...וואָס הייסט, דו וועסט אַוועקגעהן? דו
ווייסט דען ניט, אַז די מאַמעניו קאָן ניט אויסקומען אָהן דיר? ווערוויים
נאָך אַזוי אַלע איהרע געוואָהנהייטען און אַלעס וואָס זי בעדאַרף?
שיינדעלע: נישקשה, מ'וועט אויסקומען אָהן איהר...טאַטע, ביזט
שוין ווידער שכור? מזל טוב דיר.
נהומצע: מיט מזל זאָלסט דו לעבען, שיינדעלע.
יאָסעלע: נישקשה, נישקשה, מהלה, הער, וואָס איך זאָג דיר—
דו בלייבסט דאָ.
שיינדעלע: זי בלייבט ניט דאָ! נישקשה, די גרויסע פריצה וועט
אויסקומען אָהן איהר אַלטע אַדיוטאַנטין...אָבער וואָס דאַרפסט
דו דיך מישען אין אַזעלכע נאַרישקייטען? האָסט דו בעסער שוין געריעדט
מיט'ן טאַטען, וואָס הערט זיך דאָרטען?
יאָסעלע: ביי מיר איז דאָס ניט קיין נאַרישקייטען. שיינדעלע, איך
שווער דיר ביי אונזער איינציגען קינד, אַז מהלה וועט ניט
אַוועקגעהען פון דאַנען...מהלה, געה צו דער מאַמע'ן...
שיינדעלע: אַזוי? נו, שאַ! מיר וועלען דאָס איבערלאָזען אויף
שפּעטער (פיהרט איהם אָן אַ זייט און רעדט מיט איהם בעז).
מהלה: מיך לאָזט מען איבער אויף שפּעטער, אַז אָך און אַז וועה
צו די יאָהרען (אָב צו מירעלען).
דאָניע: (צו נהומ'צען) נו, ר' ייד, אַרויס מיט לשון! איהר האָט
געמאַכט אין סלאָנים ווי אַ באָס, האַ? אַ שעהנער געשעפטס-פיהרער,
ניטאָ וואָס צו רעדען!
נהומצע: וויים איך, וואָס איז די נפקא מינה? (נעהמט פון זיין טאַשע
אַ זילבערנע טאַבאַטשניצע און מאַכט אַ פּאַפּיראָס).
יאָסעלע: שווער, איהר האָט אַ טעות, עס איז זעהר אַ גרויסע נפקא
מינה, איך האָב ערהאַלטען אַ דעפּעשע, אַז די גאַנצע פּאַרטיי

פלאַקס, וואָס איהר האָט צוגענומען אין סלאָנים איז פויל און נאַס...
מ'האָט מורא, עס וועט זיך אָנצינדען אין די וואַגאָנען.
הנה דבורה: אָי, אַ פייער זאָל זיך אָנצינדען אין דיינע ביינער,
טאַטע פאָטער!
נהומצע: וואָס איז די נפקא מינה?
שיינדעלע: ווי געפעהלט ער דיר, מאַמע? עס שטעהט צופערלירען
העכער אַכט טויזענד רובל...דו זאָלסט האָבען אַ ניכטערען קאָפּ,
וואָלסטו עס געקאָנט בערעכענען....אַכט טויזענד רובל, וועה איז מיר!
הנה דבורה: די אויגען זענען דיר אַרויסגעקראָכען—האָסט ניט
געקאָנט זעהען, וואָס פאַר סחורה מ'גיעט דיר? אַ צרה האָט מיך
געטראָפען...
נהומצע: איך האָב געמיינט, זיי מאַכען סעודות מצוות צוליעב דיין
זיידען און זיי אַ פנים, האָבען עס געטהון, איך זאָל ניט זעהען
די סחורה...היתכן? פע! דאָס איז אַנ'עולה!...
יאָסעלע: היתכן? עס איז אַנ'עולה!...געהט און שרייט איצט הי
וקים...אויף מיין וואָרט, מען קאָן פון זינען אַראָב... זעה נאָר,
~~שיינדעלע, אָט איז דאָך מיין זילבערנע טאַבאַטשניצע און איך האָב זי~~
געזוכט...
נהומצע: דיינע? וואָס איז די נפקא מינה? (גיעט אָב).
שיינדעלע: מאַמע, וואָס זאָגסט דו פאָרט צו איהם? מען קאָן דאָך
בריל דל ווערען, ער קאָן דאָך אונז אַלע אונגליקליך מאַכען!
הנה דבורה: (שרייט) וואָס איז דאָס מיט דיר? אויסגעקאָרעניעט
זאָלסטו ווערען! מהומה זאָל אויף דיר קומען!
שיינדעלע: כדאי געוועזען פון דיינט וועגען זאָרגען זיך, אַלטער שכור!
(ביידע פרויען שרייען, יאָסעלע געהט אום צוטראָגען, דאָניע
קוקט אין אַ שפּיעגעל, מהלה קומט).
מהלה: האָט קיין פאַראיבעל ניט, מירעלע בעט, איהר זאָלט ניט
שרייען אַזוי.
שיינדעלע: אויב זי קאָן ניט הערען, זאָל זי זיך פערשטאָפּען
די אויערן מיט וואַטע (צום פאָטער) גזלן, רוצח, וואָס האָסטו
עס געטהון? ווי שטעהט מען עס אוים?...
מהלה: וואָס דאָ איז שטוב טהוט זיך!—~~יעבע פגע אַ נייע פגע... נאַ!~~
(אָב צוריק).
יאָסעלע: אַ סוף! שווער, וואו זענען די השבונות און די קאָנאָסעמענטען
פון אַייזענבאַהן...
נהומצע: די השבונות דאַרף איך ערגעץ האָבען פערשריבען, אָבער
די קאָנאָ... קאָנאָ... ווי אַזוי רופט מען דאָס? די קוויטאַנציעס, האָב
איך ניט. איך האָב פשוט מורא געהאַט צו געהען צום נאַטשאַלניק דאָר-

טען אויפ'ן וואָקזאַל. ערשטענס, פערשטעהסט דו מיך, האָב איך קיין פּאַס ניט און ער איז דאָך פאָרט אַ פּריץ מיט קנעפּלעך. צווייטענס, אין רוסיש קען איך נאָר זאָגן: „ניעמאַ טאַבאַק, ניעמאַ טרובקאַ”... ווייס איך, וואָס איז די נפקא מינה?

דאָניע : אַ בריה אַ יוד! עס איז דאָ אויף וועמען צו פערלאָזען זיך!

שיינדעלע : ווי טאָר מען אַזאַ פּרא אדם צולאָזען צו אַ געשעפט?

הנה דבורה : פּויערשע קאָפּ דיינע, צו וואָס טויגסטו אויף דער וועלט?

שיינדעלע : (קוקט אויף דאָניע'ן) פון איין זייט גנבים, פון דער אַנ-דערער זייט גזלנים! געוואַלד! מען קאָן עס ניט אויסהאַלטען! (שרייט) מען קאָן עס ניט אויסהאַלטען!

מהלה : (אין טהיר) וועה איז מיר, איהר מאַכט זי קראַנק מיט אייער געשריי.

שיינדעלע : ווי געפעלט אייך אַזאַ חוצפה, ביי זיך אין שטוב זאָל מען ניט טאָרען רעדען ווי מען וויל... מען קאָן פון זיי משוגע ווערען.

מהלה : (אַפּאַרט) ס'איז שוין איצט איהר שטוב (זיפצט אָב).

שיינדעלע : נעהם איהם צו פון דאַנען. איך קאָן איהם איצט ניט אָנקוקען. איינער האָט אונז בערויבט אין ריגאַ (קוקט אויף דאָניע'ן) דער אַנדערער בדלות געשטעלט אין סלאָנים... עס געהט, דאַנקען גאָט.

הנה דבורה : קום, שכור! קום, גולם, מיט'ן קאָפּ אין דער ערד זאָלסטו שוין געהען!

נחומצע : מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? (זי שלעפּט איהם אַרויס).

דאָניע : אויב מיר וועלען ניט צונעהמען צוריק שלמונ'ען, וועט פון אונז זעהר גיך ווערען אַ תכלית.

יאָסעלע : שלמון פיהרט איצט אַליין די גרעסטע געשעפטען. ער וועט ניט געהען. ביי מירעלע אפרת איז איהם אָנגעשטאַנען צו דינען, אָבער ניט ביי דניאל אפרת...

דאָניע : און ביי ר' יוסף אפרת דאַרף ער ניט דינען. ר' יוסף אפרת האָט אַ שווער אַ גנב און אַ שכור.

שיינדעלע : מען ווייס נאָך ניט, ווער עס איז דאָ דער גנב... איהר זאָגט בעסער, פאַר וואָס גיט איהר ניט אָב קיין חשבון? איהר זייט שוין צוויי וואָכען געקומען פון ריגאַ און איהר רעכענט אייך ניט אָב.

דאָניע : איך דאַרף קיינעם ניט אָבגעבען קיין חשבון — עס איז מיין געלד.

יאָסעלע : ברודער-לעבען, דו האָסט אַ טעות. עס איז ניט דיין געלד און ניט מיין געלד, עס איז אונזער געלד... דו האָסט געקריגען אין ריגאַ אַ גרויסע סומע — דאַרף מען וויסען, וויפיעל איז ביי דיר אַוועק-

געגאַנגען און וויפיעל איז געבליבען.

דאָניע : איך בין ניט געפאָהרען קיין ריגאַ פּאַסטען הפסקות. איך האָב דאָרט געלעבט, ווי עס פּאַסט פאַר דניאל אפרת.

שיינדעלע : איך האָב דיר לאַנג געזאָגט, יאָסעל, גיב אַכטונג, ער שטעלט אונז בדלות... ער בע'גנב'עט און בע'גזל'ט אונז!...

דאָניע : איהר, פּלוצקער מאַדאַם, האַלט בעסער דאָס מויל, וועט פאַר אייך גלייכער זיין!

יאָסעלע : שש! לאָמיר זיך בעסער בערעכענען אָהן געשריי. איך וויל שוין ניט פרעגען, וויפיעל ביי דיר איז אַוועק— גיב אָב דאָס איבעריגע. האָסט געלעבט אַ גוטען טאָג— דערויף ביזט דו דאָך אַ דייטש... איך ווייס ניט, ווי אַזוי קאָן מען אויסגעבען טויזענדער, עס זאָל ניט זיין ניט קיין סחורה און ניט קיין געלד.

שיינדעלע : ער האַנדעלט גוטע סחורה, דער שאַרלאַטאַן!

דאָניע : עס איז ניט אייער טאַטענ'ס געלד!

יאָסעלע : עס איז אונזער מוטער'ס געלד!...

דאָניע : פערשרייב אַלעס אויף מיר. ביי מיר איז גאָר ניט געבליבען.

שיינדעלע : ער לייקענט, ביי איהם איז געבליבען געלד... גנב! שאַר-לאַטאַן! גיב אָב דאָס געלד! גיב אָב! בעסער מיט גוטען, גיב אָב!

דאָניע : ווי געפעלט זי אייך? געקומען פון סלוצק אַ שלעפּערקע, אַ בעטלערקע, און פרעגט דאָ חשבונות...

יאָסעלע : זאָל זיין שטיל, זאָל זיין גענוג! וועה איז מיר, כ'וועל דאָס ניט אויסהאַלטען! איך וועל דאָס ניט איבערטראָגען! (שלאָגט זיך מיטביידע הענד אין קאָפּ).

שיינדעל : נו, נעהם און צו וויין זיך ווי אַ יודענע. וואָס שווייגסטו? איך האָב אַליין געזעהען, דער בומאַזשניק איז ביי איהם אָנגע-שטאָפּט מיט הונדערטער. אַזאַ אויסגעלאַסענער יונגאַטש! אַזאַ שייגעץ... איך וועל איהם ניט אַרויסלאָזען פון דאַנען! ער וועט מיט'ן געלד ניט אַוועקגעהן!... (ראַנגעלט זיך מיט איהם און כאַפּט אַרו'ס פון זיין בוזים-קעשינע אַ בומאַזשניק מיט געלד) זעהסט, אָט איז דאָס געלד! אונזער געלד! אונזער בלוט!

דאָניע : חצופה! אונפערשעהמטע! פון די טאַשען שלעפּען!... מכשפה! (וויל אָבנעהמען. ביידע שרייען, מירעלע ערשיינט).

יאָסעלע : לאָז זי אָב, דאָניע! הער אויס, זי איז דאָך ניט גערעכט?

(שטופּט איהם צוריק).

דאָניע : אַוועק פון מיר, דו אידיאָט! נאָר ביי דיר קאָן אַזאַ חיה רעה גערעכט זיין!

יאָסעלע : (שטויסט איהם) איך זאָג דיר: הער אויף! איך זאָג דיר, הער אויף! אָך! דו ווילדער אָקס! דו ווילסט ניט הערען, וואָס איך

זאָג דיר? (וואַרפט איהם צו דער ערד און פאַלט אויך) איך וועל דיר ווײַזען, ווי צו זײַן אַ שײַגעץ און אַן עזות פנים!... (בײדער ראַנגלען זיך).

שײנדעל: אַזאַ שאַרלאַטאַן! אַזאַ גנב! גיב איהם, יאָסעלע, ער זאָל געדענקען אײן מאָל פאַר אַלע מאָל...

מירעלע: (קלאַפּט שטאַרק מיט'ן שטעקען, עס ווערט שטיל, בײדע שטעהען אויף). הם, אַלײן דערגאַנגען מיט'ן אײגענעם שכל! זעהר שען, זעהר שען!

יאָסעלע: אָי וועה איז מיר, מאַמעניו! דו ביזט דאָ? זײ ניט בײז אויף מיר... איך ווײס ניט... זײ פיהרען מיך פון זינען אַראָב...

שײנדעל: קלײַבט נחת פון אײער תכשיט. ער איז אויך מירעלע אפרת'ס אַ זוהן.

מירעלע: יאָ, איך קלױב איצט נחת פון אײך, פיעל נחת, זעהר פיעל נחת... דניאל, איך וועל מיך ניט מישען אין אײערע השבונות, אָבער דאָך, מיר דאַכט זיך, דו ביזט שוין צו פיעל דײַטש געוואָרען, וואָס הײסט, נעהמען געלד אָהן אַ השבון?

דאָניע: מאַמע, עס איז ניט דײַן עסק צו מישען זיך. דו זיץ דאָרט בײַ זיך און לערען קרבן־מנחה מיט צאנה וראינה... מען פרעגט דיך ניט!...

שײנדעלע: נו, איהר זײַט דאָך די גרױסע הכמה, איהר זײַט דאָך מירעלע אפרת, פאַרוואָס לערנט איהר איהם ניט קײן דרך ארץ?...

מירעלע: וועמען קאָן איך איצט לערנען? נײן, ער איז גערעכט: עס איז ניט מײַן עסק צו מישען זיך. איך דאַרף איצט שווײַגען ווי די וואַנד, זײַן שטום, ווי אַ שטײן. ווער עס קאָן זיך ניט האַלטען אויפ'ן פערד, דער מוז ליגען אונטערן פערד. יאָ! און דאָס פערד מעג איהם דריקען, טרעטען מיט די פיס, שלאָגען מיט די קאָפּיטעס!... (זי פערבראַכט זיך, דאָניע האַפּט פלוצלינג אַרױס פון שײנדעלע'ס הענד דעם בומאַזשניק) יאָסעלע'ן גיב אָב דאָס געלד! (קלאַפּט בײז מיט'ן שטעקען) גיב אָב דאָס געלד יאָסלע'ן, נו!... (דאָניע גיט אָב יאָסלע'ן דעם בומאַזשניק) אָי, ווי גרינג עס איז צו צושטערען דאָס, וואָס עס איז מיט אַזוי פיעל מיהע געבױט געוואָרען! ווי גיך מען קאָן מאַכען אַ תל פון דעם, וואָס עס איז אַזוי שווער אָנגעקומען און יאָהרען לאַנג אָבגעהיט געוואָרען!...

שײנדעלע: דער שאַרלאַטאַן האָט שיער ניט אַראָבגעריסען מײַן בראָש. (זי שטעכט־צו איהר בראָש).

מירעלע: (בעטראַכט שײנדעלע'ס ציערונג) זאָגט מיר איך בעט אײך, וואָס איז דאָס? מיר איז ביז יעצט ניט געלעגען אין זינען און איך האָב גאָר ניט בעמערקט... יאָסעלע, זאָג מיר נאָר; דײַן ווײַב טראָגט עס מײַן ציערונג?

שײנדעלע: דו הערסט? זי האָט זיך דערמאָהנט! איך האָב שוין לאַנג אַלעס אַרױסגענומען פון שקאַטולקע. נאָך וואָס דאַרף אַן אַלטע יודענע ציערונג? איהר וועט עס דען טראָגען?

מירעלע: וואָס הײסט אַרױסגענומען? האָסט אָהן מײַן וויסען גענומען מײַנע שליסלען, האָסט מיט לערהײד אָבגעשלאָסען דעם קאָמאָד, נאָכדעם אױפגעריסען די שקאַטולקע און אָהן מײַן ווילען עטוואָס צוגענומען... דאָס הײסט פשוט: איהר האָט בײדע די אַלטע יודענע בעגנב'עט? יאָסעל, דו ביזט שוין צו ווײַט פערגאַנגען!

שײנדעלע: וואָס הײסט אַרױסגעגנב'עט? מיר זענען דען פרעמדע? איהר זעהט דאָך, איך בעהאַלט זיך ניט פון אײך.

יאָסעלע: מאַמעניו, זאָל מיך גאָט שטראָפען, אויב איך ווײס פון וואָס צו זאָגען. פרעג מיר בחרם. וואָס איך האָב איהר געקױפט און וואַס דו האָסט איהר געשענקט? אָי וועה איז מיר, שײנדעלע, נאָך וואָס האָסטו דאָס געדאַרפט? איך שעהם זיך דיר צו קוקען אין די אויגען אַרײַן.

שײנדעל: וואָס איז דאָרט אַזוינס? ניט הײַנט — מאָרגען וועט דאָך דאָס סײַ ווי סײַ זײַן אונזערס... און וויעדער איך זאָל נאָר קענען, אַזוי ווי אַנדערע, צו'חנפ'ענען זיך צו איהר, וואָלט זי דאָך מיר אַלײן דאָס אַלעס אַוועקגעשײנקט... דער גאַנצער אונגליק איז, וואָס איך קאָן ניט מאַכען חנ'דעלעך מיט חניפה'לעך. איהר ווילט נאָך פראַנטירען אויף דער עלטער? איהר קענט עס נעהמען צוריק (וויל אָבגעבען צוריק דאָס ציערונג).

מירעלע: נײן, נײן! איך דאַרף עס ניט... ביזט גערעכט, ניט הײַנט, מאָרגען וועט דאָך דיר דאָס אָנקומען... און ווי זאָגט דײַן פאָטער; מהיכא תיתי, וואָס איז די נפקא מינה?... איך האָב מיך ערשראָקען, ווײַל איך האָב געדענקט יאָסעלע איז שוין אויך אַזוי שטאַרק אױפגעקלערט געוואָרען... ווי באַלד אָבער ער ווײס ניט דערפון, בין איך צופריעדען. אָה! (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) מען מוז זיך צו אַלעס צוגעוואָהנען.... אַמאָל איז דאָ אין שטוב געלעגען גאָלד און זילבער און עס איז ניט געווען קײנע גנבים אַפילו צווישען די פרעמדע מענשען, הײַנט, דאַנקען גאָט, זענען דאָ אײגענע...

שײנדעלע: אַנ'אַלטער מענש זאָל דאָס האָבען אַזאַ מויל!...

יאָסעלע: שטיל, [illegible] בעט דיך.

שײנדעלע: בײַ איהר זענען אַלע גנבים!

יאָסעלע: הער אויף, איך בעט דיך, הער [illegible]!

שײנדעלע: אַלע זענען בײַ איהר נאַראָנים! אַלע שלעכטע מענשען! נאָר זי אַלײן איז די גוטע, די קלוגע, די פײַנע. די... די... (מחלה'ויבט אַרײַן).

מהלה: זאָל שוין זײַן גענוג, וועה איז מיר!... בעלי בתים נעהען אַהער—זיי ווילען רעדען מיט מירעלע'ן. (זי רוקט אַרויס מירעלע'ס שטוהל. מירעלע זעצט זיך).

דאָניע: אַז דאָס געלד איז שוין יאָ בײַ אײַך, וויל איך, מיר זאָלען זיך בערעכנען. (זיי זעצען זיך אַלע דרײַ בײַ אַ טישעלע, צעהלען געלד און רעכענען. שלמון קומט מיט עטליכע בעלי בתים).

שלמון: גאָט העלף אײַך, מירעלע, דאָך געקראָגען אַ זכות אײַך צו זעהן. וואָס איז? איהר האָט זיך אָבגעזאָגט פון דער גאַנצער וועלט? (בעטראַכט זי). אָי, וועה איז מיר, ווי איהר זעהט אויס!... וואָס איז דאָס מיט אײַך?

מירעלע: זיצט, זיצט. מהלה, גיב נאָך אַ פּאָר שטוהלען. וואָס האָט אײַך געבראַכט צו מיר? איך האָב געמיינט, גראָדנא האָט שוין לאַנג פערגעסען, אַז עס איז געווען אַמאָל אַ מירעלע אויף דער וועלט. שיינדעלע, וואָלסט אָפשר געהייסען דערלאַנגען בראַנפען און פערבײַסען? שלמון איז דאָך אַזאַ גאַסט בײַ מיר. וואָס מאַכסטו פּאָרט, מײַן אַלטער טרײַער גוטער פרײַנד? מיר ווײַזט אויס, איך האָב דיך ניט געזעהען אַ וועלט מיט יאָהרען.

שיינדעלע: שוויגער, מיר האָבען ניט אין שטוב קיין בראַנפען. איהר ווייסט דאָך, יאָסעל טרינקט ניט. פון וועמענס וועגען זאָל מען האַלטען בראַנפען אין שטוב?

שלמון: וואָס דאַרפט איהר אײַך מטריח זײַן? מירעלע, איהר ווייסט, וואָרום מיר זענען געקומען? אונזער קהל האָט ענדליך דאָך בעשלאָסען צו בויען אַ יודישען שפּיטאָל... נו, ווער נאָך בײַ אונז האָט אַזאַ גוט האַרץ און אַ יד רחבה, ווי מירעלע אפרת? זענען מיר טאַקי פריהער פון אַלע צו אײַך געקומען... העַ! העַ! העַ! מיר ערוואַרטען פון אײַך אַ פּוטיקע... אַזוי אַ פּאָר טויזענדער (מירעלע בלײַבט זיצען פערטראַכט).

שיינדעלע: (אַפּאַרט) ער האָט געדאַרפט קומען מיט אַ זאַק (יאָסעלע לאָזט זי ניט רעדען).

מהלה: גאָטעניו פאָטער, דערלאָז זי ניט צו בזיונות!...

מירעלע: הם! אַ פּוטיקע? איך ווייס נישט... פערשטעהט איהר מיך—שלעכטע געשעפטען. אָבער, געוויס, מיט לעדיגע הענד וועל איך אײַך ניט אַרויסלאָזען פון מײַן הויז (זי קריכט אַראָב פון איהר קרעסלאָ און געהט לאַנגזאַם צו די קינדער). יאָסעלע, גיב מיר צוויי הונדערטער, איך וויל ניט, מענשען זאָלען וויסען, וואָס דאָ בײַ אונז קומט פאָר...

יאָסעלע: וואָס דאַרפסט דו נאָך רעדען, מאַמעניו? (ער שטרעקט אויס די האַנד צום געלד, שיינדעלע פערדעקט מיט איהרע הענד).

שיינדעלע: איך זאָג אײַך, אַ נויטהיגע זאַך... צוויי הונדערטער!

צוויי הונדערט מכות וועל איך זיי געבען!

דאָניע: עס איז זעהר נויטהיג אַרויסצוּוואַרפען געלד אויף פאַנאַטישע זאַכען!

מירעלע: קינדער, איך בעט אײַך, זײַט מיך ניט מבזה פאַר פרעמדע מענשען... איהר ווייסט דאָך, פיר זיך האָב איך ניט געבעטען און וועל ניט בעטען... אָבער איצט, בײַ אַזאַ פערלעגענהײַט... (זי ציטערט פון אויפרעגונג, יאָסעלע פערדעקט זײַן געזיכט).

שיינדעלע: (זאַנפט) שוויגער, פאָלגט מיך, וואַרפט אַוועק אײַערע נאַרישע גדלות און קינדערשע גאוה... איך זאָג...

מירעלע: איך וויל ניט הערען וואָס דו זאָגסט. (קוקט) אַרויס פון דאַנען. אַלע אַרויס! (יאָסעלע האַפּט זיך אויף, שיינדעלע לאָזט איהם ניט געהען. דאָניע בלײַבט זיצען) דאָס הייסט, איך מיין, אויב איהר האָט דאָ ניט וואָס צו טהון, קענט איהר געהן... און אויב איהר ווילט זיצען — בלײַבט דאָ.

דאָניע: געוויס וועלען מיר בלײַבען דאָ... (מירעלע געהט צוריק צו איהר קרעסלאָ און פאַלט שיער ניט. מהלה האַפּט זי אונטער).

מהלה: (שטיל) מירעלע, זײַט ניט בייז אויף מיר. איהר ווייסט דאָך, איך האָב אָנגעקליבען 126 רובל... נאָך וואָס דאַרף איך געלד? זומשטיינס געזאָגט, אַנ'אַלטע עגונה (שלעפּט אַרויס אַ טוך מיט דע־פּאָזיטען).

מירעלע: יאָ, יאָ, ביזט גערעכט. גיב מיר דײַן געלד, לײַה דאָס מיר! מײַן ערניעדערונג דאַרף קיינער ניט וויסען. (נעהמט מהלה'ס געלד און זעצט זיך) רבותי, איהר דאַרפט אויף מיר קיין פאַראיבעל ניט האָבען... איך קען ניט געבען קיין פּוטיקע... איין הונדערטער (גיט אַ הונדערטער, איין בעל הבית בעהאַלט דאָס געלד אין זײַן טאַש, מירעלע בלײַבט פערטראַכט). ניין! זײַט זשע מוחל, גיט מיר אָב צוריק דאָס געלד. איך האָב ערשט געוואָלט טהון די גרעסטע עולה אין דער וועלט... מהלה האָט דאָס געלד געזאַמעלט מיט ביטערען שווייס און מיט בלוט און איך האָב געוואָלט אויף איהר השבון זײַן אַ בעל צדקה, ווײַל איך האָב מיך געשעהמט זאָגען דעם אמת... ניין! מײַן שנור איז גערעכט. מען דאַרף אַוועקוואַרפען די נאַרישע גדלות און די קינדערשע גאוה...

שיינדעלע: עס האָבען זיך געענדיגט די צײַטען, ווען מען האָט דאָ געוואָרפען הונדערטער אין דער בלאָטע.

מירעלע: (נעהמט דאָס געלד צוריק) יאָ, מײַנע פרײַנד, די צײַטען האָבען זיך געענדיגט, מירעלע אפרת איז אַליין איצט זעהר אָרעם... עס קען זײַן איך וועל אַליין אין גיכען אָנקומען צו אײַך... איך וועל אָפשר קומען צו אײַך בעטען אַ נדבה. מהלה, נעהם צו דײַן געלד.

מען דאַרף ניט לײַהען, װען מען װײסט ניט מיט װאָס מען װעט קענען בעצאָהלען! (אַלע בעלי בתים שטעהען אויף ערשטוינטע).

מהלה: מירעלע, זאָל איך קרענקען, אויב איך קאָן פערשטעהען, װאָס פאַר אַ מענש איהר זײַט...

שלמון: פערשטעהט איהר מיך, רבותי, מירעלע אפרת טרײַבט שפּאַס... העַ! העַ! העַ! װאָס הײסט, איהר האָט ניט קײן געלד? איך אַלײן בין דאָך אײַך שולדיג אַזוי פיעל שװערע הונדערטער.

מירעלע: דו, שלמון? װאָס הײסט...

שלמון: נו, נו, הערט אויף מאַכען חוזק פון אונז!— אָט האָט איהר אַ הונדערטער פאַר מירעלע אברת... קומט, רבותי, לאָמיר געהען. (שטיל צו מהלה'ן) איך קום תיכף ומיד צוריק. (לויט) מירעלע, האָט אַ גוטען טאָג, און זײַט געזונד! (אַלע יורען געהענדיג: סטײַטש, ר' שלמון, װאָס איז דאָס, האַ? װײס איך װאָס, איהר קענט ניט מירעלע'ן? מסתמא עפּעס אַ שפּאַס, אָדער אַ קאַפּריז... עט! קומט, לאָמיר געהען... (אַלע אָב).

שײנדעלע: (זאַנפט) איהר פיהלט אײַך שלעכט, שװיגער, האַ? נישקשה, עס װעט איבערגעהען און די הונדערטער װעלען בלײַבען אין קעשענע, אַ סך געזינטער...

מירעלע: איך האָב מיך יעהר אָפּט געװאונדערט, װי קענען עס זײַן אַזעלכע שלעכטע מענער, װעלכע זאָלען זיך ערלויבען צו שלאָגען זײערע װײַבער. איצט זעה איך, עס גיבט אַזעלכע פרויען, מיט װעלכע מען מוז רעדען מיט אַ שטעקען. (קלאַפּט מיט איהר שטעקען) מיט דיר איז ניטאָ קײן אַנדער ברירה.

יאָסעלע: װאָס רעדסטו דאָס, מאַמעניו? װער קאָן עס װאַגען, חלילה, אויף מײַן שײנדעלע אויפהויבען די האַנד? זי איז מײַן פרוי, זי איז מײַן שלמה'לעס מוטער, זי איז די װירטהין פון דעם הויז!

מירעלע: (טרויעריג) זעהסט, ער געדענקט: זי איז מוטער, זי איז װירטהין. און װאָס איך בין, האָבען אַלע פערגעסען. זאָל זײַן קײן װירטהין בין איך דאָ ניט— איך אַלײן האָב זיך פאַר אויס װירטהין געמאַכט. אָבער בין איך דען אויך ניט מוטער מעהר? װער האָט עס מיך אויך פאַר אויס מוטער געמאַכט? הם! מען זאָגט, מען פערגעסט גיך, װעמען די ערד דעקט צו, מיך לײדער, האָט מען פערגעסען נאָך בעפאָר די ערד האָט מיך צוגעדעקט. (מהלה צװײנט זיך) מהלה, איך בעט דיך, װײן ניט, װאָרום איצט דאַרף איך ניט אַ סך. איך זאָל זיך אַלײן צװײנען װי אַ קינד. (טרעהרען שטיקען זי) אַי, מהלה, מײַן האַרץ, מײַן האַרץ! (פאַלט אויף איהרע שולטערען) נײן! די װאונדען פון מײַן האַרצען װיל איך ניט אויפדעקען פאַר פרעמדע (שטאָלץ) קום. העלף מיר בעסער אַװעקגעהן פון דאַנען! (מהלה פיהרט זי. בײדע אָב).

דאַניע: אַי, האָב איך ליעב די װײַבערשע היסטאָריעס מיט די גע-

שיכטעס, פּעַ! (גײט).

שײנדעלע: זעה נאָר, װי ער האָט אַראָבגעלאָזט די נאָז. פאַרװאָס האַרט עס דײַן ברודער, װי די װאַנד?

יאָסעלע: װעה איז מיר פאַר איהר אַלטען גרויען קאָפּ. שײנדעלע, דו װײסט דאָך, װי טהײַער דו ביזט מיר, אָבער דאָך אָפט, װען איך זעה, װאָסערע יסורים די מאַמע האָט איבער דיר, האָס איך זיך אַלײן, פאַרװאָס איך בין אַזוי שװאַך געגען דיר. איך האַס דיך, פאַר װאָס דו האָסט אַזאַ נאַטור... און מיר דוכט זיך אָפט — איך בין דיר אַ דם שונא...

שײנדעלע: (קאָקעטיש) אַזוי? ביזט מיר אַ דם שונא? קום, איך װיל מיט דיר װידער גוט־פרײַנד װערען. (זי אומאַרמט איהם און פיהרט איהם).

יאָסעלע: װאָס פאַר אַ טײַװעלשע מאַכט די װײַבער האָבען... װער האָט זײ אויסגעטראַכט אויף אונזער קאָפּ? אַי, ניט געדאַכט זאָלט איהר װערען (בײדע אָב).

מהלה: (עפענט פאָרזיכטיג די טהיר) װי זי קען עס פיהרען בײַ דער נאָז. אַזאַ װעט שוין ניט בלײַבען אַנ'עגונה... באַלד װעט קומען ר' שלמון... ער װעט גאָר ניט גלויבען, אַז פון מירעלע'ס הויז האָט מען געמאַכט אַ סלוצקער יאַטקע (שלמון קומט, שפּעטער גנב'עט זיך אַרײַן שײנדעלע און הערט זיך צו).

שלמון: װעה איז מיר, װאָס טהוט זיך דאָ אין שטוב, מהלה? פאַרװאָס האָסטו מיר פריהער ניט געלאָזט צו װיסען?

מהלה: זי האָט אָנגעזאָגט, למען השם, קײנער אין דער װעלט זאָל ניט װיסען, אפילו שלמון ניט. און הײַנט האָט זי גענומען און האָט אַלײן דערצעהלט פון הדר. אַי, ר' שלמון, װאָס אונזער מירעלע שטעהט דאָ אויס. זײ האָבען דאָך זי בענומען פון קאָפּ ביז די פיס, בע'גנב'עט, בעראַבעװעט... אַ גראָשען געלד האָט זי דאָך ניט, װען זי זאָל אַפילו אויסגעהן. איהר װײסט דאָך, װי איהר איז שװער איבערטראָגען, אַז אין שטוב איז שמוציג, שטענדיג הו־האַ! אַ יריד. זי איז געװאָהנט געהען עסען אין אַ געװיסער צײַט און אַלע צוזאַמען בײַם טיש, איצט עסט מען אַמאָל צװײ אַ זײגער, אַמאָל דרײַ, אַמאָל פיער... יעדען גיט מען עסען בעזונדער. אין עס־צימער איז שטענדיג שמוציגע געפּעס. זי האָט אָנגעװאָרען דעם „לעפּעטיט" צום עסען. זי עסט ניט, זי טרינקט ניט, זי שלאָפט ניט גאַנצע נעכט. װען איך חאַפּ זיך אויף פון שלאָף, הער איך, װי זי קרעכטשעט נעבאַך...

שלמון: מהלה, װאָס רעדסטו דאָס? איך קאָן עס ניט פערשטעהען... װעה איז מיר!

מהלה: הײַנט װאָס דאָ טהוט זיך אָב יעדען טאָג: מען בעלײדיגט זי,

מען בעהאַנדעלט זי ערגער ווי אַ דינסט. אַלע טאָג געשרייען, קללות, הרמות, מחלוקת... ששׁ! היינט, דאַנקען גאָט, האָט מען זיך שוין געשלאָגען דאָ אויך... אָי, ר' שלמון, איך ווייס ניט, ווי אַזוי זי וועט עס אויסהאַלטען...

שלמון: איך האָב געוואוסט, אַז זי האָט איבערגעגעבען די קינדער איהר פערמעגען... אָבער אַז זי, מירעלע אפרת, ליידעט אויף דער עלטער אַזעלכע צרות און בזיונות — דאָס האָט קיינעם ניט געקאָנט איינפאַלען. אָי, וועה איז מיר! (פערברעכט די הענד).

מהלה: וואָס ווייסט איהר? די שנור, די מרשעת, פערצאַפּט איהר יעדען טאָג דאָס בלוט. איך ווייס ניט, ווי נעהמט זיך ביי מירעלע'ן אַזוי פיעל געדולד... איהר איינציגע נחמה איז איהר אייניקעל שלמה'לע. זי נעהמט איהם אויף די הענד, רעדט צו איהם, דריקט איהם צו צו איהר האַרצען און בלייבט זיצען אַ פערטראַכטע.

שלמון: און דו, מהלה, האָסט געקענט דאָס אַלעס צוזעהען און שווייגען? גאָט זאָל דיך ניט שטראָפען דערפאַר... מהלה, איך וועל ניט דערלאָזען מירעלע זאָל אַזוי שווער ליידען!... און דיר מעג איך זאָגען: שוטה! שוטה! שוטה! (אָב צו מירעלע'ן).

מהלה: וואָס מיינט איהר, איך בין טאַקי אַ שוטה, וואָס איך האָב געשוויגען.

שיינדעלע: דו וועסט ערשט שווייגען ביי מיר, האַר אויס! דו נבלה, דו! רכילות־טרייבערין! דערצעהלען וואָס אין שטוב טהוט זיך? ניט דערלעבען וועסטו! אַרויסטרייבען קען איך דיך ניט — איך וועל זיך ניט געהען גט'ן מיט יאָסעלע'ן איבער דיר, אָבער פעטש וועסטו ביי מיר קריגען ווי האָלץ. פאַטשטען! רכילות! נאַ! נאַ! (שלאָגט מהלה'ן).

מהלה: גאָט איז מיט אייך, שיינדעלע, וואָס טהוט איהר? גאָט איז מיט אייך... (איהרע גרויע האָר פאַלען אַרויס פון איהר שטערן־טיכעל).

שיינדעלע: נאַ! פערקלאָג מיר צו שלמון! פערקלאָג מיך! (שלאָגט מירעלע ערשיינט, נאָך איהר — שלמון).

מירעלע: (אויפגערעגט, קלאַפּט שטאַרק מיט'ן שטעקען) וואָס טהוסט דו דאָס? וועמען שלאָגסטו דאָס? אויף וועמען וואַגסטו אויפהויבען דיין פרעכע האַנד? אַנ'עלטערען מענשען, מהלה'ן, מיין מהלה'ן, מיין איינציגען פריינד אין דער וועלט שלאָגען? שלאָגען גאָר! וועה איז מיר, דאָ אין שטוב האָט מען פריהער קיין דינער אפילו מיט אַ וואָרט ניט בעליידיגט און דו וואַגסט מהלה'ן שלאָגען?

שיינדעלע: איך וועל זי שלאָגען אַלע טאָג, ביז וואַנען איך וועל זי אויסלערנען צו וויסען, ווער איז דאָ בעל־הבית'טע אין שטוב.

עס איז קיינעמס עסק צו רעכענען, ווער איך בין אַמאָל געווען. איך ויל פון אַלעמען כבוד פונקט אַזוי ווי[illegible]ר....

מירעלע: דו וועסט זי שלאָגען? דו!....

שיינדעלע: יאָ, איך!...עס געפעהלט איהר דאָ ניט — זאָל זי געהען!

שלמון: איך קאָן עס ניט זעהען, איך קאָן עס ניט הערען....מירעלע, איך וועל אַריינגעהן שפּעטער. וועה, וואָס פון דעם הויז איז געוואָרען! (אָב).

מהלה: טייערע מירעלע, איבער מיר נאָך האָבען יסורים איז ניט כדאי'... איך וועל בעסער אַוועקגעהן, איהר וועט שוין ווי אַזוי עס איז אויסקומען אָהן מיר. וואָס זאָל מען טהון? (יאָסעלע לויפט אַריין).

יאָסעלע: שאַ! וואָס איז שוין דאָ ווידער? היינט איז דאָס אַ טאָג! גאָט אין הימעל...

מירעלע: גאָר ניט. עס איז דאָך איצט ביי אייך אַנ'אַריסטאָקראַטישע הויז. דעם מאַן געמאַכט פאַר אַ דייטש, אַלעס אויפ'ן גרויסאַר־טיגען מאַניער און אין שטוב איז שמוציג, אַליין ביז'ן האַלז אין בלאָטע און מען שלאָגט די דינסטען — אָט דאָס זענען זיי דאָך אונזערע אַריסטאָקראַטען!...

שיינדעלע: וואָס־זשע, עס געפעהלט אייך ניט דער שדוך? נו, הייסט שפּאַנען די בוידען און פאָהרט צוריק!...

מירעלע: יאָ, ריכטיג: מיר געפעהלט ניט דער שדוך. מהלה, לויף, רוף מיר שלמון'ען צוריק, געשווינד! (מהלה אָב) יאָסעלע, ביידע צוזאַמען דאָ אין שטוב קענען מיר ניט זיין, עס איז אונמעגליך — איך וויל דו זאָלסט היינט נאָך, באַלד זיך גט'ן מיט איהר! גיעב איהר שוין אַ גט!...דו הערסט? עס איז ניטאָ קיין אַנדער מיטעל (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) אַ גט! אַ גט!

יאָסעלע: מאַמעניו, וואָס רעדסטו דאָס? גאָט איז מיט דיר. (שיינדעלע לאַכט).

מירעלע: האָכט זיך דערשראָקען הא? הא! הא! הא! איך מאַך שפּאַס. איך ווייס, אַנ'אַלטע מאַמע קאָן מען זעהר לייכט גט'ן, אָבער אַ יונג ווייבעל און נאָך אַ שעהנע גט מען ניט. איך טרעט איהר אָב דעם פּלאַץ. (שלמון קומט מיט מהלה'ן) אָט איז שלמון... גוט, איך מאַך באַלד אַנ'ענדע....הער מיך אויס, שלמון, איך האָב צו דיר זעהר אַ גרויסע בקשה..פינף און דרייסיג יאָהר האָסטו געדיענט ביי מיר אין שטוב, איצט ערלויב מיר דיענען ביי דיר....איך האָב קיין אַנדערע ברירה ניט — איך וויל ניט שטאַרבען אויף דער גאַס...איך געה דיענען צו דיר.

שלמון: דיענען גאָר? וואָס רעדט איהר? אַזוי ווי אַ מוטער, אַזוי ווי אַ קינד, וועט איהר זיין ביי מיר. מיר זענען פּראָסטע לייט,

אָבער מיר קאָנען שעטצען אַ מענשען, דיענען? ווער איז מיר, איהר ווייסט דען ניט, אַז אויב איהר וועט נאָר וועלען, וועט די פירמא „מירעלע אֶפרת און שלמון" קאָנען מאַכען די בעסטע געשעפטען.

מירעלע: מירעלע אפרת וועט ניט געהען קאָנקורירען מיט דער פירמע פון יאָסעל און דניאל אֶפרת! ניין! איך וועל דיענען. אָהן אַרבייט איז מיר אומעטהיג — איך געה פון זינען אַראָב.... כל זמן איך זעה נאָך מיט מיינע אַלטע אויגען, וועל איך פיהרען די ביכער, נאָכדעם, שלמון, וועל איך טהון, וואָס דו וועסט מיר הייסען....

שלמון: וואָס איך וועל אייך הייסען? אָי, הערט אויף (ווישט זיינע טרעהרען).

מירעלע: געַנוג! איך וויל ניט, איך קאָן ניט, איך דאַרף ניט מעהר דולדען! מירעלע אפרת איז נאָך ניט אַזוי אַראָבגעפאַלען ביי זיך. זי זאָל ערלויבען יעדען טאָג זאָל מען זי טרעטען מיט די פיס!.. קינדער-ליעבע און געפיהלע פון אַ מוטער האָבען אויך אַ מאָס און אַ גרענעץ! איך געה שוין.... איין מינוט.... (ראַש צו זיך).

שיינדעלע: אויף איהר אַ קשיה? זי קאָן עס טהון. יאָסעלע, לאָז זי ניט...אַ קלייניגקייט, וואָסערע בזיונות....

יאָסעלע: איך האָב מורא, עס איז שוין צו שפעט...שיינדעלע, וואָס וועט איצט פון אונז ווערען?

מהלה: יעדער ווינקעלע דאָ אין שטוב וועט דאָך וויינען און קלאָגען. (מירעלע קומט טראָגט אַ קליין פעקעלע מיט זאַכען).

מירעלע: זעהסט, שלמון, מיט עטליכע און דרייסיג יאָהר צוריק בין איך געקומען אין דיעזען הויז מיט פיעל זאַכען, מיט פיעל זיסע האָפנונגען, פיעל גוטע ערוואַרטונגען. איצט געה איך אַוועק נאָר מיט אַ ביסעלע וועש און מיט איין קלייד, אָהן האָפנונגען, אָהן ער־וואַרטונגען; אַהער בין איך געקומען לעבען און פון דאַנען געה איך שטאַרבען. ווי האָט געזאָגט איוב: ד' נתן וד' לקח; גאָט האָט געגעבען און גאָט האָט צוגענומען...(אַלע וויינען, שיינדעלע ווישט אויך אָב אַ טרעהר).

שיינדעלע: שוויגער לעבען, טהוט עס ניט. איך בעט אייך. פער־צייהעט מיר, אָי, ווער איז מיר, אַזאַ שאַנדע, יאָסעלע וועט דאָך דאָס ניט איבערלעבען...

יאָסעלע: מאַמעניו, געה ניט אַוועק פון אונז... אויב ניט צוליעב אונז — בלייב צוליעב אונזער קינד....דו האָסט דאָך אַזוי ליעב אונזער קינד.

מירעלע: ניין, איצט איז שוין שפעט. מירעלע אפרת בלייבט ניט, ווען זי בעשליעסט צו געהען! איך קאָן ניט בלייבען מעהר. יאָסעלע, וועסט געבען אַ קוש שלמה'לען פון מיינט וועגען און אויב

דו וועסט וועלען זיין אַ גוטער, וועסטו איהם, ווען ס'איז, שיקען צו מיר...איך געה — זאָל די גאַנצע וועלט וויסען דעם אמת...בעהאַלטען די שאַנדע וואָס איז שוין געשעהען, נאַרען די וועלט און זאָגען ליגען? ניין! דאָס איז געוועזען פון מיר אַ טעות און אַ שוואַכהייט...שענדליכעס עקזיסטירט נאָר דערפאַר, ווייל מען פערלייקענט עס...שלמון, גיעב מיר דיין האַנד. מיר איז ליעבער צו זיין אין אַ פרעמד הויז אַ דיענסט, ווי צו זיין ביי אייך אין שטוב אַ נאַר... נו, מהלה, און וואָס וועט זיין מיט דיר?

מהלה: אויך מיר אַ זאָרג!...מירעלע, ר' שלמון וועט מיר געוויס ער־לויבען ווען עס איז אייך קומען זעהען...

שלמון: זיי ניט קיין נאַר, מהלה! וואָס הייסט, דו וועסט ביי מיר אין שטוב ניט פערדיענען דיין שטיקעל ברויט? נישקשה, מיר זענען ניט קיין אַריסטאָקראַטען. קומט, מירעלע! מהלה, קום מיט אונז. אַלטע סאָלדאַטען פערלאָזען ניט זייער גענעראַל ביי אַן אומגליק. (שלמון און מהלה פיהרען זי).

מירעלע: נו, קינדער, זייט געזונד...איך ווייס ניט, אויב מיין פוס וועט ווען עס איז אַריבערטרעטען דעם שוועל. איך געה. (געהט) מיינע אַלטע פריינד פיהרען מיך...געוויס, שעהנער און בעסער וואָלט געווען, מען זאָל מיך אויף אַ מטה אַרויסטראָגען פון דאַנען. עס איז זעהר אַ גרויסער אומגליק, ווען אַ מענש לעבט זיך אַליין איבער, אָבער אַז גאָט שיקט ניט דעם טויט, מוז מען לעבען... איין טרייסט איז דאָך גע־בליעבען: די קינדער פערלאָרען, אַלעס פערלאָרען, אָבער איינינגע גוטע פריינד זענען דאָך געבליעבען. (געהט. ביי דער טהיר קעהרט זי זיך אום און בעטראַכט דאָס גאַנצע הויז). מהלה, דו ווייסט, ווי אַזוי איך בין צוגעוואָהנט צו דעם אַלעמען. און איצט...איך פיהל — איך זעה דאָס אַלעס צום לעצטען מאָל....ווער האָט געקאָנט גלויבען, אַז איך....אַז מיר ביידע...אויף דער עלטער...יאָסעלע, זיי געזונד! (אָב מיט מהלה'ן און שלמונ'ען).

יאָסעלע: (פאַלט צו אַ שטוהל) ווער איז מיר! מאַמעניו! מאַמעניו! מאַמעניו! (שיינדעלע וויינט).

(פאָרהאַנג).

פיערטער אקט.

(א זאל ביי שלמונ׳ען אין הויז. מהלה ווישט דעם שטויב פון דעם מעבעל. זי איז פיעל עלטער געווארען).

מהלה: (אקוק אין שפיגעל) אויב דער שפיגעל איז ניט א פאלשער, בין איך טאקי שוין ניט קיין יונגע עגונה. גאטעניו, וואס איך בער מענש? ער איז אקוראט ווי א ווארעטשעק מיט זויער־מילך אויף חעלכען עס ליעגט א שווערער שטיין. דער שטיין קוועטשט, דאס לעבען גיסט זיך ווי סיווארעטקע און דער ווארעטשעק בלייבט טרוקען. ווער איז מיר, אזוי פיעל יאהרען אויסגעטרוקענט געווארען׳. ווי לאנג דאכט זיך איז געווען יאסעלע׳ס התונה אין סלוצק? איך געדענק אזוי ווי היינט, עס האט גערעגענט, כלי־זמר האבען געשפיעלט א דאברא־דזיען און און איך האב געטאנצט מיט מירעלען א כשר־טאנץ... און איצט האט שוין יאסעלע א זוהן א בחור — שלמה׳לע איז דאך שוין היינט בר מצוה געווארען. טאטע זיסער! עס איז שוין העכער צעהן יאהר, אז מיר זענען דא ביי ר׳שלמונ׳ען אין שטוב. צעהן יאהר! דאס איז יא, ווי מען זאגט: לא לנו לא לנו ומה היינו? אומשטיינס געזאגט....(א גערויש) ר׳ שלמון געהט (שלמון קומט אין א האלאט).

שלמון: שש! מהלה, זי איז דארט? וואס טהוט זי? ווי פיהלט זי זיך?

מהלה: זי איז ניט מיט אלעמען. זינד זי איז געקומען פון שוהל, געהט זי אום א פערטראכטע און זיפצט. עס איז א קלייניגקייט? איהר איינציג איינינקעל, איהר געליעבטער שלמה׳לע איז היינט בר־מצוה געווארען און פאר איהר נעבעך איז דאס קיין שמחה ניט.... ר׳ שלמון, וואס האט דא געדארפט דער רב

שלמון: ער איז געקומען מאכען צווישען זיי שלום. דער אלטער רבי האט זיך נעבעך אומזיסט געלעגט אין דער לענג און אין דער ברייט. ער האט אויסגעשאטען א גאנצען בארג מיט תורה. ווייס איך! זיינע רעד האבען זיך געקלעפט ווי אנארבעס צו׳ם וואנד. דו ווייסט דאך, אז זי זאגט: ניין! איז ניין. ער איז אוועק פון איהר אי אנ׳אבגעשמיסענער (אונטער די קוליסען מירעלע׳ס קול, מהלה! מהלה!)

מהלה: שוין! די מינוט!.... (אב).

שלמון: עס איז אפשר ניט פיין פון מיר, אבער, גאט זאל מיך ניט שטראפען פאר די רעד, איך האב הנאה, וואס זי וויל מיט זיי ניט שלום ווערען. די צעהן יאהר, וואס זי איז דא אין שטוב, איך

גלייך ווי ביי מיר זיצט קעסט א כהן גדול אדער אליהו הנביא בכבודו... שטיל, רוהיג, אלעס בכבוד.... מיין יודענע האט פערגעסען אלע קללות און האט מיך אינגאנצען אבגעוואהנט פון שרייען... ביי׳ם טיש זיצט מען ווי מענשען, אין אלע הדרים ריין, ציכטיג... איהר פערשטעהט, מען האט ניט מורא פאר איהר און מען פיהלט דאך, אז זי איז דא.... ווער רעדט געשעפטען מיט איהר פיהרען איז דאך טאקי א געזונד אין הארצען...געבליעבען א מיניסטערשע קאפ.... די פריצים רופען זי ניט אומזיסט נאפאלעאן אין א ווייבערשע יאקע.... (א גערויש) שא! ווער געהט עס ווידער? יאסעלע... איך האב מורא, זי וועט היינט פון זיי קראנק ווערען (יאסעלע קומט) ברוך הבא, יאסעלע...

יאסעלע: גאט העלף, ר׳ שלמון, ווי מיינט איהר, איך וועל קאנען זעהען די מאמעניו?

שלמון: מען דארף זיך אנפרעגען.... אבער איך ווייס ניט, אויב עס איז כדאי זי צובעאונרוהיגען.

יאסעלע: זייט אזוי גוט. דער רב האט ניט געהאט קיין ערפאלג, וויל איך אליין נאך אמאל בעטען.

שלמון: יא, דעם רבי׳ן איז ניט געראטען. ער דערצעהלט איהר, וואס די תורה הקדושה זאגט און זי ענטפערט איהם: שלום קאן מען ניט מאכען, שלום קאן ווערען, נאר ווען דאס הארץ זאגט.

יאסעלע: יא, איך ווייס אלעס. מיר זענען אלע צוזאמען פון שוהל געגאנגען און מיר האבען דא ניט ווייט געווארט אויף א תשובה. אזוי, אזוי, ר׳ שלמון, איהר הארץ איז נאך פול מיט שנאה......

שלמון: שנאה? ע! זייט ניט קינד! זי אפילו וויל ניט איהר זאלט עס וויסען, אבער איך מוז אייך זאגען: ווען איהר האפט אמאל ביי מיר „ר״ אדער „ש״ קערבלעך, וועמעס געלד איז דאס? איא איהר ווייסט ניט? עס איז איהר געלד, מירעלע האט שוין ווידער אשעהנע פאר הונדערטער. זי טענה׳ט ניט, איהר ווייסט דאך. אונערווארטעט איז זי היינט אליין אוועק אין שוהל זעהען ווי שלמה׳לע וועט דאווענען צו׳ם ערשטען מאל אין תפילין. (געריהרט) איהר ווייסט? ווען מען האט איהם אויפגערופען צו דער תורה האט זי דעם גאנצען סידור פערגאסען מיט טרעהרען. אלע ווייבער האבען געוויינט אויף איהר קוקענדיג און מיין יודענע איז געקומען פון שוהל מיט אזעלכע פערשוואלענע אויגען... זי רעדט ניט, אבער וואס איהר הארץ פיהלט נעבעך....

יאסעלע: ר׳ שלמון, איך בעט אייך, זייט זיך מטריח און זאגט איהר, אז איך וויל זי זעהען. אייך מעג איך זאגען — מיין שיינדעלע ווארט דא אין געסעל אויף מיר. עס ליעגט אונז ביידען אין זינען ניט, וואס היינט דארפען ביי אונז זיין אזוי פיעל מענשען.... איהר, ר׳ שלמון, יועט זיך דאך מתמא ניט לאזען בעטען צו אונז?

שלמון: אויב מירעלע וועט ניט האבען דאגעגען, געוויס. (טהוט אַן אַ סיורטוק). איהר ווייסט? פאר מיר איז זי געבליבען די איי־ גענע מירעלע אפרת.... און עד היום, אַז איך דארף צו איהר אַריינגעהן ציאַכקעט מיר אַביסעל דאָס הארץ. (הוסט, פערשפּילעט אַלע קנעפּ פונ'ם ראָק, אָב).

יאָסעלע: אויב היינט ניט, אין דעם טאָג פון איהר געליבטען שלמה'־ לעס בר מצוה, וועט שוין חלילה בלייבען אַזוי... וועה איז מיר! אויף עביג בלייבען פרעמדע.... (שלמון צוריק).

שלמון: יאָסעלע, האָט קיין פאראיבעל ניט, זי זאָגט, זי איז מיעד און קאָן אייך איצט ניט זעהען...

יאָסעלע: איך בעט אייך, ר' שלמון, זאָגט איהר: נאָר איין מינוט, נאָר צוויי ווערטער....

שלמון: צוויי ווערטער יאָ! ווייסט איהר, וויפיעל געזונד די צוויי ווערטער וועלען איהר קאָסטען?... אַי די ווערטער, די ווערטער, ווי טהייער זיי קאָסטען! (אָב).

יאָסעלע: איך מוז מיט איהר רעדען און זעהען, גיעבט עס נאָך אַ האָפנונג אָדער ניין? קאָן דאָס זיין, אַז זי, מיט איהר איידעלעם הארץ, וועט קיין מאָל ניט מוחל זיין?

שלמון: (קומט צוריק) זי געהט אַליין... איך בעט אייך.. שש! (ער עפענט די טהיר. יאָסעלע שטעהט אויף, מהלה פיהרט אַריין מירעלע'ן. זי איז זעהר אַלט און שוואַך.)

מירעלע: הם, יאָסעלע, אַ גאַסט. ~~[illegible]~~ וואָס ווילסטו זאָגען גוטעס?

יאָסעלע: מאַמעניו, איך בין דיך נאָך אַמאָל געקומען בעטען: האָב רחמנות אויף אונז. צעהן יאָהר ביזטו ניט געוועזען ביי אונז אין שטוב.

מירעלע: וואָס־זשע אין צעהן יאָהר אַרום איז ביי אייך פלוצלונג די אַלטע מאַמע אַ גאַנצע מציאה געוואָרען.

יאָסעלע: ניט צעהן יאָהר! יעדע מינוט, יעדען אויגענבליק האָט מיך געשטאָכען ווי מיט מעסער, וואָס דו ביסט ניטאָ מיט אונז, וואָס דו ביזט אויף דיינע עלטערע יאָהרען אַליין אין דער פרעמד.

מירעלע: מיך פערדריסט זעהר, וואָס דו האָסט יסורים דערפון, אָבער רעדען דערפון איז איבעריג... אומזיסטע רעד!....

יאָסעלע: מאַמעניו, קעהר זיך אום צו אונז.

מירעלע: וואָס מיינסטו, יאָסעלע, איך שפּיעל זיך מיט אייך אין קאַמער־קאַמער־הויז? דאָס וועל איך טאַנצען אַהין, דאָס וועל איך טאַנצען צוריק?

שלמון: אָבער אַריינגעהן צו זיי זיצען אַ שעה..... אַזאַ שמחה.... פאַר וואָס ניט?

מירעלע: שלמון, דו ווילסט שפּיעלען אַ ראָלע פון אַ רודף שלום און האָסט אַ פּנים פון אַ נאַר...

יאָסעלע: איך ווייס, ווען דו זאָגסט, „ניין" זענען אַלע רעד אי־ בעריג. איך האָב עס געזעהען, ווען דאָניע האָט התונה געהאַט. ניט דאָניע'ס בעטען, ניט די טרעהרען פון זיין כלה, ניט די שתדלנות פון דער גאַנצער שטאָדט האָט געקאָנט העלפען. דו האָסט געזאָגט „ניין" און ביזט ניט געגאַנגען אויף זיין התונה... אָבער דאָך איך. חלילה, איך רעכען זיך ניט בעסער פאַר דאָניע'ן, נאָר שלמה'לע.... דו האָסט איהם אַזוי ליעב.

מירעלע: יאָ, איך האָב שלמה'לען ליעב און בין קיינעם פון אייך קיין שונא ניט. אָבער געהען צו אייך וועל איך ניט (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) יאָסעלע, איך וועל ניט געהען!...

יאָסעלע: יעדער אָרעמאַן, יעדער בעל־מלאכה האָט די זכיה דיך זעהען אויף זיין שמחה און מיר ניט..... שלמה'לע וועט זאָגען אַ דרשה....

מירעלע: דו ווייסט דאָך, איך האַלט זעהר ווייניג פון דרשות..... שלמון, איך האָב ערהאַלטען אַ טעלעגראַמע פון בריסק, מ'מעלדעט מיר דאָס דער קאָמענדאַנט פון דער בריסקער פעסטונג... (נעהמט אַרויס אַ פּאַפּיער).

מהלה: איך ווייס, מיר פּאַסט ניט צו מישען זיך, אָבער דאָך, זאָלט איהר געזונד זיין....

מירעלע: מהלה, דערלאַנג מיר דיברילען (זי ברענגט איהר די ברילען) געה געזונדערהייד, יאָסעלע און האָט אייך דאָרט אַ גליקליכע און אַ פרעהליכע שמחה (צו שלמון'ען) יאָ, שלמון, עס איז זעהר אַ גרויסער קאָנטראַקט, מען דאַרף באַלד ענטפערען.

יאָסעלע: האָב אַ גוטען טאָג, מאַמע. האָט אַלע אַ גוטען טאָג. (געהט טרויעריג ביז'ן טהיר).

~~מהלה: וועה איז מיר פאַר זיין הארץ.~~

מירעלע: יאָ, יאָסעלע, הער אויס... איך האָב דיר געהאַט עטוואָס צו זאָגען. הם, וואָס האָב איך דיר געוואָלט זאָגען? יאָ שלמה'לעס דרשה וועט די באָבע ניט הערען, אָבער אַ זייגער מיט אַ קייט האָט די באָבע ניט פערגעסען איהם צו קויפען. (נעהמט פון איהר טאַשע אַ זייגער מיט אַ קייטעל) נאַ, גיעב איהם, זאָל ער עס פערנוצען געזונדער־ הייד, געה, יאָסעלע,, זאָל דיר גאָט העלפען דו זאָלסט פון דיין קינד מעהר נחת האָבען. (יאָסעלע וויל עטוואָס זאָגען, גיעט אַ מאַך מיט'ן האַנד און לאַנגזאַם אָב).

מהלה: אַוועקגעגאַנגען נעבעך מיט אַ צובראָכען הארץ. און שלמה'לען וועט אויך דערפון קיין געזונד ניט צוקומען.... ער ריכט זיך אויף

דער טאבעק.

מירעלע: מחלה! (ווייזט מיטן שטעקען די טהיר, מחלה אב) שלמון, (זי ווישט שווער) דער קאמענדאנט דארף האבען פינף טויזענד קלאפטער שטיינער, מען קאן גוט דערביי פערדינען. אט האסטו דעם רעכנונג (זי רעכענט, ביידע בעמערקען ניט, ווי שיינדעל געהט אריין שטיל און בלייבט שטעהען ביי דער טהיר). פרעכען די שטיינער און דאס צושטעלען פון ווישאקע וועט קאסטען...

שלמון: מירעלע, האט קיין פאראיבעל ניט, דער קאמענדאנט איז א צורר היהודים און איך מיין..... אי, זעהט.... (ביידע בעמערקען שיינדעלען).

שיינדעל: איא, אן'אונגעהערטערטער גאסט? איך האב געוואוסט, עס קאן זיך מאכען, מען זאל מיך הייסען ארויסווארפען און בין דאך געקומען... (מירעלע נעהמט אראב די ברילען און בלייבט זיצען).

שלמון: וואס מיינט איהר? ווער עס דארף דא ניט זיין, וועט געוויס ארויסגעווארפען ווערען. עס מעג זיין אפילו מיינע אלייבליכע שוועסטער.

מירעלע: שש! מען דארף קיין מענשען ניט ווארפען. יעדער מענש איז מחויב אליין צו פערשטעהין, וואו איהם פאסט ניט צו זיין.

שיינדעל: ר' שלמון, איך מיין, אז ניט מיר, אייך גאר פאסט איצט ניט דא צו זיין.

שלמון: איהר מיינט פשוט איך זאל זיך אליין ארויסווארפען? נו! נו! (אב, פויזע, ביידע שווייגען).

מירעלע: וואס איז? דו האסט עטוואס צו זאגען? איך בעט דיך, מאך עס בקיצור.

שיינדעל: שוויגער, איך האב צעהן יאהר מיט אייך ניט גערעדט, איך האב אייך אפילו ניט געזעהען פון דער נאהענט..... און איצט בין איך געקומען.... ווען דאס זאל זיך האנדלען פון מיר, מעגט איהר מיר זיכער גלויבען, איך זאל אפילו מוזען שטארבען, וואלט איך קיינעם אין דער וועלט ניט געגאנגען בעטען. קיינעם ניט! מיינע שונאים זאלען עס ניט דערלעבען!...

מירעלע: הם. דער אלטער נוסח דיינער, וועלכען איך האב שוין אזא צייט ניט געהערט.

שיינדעל: (הערט ניט) עס איז אבער יאסעלע..... ער האט גרויסע יסורים, הארצווייטאג, ער איז אוים מענש. און איך וויל ניט ער זאל מיינען, אז נאר איך אליין בין שולדיג. עס קאן זיין, איך האב טאקע א שלעכטען האראקטער, אבער פערגעסט ניט, אפילו אזעלכע קינדער, וואס זענען ערצויגען געווארען ביי אזא מאמע, ווי מירעלע

אפרת, זענען אויך ניט אזוי אי, אי, און מיין מאמע איז ניט מעהר ווי חנה דבורה, און אויסגעוואקסען בין איך אין נחומ'צעס הויז...

מירעלע: זעהסטו, דאס רעדסטו דוקא צו דער זאך. אבער ווער הלילה מאכט דיר שולדיג און ווער האט עס צו דיר טענות?

שיינדעל: אט דאס איז דאך דאס אונגליק, וואס איהר האט פיינט טענות. מיר, פראסטע מענשען, טענה'ן זיך אוים און דער כעס געהט איבער.... מיר קאנען זיך זעהר גרינג צוקריגען, אבער אי־בערבעטען זיך איז ביי אינז אויך ניט שווער. איהר אבער שווייגט, איהר זייט שטאלץ, און דערפאר איז שווער פאר אייך צו פערגעסען זיך. אי, הלואי וואלט איהר אויך בעסער געקאנט שרייען און שעלטען זיך...

מירעלע: וואס מיינסטו, עס וואלט געווען א גליק פאר מיר. מיר וואלטען נאך ער היום געשפיעלט דארטען אין צווייען אלע טאג א נייעם ברוגז־טאנץ.

שיינדעלע: איהר מיינט, איך האב אייך אונמיסטען געוואלט שלעכטס טהון. און איך האב אייך און אייערע פריינד אם מיינסטען גע־טהון אויף צו להכעיס, ווייל איך האב געפיהלט, איהר רעכענט מיך זעהר ניעדריג און קוקט אויף מיר, ווי אויף א גאר־ניט.

מירעלע: נאר דערפאר? דאס איז ניט ריכטיג. דער מענש וואס איז ניט א גאר־ניט שרעקט זיך ניט דערפאר ווי מען קוקט אויף איהם און ווער עס האט א גוט הארץ טהוט ניט קיין שלעכטס אויף צו להכעיס.

שיינדעל: וואס בין איך שולדיג, אז איך האב ניט קיין גוט הארץ? פון דעסטוועגען מיינט איהר, פאר מיר איז געווען א גדולה אייך ארויס'פטר'ען פון שטוב. ווילט איהר, קאנט איהר מיר גלויבען, און אז איהר וועט מיר ניט גלויבען הארט מיר אויך ניט, — אז איהר זייט ארוים פון שטוב האט זיך אין מיר מיין הארץ אבגעריסען.... שוויגער, איך קאן אייך זאגען, צעהן יאהר האב איך קיין פרעהליכען שמייכעל געטהון... איך האב די גאנצע צייט דאס פארטאפיאנא אפילו ניט געעפענט.... עס האט זיך ניט געשפיעלט, פערשטעהט איהר מיך.

מירעלע: (איראניש) וואס מיינסטו, עס איז טאקי געווען א גרויסע עולה פון מיר אנטהון דיר אזעלכע יסורים. אבער וואס קאן מען טהון? עס איז שוין אזא וועלטיל. יעדער זארגט נאר פאר זיך. מיך הארט ניט פאר דיר און דו דארפסט זיך ניט זארגען פאר מיר.

שיינדעל: איך פערשטעה ניט, וואס איהר מיינט. עס קאן זיין — איהר לאכט פון מיר, און איך בין אייך געקומען איבערבעטען.

מירעלע: מיר איז א חידוש, אזא קלוגע ווי דו זאל געהען טהון אזא נארישקייט.

שיינדעלע: עס זאָל זיין אַ נאַרישקייט וואָלט מיך ניט געהאַרט.
עס איז זעהר אַ שווערע און אַ ביטערע זאַך צו געהן יענעם אי־
בערבעטען... אָבער יאָסעלע, אייער יאָסעלע מיינט, אַז איך האָב פער־
טריבען זיין אַלטע מאַמע פון שטוב און איך האָב מיך בעשלאָסען
געהען און ברענגען איהם זיין מאַמע צוריק!...
מירעלע: דו שטעלטסט אויף זיך צופיעל. וואָס הייסט: דו האָסט
בעשלאָסען? נו, און וואו בין איך? איך דאַרף גאָר ניט זיין דער־
ביי? דו האָסט אַ ביסעל אַ טעות געהאַט אין השבון. איך בין מרים אפרת!
מיך ברענגט מען ניט און מיך טרייבט מען ניט. טויזענד רבנים מיט
שתדלנים וועלען מיך ניט ברענגען אַהין צו אייך, זאָ לאַנג מיין הארץ
וועט מיר ניט הייסען געהען! אַ גאַנצער פאָלק אַזעלכע שנורען־בריות
ווי דו וואָלטען מיך ניט פערטריבען און וואָלטען ביי מיר אַמפּה אויס־
געפיהרט די קלענסטע זאַך, ווען עס זאָל געהען נאָר אין עקשנות;
אָבער פערשטעהסטו מיך, דאָ האָט זיך געהאַנדעלט, וועמענ'ס לע־
בען זאָל צובראָכען ווערען: מיין לעבען, אָדער יאָסעלע'ס? (איהרע הענד
ציטערן) איך האָב אָבגעטרעטען, ווייל, דו פערשטעהסט, איך האָב
יאָסעלע'ן ליעב.
שיינדעל: אויב איהר האָט יאָסעלע'ן ליעב, קעהרט זיך אום, אויף
איהם האָט רחמנות. אויף מיר, וויים איך, וועט קיינמאָל קיינער
קיין רחמנות האָבען. אָבער ער... ער איז דאָך פון די גוטע און ער
וויינט מיט ביטערע טרעהרען.
מירעלע: וואָס זאָל מען טהון? עס איז דאָ אויף דער וועלט זעהר
ווייניג גליקליכע, וועלכע גיסען ניט קיין טרעהרען. ווער ווייס,
איך האָב אפשר אויך אַמאָל געוויינט.
שיינדעל: איך בין מקנא די ווייבער, וואָס קאָנען גרינג וויינען.
איך קאָן ניט. ביי מיר ווערט נאָר דאָס הארץ צוזאַמענגעדריקט...
אָה! איך זאָל קאָנען וויינען... אָבער דאָך, בין איך שוין דאָ, בין
איך בערייט אַלעס טהון. אַלעס, איבער מיינע קרעפטען. ווי זאָל איך
אייך בעטען? זאָל איך פאַלען צו אייערע פיס? זאָל איך קושען אייערע
הענד? (וויל פאַלען צו מירעלע'ס פיס).
מירעלע: ניין! ניין! שפּילסטו עס אַ קאָמעדיע, אָדער דו מיינסט
עס מיט'ן גאַנצען הארצען — אַלעס איינס: דיין טרהה איז אומזיסט.
אַ גרויסער בזיון איז געווען, ווען איך בין פון שטוב אַוועקגעגאַנגען.
נאָך אַ גרעסערער בזיון מיט אַ דומהייט וועט זיין ווען איך זאָל זיך
צו דיר צוריק אומקעהרן. ווען די שמחה וועט ביי אייך פאָראיבערגעהן,
ווען די טייערע מאַמע וועט ווידער אי"ה בילינ ווערען, ווען די יום־טוב־
דיגע מאַמע וועט נאָך אַמאָל וואָכענדיג ווערען, און דאָס וועט דאָך
געווים זעהר גיך געשעהען — וואָס מיינסטו, איך וועל אימשטאַנד זיין

נאָך אַמאָל אויפהויבען זיך און אַוועקגעהען? ניין! אַזאַ נסיון קאָן מען
איבערלעבען נאָר איינמאָל!... מאַכט אייך ניט נאַריש און ווייסט עס
איינמאָל פאַר אַלע מאָל: מיין פוס וועט אייער שוועל ניט אַריבערטרעטען!
אַזוי ווי טויטע קעהרען זיך ניט אום פון קבר אַזוי וועל איך זיך ניט
אומקעהרען פון מיין גלות. אָבער גענוג. איך בעט דיך, דו האָסט מיר
אויפגעעפענט אַלע אַלטע וואונדען פון מיין הארצען... איך האָב מעהר
קיין כח ניט, געה זיך געזונטערהייד...
שיינדעלע: דאָס איז אייער לעצטעס וואָרט?
מירעלע: יאָ, דאָס איז מיין לעצטעס וואָרט (קלאַפּט מיט'ן שטע־
קען) מהלה!
שיינדעל: נו, ווי איהר פערשטעהט....
מירעלע: געווים, יעדער מענש דאַרף טהון ווי ער פערשטעהט זון
דאַרף פערשטעהן ווי ער טהוט....
שיינדעל: האָט אַ גוטען טאָג. (ראש אָב).
מירעלע: שלמון! מהלה! (ביידע אַריין) שלמון, ע.. וואָס האָב איך
געוואָלט זאָגען?... אָי, מהלה, אפנים איך בין שוין אויך אַנאַלטע
יודענע געוואָרען... (פאַלט אויף איהרע שולטערן).

פערוואַנדלונג

(א דראַפּ פאלט כון פארנט, עס בילדעט א פאדערצימער אין נחומצ'עס הויז).

נחומצע: (הינטער די קוליסען) קום אַהער, וואָס איז די נפקא מינה?
(נחומצע מיט צוויי בענקלעך, נאָך איהם שלמה'לע מיט אַ גרויס
פאַפּיער אין האַנד. נחומצע טראָגט אַלטע פערלאַטעטע הויזען און אַ
געשטעפּטען „לייבעל".) די רבי'צין האָט פערשפּאַרט די טהיר און איז
אַוועקגעגאַנגען, וועלען מיר דאָ אין „הויז" הזר'ן. וואָס איז די נפקא
מינה? (ביידע זעצען זיך) נו, שלמה'לע, ווי האַלסטו מיט דער דרשה....
האַ?
שלמה'לע: אָי, זיידע, איך האַלט שמאָל. (לערנט) „אור לארבעה
עשר בודקין את החמץ לאור הנר"... זיידע זאָגט מיר, איך בעט
אייך, יעדער יוד מוז בר מצוה ווערען?
נחומצע: אַ שאלה! קונדס, אָט דאָס איז דאָך די נפקא מינה פון
אַ יוד בין אַ גוי דאָס הייסט: בר מצוה און... און עס איז דאָ
נאָך אַ נפקא מינה...
שלמה'לע: אָי, זיידע, בר מצוה איז נאָך צו דערליידען, אָבער די
דרשה איז אַ מכה שלא כתובה בתורה.... איך לערן די דרשה
גאָר צוליעב דער באָבע'ן... איך מיין יענע באָבע, די גרויסע.... אַיאַ

זי איז דאַכט זיך ניט קיין הויכע און ווייזט דאָך אויס אַזאַ גרויסע.... (לערנט) „אור לארבעה עשר"... אי!...

גהומצע: דיר איז נעבעך שווער האַ? הער, איך וועל דיר נאָך אַמאָל איבערהזר'ן די גאַנצע דרשה: „אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. ווי עס הויבט נאָר אָן ליכטיג צו ווערען אויפ'ן 14־טען, איז מען שוין בודק חמץ....ביי דער שיין פון אַ ליכט, רבותי, בר מצוה איז דער טאָג ווען 13 יאָהר ווענען אַוועק און עס הויבט אָן טאָגען דער 14־טער יאָהר פון יודישקייט.... עס איז דער טאָג, ווען דער יוד איז מהויב בודק זיין זיך אַליין ביי דער ליכט פון דער תורה און אויסרוימען יעדען המץ פון זיין נשמה..." דו פערשטעהסט? יעדען המץ פון דער נשמה. אַיאָ עס איז גוט?

שלמה'לע: (געזעסען פערטראַכט און ניט געהערט) אַז איך בין געגאנגען אַהער היינט, האָב איך ווידער געה'רג'עט, געשלאָגען אַ יונגעל.... ווען איך געה לויפען זיי מיר נאָך און זינגען אַ ליעדעלע „שלמה'לע זשאַבע, אַרויסגעטריבען די באָבע"! פע! מיר איז דאָס שוין נמאס געוואָרען. זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיר האָבען זי טאַקי אַרויסגעטריבען?

נהומצע: הלילה, מ'האָט זי ניט געטריבען, נור ווייס איך, וואָס איז די נפקא מינה?

שלמה'לע: זיידע, מ'זאָגט, ווען די באָבע איז געווען מיט אונז, זענען מיר געוועזען זעהר רייך, עס איז אַנ'אמת?

גהומצע: אמת, ויציב, ונכון, וקים... אַ אוצר מיט גאָלד... דיין פעטער דניאל, עהדער ער האָט התונה געהאַט און אַרויס קיין מאָסקווע, האָט געפלאַקערט אַ וועלט, ער האָט געמאַכט אַ תל פון אַ האַלבען פערמעגען. פונ'ם איבעריגען האָבען אַלע צו ביסלאַך געמאַכט אַ תכלית. דער, יענער... וואָס איז די נפקה מינה? אָט ווי דו קוקסט מיך אָן, בין איך דאַן געוועזען דער הויפט־גלאַוונע־אָבער־אופראַווליאַ־יושטשי און איצט בין איך אויף דער עלטער אַ מלמד. דאָס הייסט ניט אַ מלמד, הלילה, וואָס מ'זאָגט „מלמד"... איך מיין: אַ גמרא מלמד.

שלמה'לע: (מיט אַ ניגון) און וואָס איז די נפקא מינה?

גהומצע: קונדס, דו, עס איז שוין זעהר אַ גרויסע נפקא מינה....

נו! נו! הזר זיך אַליין... הזר זיך איין גוט, שלמה'לע... עס איז ביז דער סעודה ווענינ צייט געבליבען. הזר זיך איין... (נעהמט אַרויס אַ ליולקע און פעררויכערט).

שלמה'לע: (הזר'ט) „אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר...."

(געריוש) זיידע, בעהאַלט די ליולקע — די באָבע געהט (חנה דבורה קומט מיט אַ שאַל אויפ'ן קאָפּ, זי אַרבייט אַ זאָק געהענדיג, זעהר אַלט געוואָרען).

חנה דבורה: איך הער שוין די בשמים דיין טיטיון.... האָסט שוין

געפיפקעט — אויסגעפיפקעט זאָלסטו ווערען, רבש"ע. (הוסט) שלמה'לע, קאָנסט שוין די דרשה? (שלמה'לע לערנט שטיל).

נהומצע: (בעהאַלט זיין ליולקע) פיפקע! בשמים! ווייס איך וואָס דיר קאָן זיך אויסווייזען. זאָג בעסער, נאָך וואָס האָסטו פערשפאַרט די טהיר אין מיטען דרינען?

חנה דבורה: יאָ, אין מיטען דרינען, הכם מיינער... דער האָן איז אונטער'ן בעט ניט צוגעבונדען און אויף וועמען קאָן איך זיך פערלאָזען? אויף דיר? נהומצע, הער בעסער, די אַלטע חיל דאָך ניט שלום ווערען. דער רב איז געווען ביי איהר, יאָסעלע האָט זי געבעטען, וואָס דאַרפסטו מעהר, שיינדעלע אַליין האָט ביי איהר מהילה געבעטען — רעד צו דער וואַנד. אַבי מען האָט זיך אויף איהר אַזוי געריכט......

שלמה'לע: וואָס? די באָבע וועט היינט אויך ניט קומען צו אונז? איהר ווייסט וואָס איך וועל אייך זאָגען? אַז די באָבע וועט ניט זיין, דאַרף איך די גאַנצע דרשה אויף כפרות. (וואַרפט די דרשה).

חנה דבורה: ביזט משוגע, שונאי ישראל? וואָס הייסט, אַ פּאַפּיער מיט שמות וואַרפען אויף דר'ערד! (הויבט אויף) נישקשה, פאַר מיר מעגסטו אויך זאָגען דיין דרשה. איך האָב ביי מיין זיידען ע"ה געהערט אַביסעל שעהנערע דרשות... נאַ! (גיט איהם דאָס פּאַפּיער).

שלמה'לע: (נעהמט ניט) איך דאַרף ניט קיין דרשה.

גהומצע: שלמה'לע, זיי ניט קיין עקשן. וואָס הייסט, דער רב, דער גאַנצער עולם ווייסט, אַז איך לערן מיט דיר אַ דרשה... איך האָב אומזיסט גאַנצע נעכט געקראַצט דעם אַלשי"ך זכרונו לברכה, און אַנדערע גאונים?

שלמה'לע: יאָ, זיידע, איהר האָט דעם אלשי"ך געקראַצט אומזיסט, — איך וועל ניט זאָגען קיין דרשה!

נהומצע: וואָס איז דיר די נפקא מינה?

שלמה'לע: איך וועל אייך שפּעטער זאָגען. וואָס די נפקא מינה איז — איצט לויף איך אויף גיך אַהיים. זיידע, הזר'ט איהר דערווייל די דרשה, וואָס איז די נפקא מינה? (אָב).

חנה דבורה: דער פערצויגענער בן יחיד און יענער באָבעס אייניקעל! אַז ער זאָגט ניין, ווערסטו זיך שוין מעגען מיט איהם שלאָגען קאָפּ אָן וואַנד...

נהומצע: וואָס איז די נפקא מינה?..

חנה דבורה: ביי דיר איז קיין נפקא מינה... זאָל ניט זיין קיין דרשה, אַבי עס זאָל נאָר זיין אַ סעודה מיט יין שרף... פערשרפה'ט זאָלסטו ווערען. נעהם די דרשה און קום אַהין צו זיי. (זי נעהמט איין ביינקעלע).

נהומצע: קום, גיעב מיר מיין לאַסטיקענע קאַפּאָטע.

חנה דבורה: קוק איהם אָן... מעגסט שוין אָנטהון די שבת'דיגע

תחתונים אויך..

נהומצע: ווייס איך, וואס איז די נפקא מינה? וואס בין איך, אַני־אַריסטאָקראַט? (נעהמט דאס צווייטע בײנקעלע).

הנה דבורה: אָי, ביזטו אַנ׳אַריסטאָקראַט... מאַמעלעך מײַנע, אַ חויך מײַן שאָדען הלואי אויף אַלע אַריסטאָקראַטקעס געזאָגט געוואָרען!...

נחומצע: שוטה! וואס איז די נפקא מינה? (געה! געה! שטויסט איהם אַרויס, ביידע אָב).

פערוואַנדלונג.

(אֶפרת׳ס הויז, די וועגט דונקעל, דאס מעבעל אַלט, מירעלעס קרעסלאָ איבערגעדעקט מיט ווײַסע לײַוועגט, אין הינטער־גרונד אַ לאַנגער טיש געגרייט; דער פאָדער־דראַפּ געהט אויף, הערט מען אַ פלייטע שפּיעלט, נאָכדעם ווערט שטיל).

יאָסעלע: (אַליין, מיט דער פלייטע אין האַנד, בעטראַכט דעם געגרייטען טיש און געהט צו דער מוטערס קרעסלאָ) זינד זי איז אַוועק פון אונז, איז קיינער נאָך ניט געזעסען אויף איהר שטוהל... איך האָב געהאָפט, היינט זעהן זי, ווי אַמאָל, זיצען דאָ צווישען אונז, ווי אַנאַלטע קעניגין צווישען איהרע דינער... ניין, איך געדענק, אויף מײַן בר מצוה איז דאָ אין שטוב געווען אַביסעל בעסער און פרעהליכער... שלמה׳לען איז ניט בעשערט... שש! (שלמה׳לע לויפט אַריין).

שלמה׳לע: (קען ניט האַפּען דעם אָטהעם) טאַטעניו, איך האָב געהערט אַז די באָבע מירעלע וועט אַפילו היינט אויך ניט קומען... איאָ דאס קאָן ניט זיין?

יאָסעלע: יאָ, מײַן קינד, זי וועט אַפילו היינט אויך ניט קומען.

שלמה׳לע: היינט! אויף מײַן בר מצוה? וואס האָט זי צו מיר? איך פערשטעה ניט. זי וואָהנט מיט אונז אין איין שטאָדט און קומט קיינמאָל ניט צו אונז. אויף מיר איז זי ניט בעז, אויף דיר אויך ניט... דאס איז די מאַמע שולדיג... איך פערשטעה, זי און איהר משפחה האָבען דער באָבע בעז געמאַכט...

יאָסעלע: שש!... זיי ניט אונגערעכט (נעהמט איהם אַרום) שלמה׳לע. דו ביזט היינט בר מצוה געוואָרען, דו ווערסט שוין אַ מענש און איך מעג דיר דעם אמת דערצעהלען. די באָבע איז דאָ אין איהר הויז פון אונז אַלע בעהאַנדעלט געוואָרען ניט אַזוי, ווי אַ מוטער דאַרף פון אָרענטליכע קינדער בעהאַנדעלט ווערען... זי האָט אונז איהר לעבען מקריב געווען און מיר האָבען איהר אײַדעלעם הערץ צעבראָכען... נו, זי האָט געליטען און האָט ענדליך אונז פערלאָזט, צוזאַמען מיט

איהר איז אַוועק פון אונזער שטוב אויך דאס גליק און דאס פריד.

שלמה׳לע: און זי וועט קיינמאָל ניט קומען צוריק צו אונז אַהער?

יאָסעלע: ביז היינט האָב איך נאָך געהאָפט... אָבער זעה,— ווי זי האָט דיך ליעב, זי האָט דיר געשיקט אַ זייגער מיט אַ קעט (גיט איהם) די דרשה, זאָגט זי, וועל איך ניט הערען, אָבער אַ מתנה פון מיר דאַרף ער האָבען.

שלמה׳לע: טאַטעניו, איך וועל אַליין געהן צו איהר. איך וועל איהר זאָגען, אַז איהר ווילט ניט הערען מײַן דרשה, באָבעניו, וויל איך ניט אייער זייגער, און איך וועל איהר נאָך אַ סך... אַ סך זאַכען זאָגען...

יאָסעלע: נאַרעלע, וואס וועט דערפון אַרויסקומען? מען האָט איהר שוין אַ סך געזאָגט.

שלמה׳לע: זי וועט קומען מיט מיר...

יאָסעלע: דו ביזט נאָך אַ קינד. דו פערשטעהסט ניט, אַז זי איז ניט פון די מענשען, בײַ וועלכע עס קאָן אין איין מינוט זיין יאָ און ניין.

שלמה׳לע: דו וועסט זעהן— זי וועט קומען מיט מיר.

יאָסעלע: רעד זיך ניט אַיין קיין נאַרישקייטען.

שלמה׳לע: און איך זאָג דיר, זי וועט קומען מיט מיר. דו פערשטעהסט אויך ניט אַז איך בין ניט פון די מענשען, וואס רעדען זיך אַיין נאַרישקייטען. אַז איך זאָג איך וועל זי ברענגען, וועל איך זי ברענגען! (ראש אב).

יאָסעלע: שטאָלץ און שטאַרק בײַ זיך — געראָטען אין דער באָבע׳ן. אַ קינד, ווי קומט ער צו פערשטעהן, ווער מירעלע אפרת איז... ווען זי זאָגט ניין— מעג שוין דינערען און בליצען... (בעטראַכט זײַן פלייטע) ניין, זי וועט ניט קומען און מײַן איינציגע פרייד און איינציגע נחמה וועט ווידער בלייבען מײַן אַלטע פלייטע (קוקט זיך אַרום) קיינער קומט נאָך ניט, לאָמיר דערווײַל אויסרעדען מײַן ביטער האַרץ (זעצט זיך אין אַ ווינקעלע, שפּיעלט די זעלבע טרויעריגע מעלאָדיע פון 2־טען אַקט. פערטראַכט, שיינדעל קומט..

שיינדעל: נו, וואס האָסטו וויעדער אַראָבגעלאָזען די נאָז? דו ביזט דאָך ניט נאָר אַ זוהן, ביזט דאָך אַ טאַטע אויף דער וועלט...(אַ געריויש) שאַ! אָט געהען שוין געסט. וואס זאָל מען טהון? מיר וועלען זיך אַליין משמח זיין, ווי מיר וועלען קענען... נו! נו! קום! גענוג!... (זי פיהרט איהם פאַר׳ן האַנד, ענטקעגען קומען נחומצע און הנה דבורה), אה! סך הכל? און איך האָב געמיינט געסט קומען.

נהומצע: וואס איז די נפקא מינה? מז״ט! מז״ט!...

הנה דבורה: מיר זענען טאַקי בײַ אייך קיין געסט ניט, פונדעסטוועגען מעגט איהר ביידע דערלעבען פיהרען שלמה׳לען צו דער חופה.

נחומצע: און וואו איז ער, דער גנב? איך האָב געזאָלט מיט איהם

נאָך אַמאָל איבּער'חזר'ען די דרשה... אָי, אַ דרשה— אַ צאַצקע!...

יאָסעלע: שלמה'לע וועט באַלד קומען... זיצט, איהר זייט בּיי אונז זעהר גוטע און זעהר טייערע געסט...

חנה דבורה: ווי קומען מיר? אומשטיינס געזאָגט, ניט אַלע מאַמעס האָבען איין גליק..

שיינדעלע: ניט אַלע מאַמעס האָבען איין שכל, אומשטיינס געזאָגט...

יאָסעלע: יעדע מאַמע איז אַ מאַמע... שיינדעלע, היינט דאַרף זיין שלום דאָ.. (אַ געריוש) שאַ! ווער געהט עס? אה! בּרוך הבּא בּשם ד'... (שלמון קומט).

שיינדעל: אַ חידוש, די שוויגער האָט אייך גאָר ניט פערבּאָטען צו געהן אַהער?

שלמון: איהר האָט אַ גרויסען טעות. זי האָט מיר אַליין געשיקט אַהער. עטליכע מאָל האָט זי מיר געזאָגט, איך זאָל למע"ה דאָ זיין... זי איז מירעלע אפרת!

יאָסעלע: עטליכע מאָל? אָי וועה איז מיר! אפשר וועט זי נאָך אַליין אויך קומען

שלמון: ניין, זי געוויס ניט, איהר דאַרפט שוין בּעסער ניט רעדען און ניט דענקען דערפון... נו, ר' נחומצע, וואָס מאַכט איה"ר?

נחומצע: ע! וואָס זאָל מען מאַכען? מען מאַכט אַ קנעלונג און מען קנעלט. (אַ געריוי

חנה דבורה: דער רב און מענשען געהען. שיינדעל, בּיי דיר איז שוין דער גאַנצער קרעדענצעל אויפ'ן טיש?.. (דער רב, אַן אַלטער יוד, נאָך יודען און יונגלעך קומען).

אַלע: גאָט העלף!... גאָט העלף! אין אַ גוטע שעה!...

שלמון: גאָט העלף! ווי פיהלט איהר אייך, רבּי? הע! הע! איהר האָט היינט ניט געטאַנצט מיט'ן בּער... פערגעסט ניט, זי איז מירעלע אפרת, יאָסעלע, וואו איז דאָס דער בּעל שמחה אַליין?

יאָסעלע: שלמה'לע וועט בּאַלד קומען... זיצט. אַהער אַלע, צום טיש, איך בּעט אייך רבּי, זייט-זשע מוחל, ר' שלמון, שוועך... (אַלע זעצען זיך, מען טרינקט און פערבּייסט).

חנה דבורה: (צו נחומצע'ן) איך האָבּ מורא פון דיין דרשה וועט זיך אויסלאָזען אַ בּוידעם מיט אַ קלאָץ.

נחומצע: (טרינקט) זאָל זיין אַ בּוידעם מיט אַ קלאָץ, וואָס איז די נפקא מינה? (נאָך יודען און יונגלעך קומען, אַלע זעצען זיך צום טיש, טרינקען און פערבּייסען).

יאָסעלע: שיינדעל, וואָס זאָגסטו פאַרט צו שלמה'לען? טרינקט, פערבּייסט. (בּיידע בּעדינען די געסט).

נחומצע: להיים, רבּי, להיים, רבּותי, איך האָבּ געהערט אַ שענעם

פשט'ל אויפ'ן פסוק כרם היה לשלמה... שלמה המלך האָט געהאַט... אַ... וואָס איז?.. (מהלה לויפט אַריין, שטאַרק אויפגערעגט).

שלמון: וואָס איז, מהלה? וואָס איז געשעהן? (אַלע: וואָס איז געשעהן, הלילה?)

יאָסעלע: אָי, וועה איז מיר!... מהלה!...

מהלה: (קוים וואָס זי אַטהעמט) יאָסעלע, יודען, מיר, מיר, געהערט די מצוה?... איך זאָג אָן די בּשורה... איך בּין דאָס געלאָפען...

יאָסעלע: וואָס איז, מהלה? אָי, וועה איז מיר, דו האָסט מיר דערשראָקען.

מהלה: וואָס דאַרפט איהר זיך שרעקען? גאָט איז מיט אייך!.. זי... מירעלע געהט אַהער. שלמה'לע פיהרט זי דאָך צו אייך... אָי! וואָס פאַר אַ חכם דאָס איז... איהר זאָלט הערען, ווי ער האָט גערעדט מיט איהר. זי האָט ניט געקאָנט אויסהאַלטען... זי וויינט, ער וויינט, איך וויין... נו, נו! זיי געהען בּיידע אַהער... איך זאָל אַזוי געזונד זיין... מיר זאָלען אַלע אַזוי געזונד זיין... (אַלע שטעהען אויף פון זייערע ערטער).

יאָסעלע: די מאַמע געהט אַהער... שיינדעל, רבּותי, אָי, וועה איז מיר... (בּיי איהם רייסט זיך אַרויס אַ געוויין).

שיינדעל: (גערירט) נאַרעלע וואָס-זשע וויינסטו? יעצט דאַרפסטו דאָך ניט וויינען.

יאָסעלע: וואָס רעדסטו, מהלה? די מאַמע געהט אַהער? וואו געהט זי? וואָס האָט זיך דיר אויסגעוויזען? וואָס ווילט איהר מיך איינרעדען? (לויפט, עפענט די טהיר. מירעלע ערשיינט, אנגעשפאַרט אויף שלמה'לען).

שלמה'לע: איהר האָט שוין אָנגעהויבען די סעודה אָהן אונז? וואָס האָט איהר קיין צייט ניט געהאַט? איך האָבּ דאָך אייך געזאָגט איך וועל קומען מיט דער גרויסער, בּייזער בּאָבּעניו!...

יאָסעלע: מאַמעניו דו בּיזט געקומען? בּיזט געקומען צו אונז? (אומאַרמט זי. וויינט).

מירעלע: (מיט אַ שמייכעל) וואָס האָבּ איך געקאָנט טהון מיט דיין מיוחס?... דיין פאָטער איז געוועזען שלמה'לע, דיין זוהן איז שלמה'לע... זיצט, זיצט!. מהלה רוקט זיך בּיי דיר וועגען מיינע בּרילען... (אַלע זעצען זיך, מהלה דערלאַנגט איהר די בּרילען).

יאָסעלע: מאַמעניו, איך גלויבּ זיך אַליין ניט, דו בּיזט דאָ? דו בּיזט געקומען?

מירעלע: זעהסט דאָך. מען קאָן זיך פיעל ניט בּריהן, ווען מען טראָגט בּיי זיך אַ מוטערס האַרץ... עס קאָן זיין עס איז טאַקי אַן איבּעריגע זאַך, אָבּער וואָס קאָן מען טהון, אַז מען קאָן דאָס פאַרט ניט אויסשניידען און אַוועקוואַרפען... רבּי, איהר ווייסט דאָך יאָ,—

מיר הײַנט מײַן האַרץ געבראָכן... אָה! דער מחותן און די מחותנת'טע...

חנה דבורה: זאָלט איהר געזונד זײַן, מירעלע, איך האָב געוואוסט, אַז איהר וועט קומען. אין דער פריה נאָך זאָג איך: זעה, נהומצע, עס וועט זײַן אַ גאַסט — די קאַץ וואַשט זיך אַקוראַט פון יענער זײַט.

נהומצע: ווײס איך, די קאַץ נאַר... וואָס איז די נפקא מינה?...

די חכמים זאָגען: כל הדוחק את השעה, השעה דוחקתו, ווער עס שטופט די שעה, נעהמט די שעה און שטופט איהם... אַלעס מיט דער צײַט. (אַלע: די דרשה! די דרשה!)

יאָסעלע: נו, שלמה'לע, לאָמיר הערען...

שלמה'לע: (שטיל) איך וועל באַלד האָבען המנ'ס תפלה, (לויט) אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר... ווען עס קומט... וואָס... ווען... אָי, אויף מײַן וואָרט, איך האָב פערגעסען... דאָס הײסט, דעם אמת געזאָגט, איך האָב טאַקי ניט געקענט אויך... (אַלע לאַכען) דאָס איז די באָבע שולדיג...

חנה דבורה: אָי, שלמה'לע, מיר פלאַמט דער פנים..

מירעלע: עס איז ניט קײן גרויסער אונגליק. יעדער קאָן דרשה'נען און ער וועט אויך מסתמא קאָנען; קום אַהער, שלמה'לע, צו מיר... איך בין שולדיג, האַ? העָ! העָ! העָ! (אומאַרמט איהם) נו, וואָס העלפט הכמות, אַז קינדער זענען אַזוי ליעב און טײַער...

יאָסעלע: שלמה'לע, דו ביזט אַ גנב... נאָר הײַנט אַרט מיך ניט... ניט דײַן בר מצוה איז הײַנט מײַן הויפּט שמחה... יודען! זאָל געטרונקען ווערען! שײַנדעלע, זעה, ווער זיצט דאָ בײַ זונז... (אַלע טרינקען, נהומצע מעהר פון אַלעמען).

מירעלע: אַ שמחה, האַ? דאָס איז יאָ ווי מען זאָגט, ווען פרעהט זיך דער אָרימאַן ווען ער געפינט וואָס ער האָט פערלאָרען. (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) אַה, נאַרישע וועלט, וואָלט דען ניט בעסער געווען יעדער זאָל קאָנען שעצען זײַן שטיקעלע גליק? יעדער ער פערלירט עס? וואָלט דען פאַר אונז אַלײן ניט געזונדער געווען, מיר זאָלען ניט צאָהלען מיט שלעכטעס פאַר גוטעס, מיר אַלײן זאָלען ניט פערגיפטען די קוואַלען פון וואַנען מיר שעפּען אונזער לעבען און אונזער פרײד. מען איז זיך מישב אָבער, ווען עס איז שוין שפּעט, ווען דאָס לעבען איז אַוועק...

שלמון: מירעלע, איהר האָט פערגעסען?

יאָסעלע: מאַמעניו, ווילסטו בײז ווערען?

מירעלע: ניין! ניין! גענוג, איך בין אײַך ניט געקומען, חלילה פערשטערען די שמחה. גיט מיר אויך אַ גלעזעל ווײַן... מהלה, מעגסט אויך נעהמען אַביסעל. שלמה'לעס בר מצוה דאַרף זײַן פאַר אַלעמען אַ שמחה... לחיים, קינדער! לחיים פרײַנדע (אַלע טרינקען).

נהומצע: (טרינקט) איך געדענק אַ פּשטל אויפ'ן פסוק שלום, שלום,

זאָגט עפּעס די תורה וועגען אַזאַ נאַרישקײט, ווי אַ מוטערס האַרץ?...

שײַנדעל: (קושט שלמה'לען) חכם, תכשיט מײַנער... זיצט, שוויגער, אָט איז אײַער שטוהל (רוקט אַרוים מירעלע'ס שטוהל, מהלה העלפט איהר).

מירעלע: ניין! דאַנקע. איך האָב זיך די לעצטע צײַט אויסגעלערנט צו זיצען אויף יעדען שטוהל (זעצט זיך אויף אַן אַנדער שטוהל, טהוט אָן די ברילען און קוקט זיך אַרום) זעה, מהלה, ווי אַלץ ווי פערענדערט אַלעס איז דאָ געוואָרען. אַז מיר זאָלען דאָ זײַן, וואָלטען מיר גאָר ניט בעמערקט, ווי אַלעס אַרום אונז ווערט אַלט און לעבט אָב. און אונז וואָלט אפשר גאָר ניט געקומען אויפ'ן זינען, אַז מיר זענען פונקט אַזעלכע שטאַרקע מעכטיגע מיוחסים, ווי אָט די הילצערנע בײַנקלעך, ווי די פּאַפּירלעך אויפ'ן וואַנד. וועה איז מיר, דער מענש האָט זיך מיט וואָס איבערצונעהמען. (פערטראַכט זיך). פערענדערט, און דאָך ווי בעקאַנט דאָ איז יעדער ווינקעלע, ווי טײַער יעדע זאַך... שלמון, דו ווײסט, וואָס איך האָב דאָ איבערגעלעבט און וויפיעל געליטען... וויפיעל גוטע האָפנונגען דאָ זענען געבוירען געוואָרען. וויפיעל שווערע טרעפּצען האָבען זיך דאָ פון האַרץ אַרויסגעריסען, וויפיעל שטילע, ביטערע טרערען דאָ זענען פערגאָסען געוואָרען... (מהלה וויינט) אָי מײַן האַרץ!... (הלש'ט, אַנ'אויפרעגונג)

יאָסעלע: מאַמעניו, מאַמעניו, גאָט איז מיט דיר! (אַלע אַרום איהר די קומט צו זיך).

שײַנדעל: וואַסער! וואַסער! שוויגער, איהר זאָלט זיך אַזוי אָבלאָזען...

מירעלע: שלמון, דער שוואַכער מענש איז שטאַרקער פון אײַזען איבערצוטראָגען צרות.

שלמון: (טרעהרען שטיקען איהם) גענוג, מירעלע, בערוהיגט אײַך, איהר וועט האָבען צײַט שפּעטער. איצט איז דאָ אַ שמחה און מיר דאַרפען נאָך הערען אַ דרשה... אַ נו, שלמה'לע חכם, אַרויס מיט עברי (אַלע: יאָ! די דרשה, די דרשה!).

יאָסעלע: מאַמעניו, דו זעץ דיך אויף דײַן אָרט. (הויבט זי אויף און זעצט זי אַנידער אויף איהר קרעסלאָ) דו ווײסט, דײַן שטוהל האָט געוואַרט אויף דיר, מיר פלעגט ביטער זײַן אויפ'ן האַרצען, פלעג איך רעדען צו דײַן שטוהל און איך האָב געמײנט, ער הערט און פערשטעהט, וואָס איך זאָג און אַז... אַי ר' שלמון איז גערעכט... זאָל זײַן גענוג איצט... דו ביזט דאָ, דו ביזט געקומען, וואָס דאַרף מען רעדען...

מירעלע: אַז דײַן שײַנדעל האָט געקאָנט קומען צו מיר, האָב איך שוין קײן גרויסע בריה'שקײט געווײזען דערמיט, וואָס איך בין געקומען צו אײַך... איך וועל זאָגען דעם אמת: שײַנדעל, מעהר פון אַלע האָסט

לרהוק ולקרוב...

יאָסעלע: קײנע פּשט׳לעך, געטרונקען זאָל װערען, איהר האָט געהערט, װאָס מירעלע אפּרת האָט געזאָגט? (ער טרינקט, לױפט אום, קושט די מוטער, קושט מחלה׳ן די יודען פאַנגען אָן שטיל זינגען א פרעהליכעס).

שלמון: (גערט צו יאָסעלען מיט אַ גלעזעל אין האַנד) איך װעל אײך זאָגען דעם אמת:.. װען איך דערמאָהן מיך, אז בײ מיר װעט די שטוב בלײבען פּוסט, איז מיר אַודאַי פינסטער און ביטער, אָבער דאָך קינדער זענען בילכער... אַ מאַמע, ברודער, איז קײן קלײניגקײט, (װישט אָב די טרעהר) ע! לחיים! לאָמיר פרעהליך זײן! (נעהמט זיך אַרום מיט יאָסעלע׳ן) יודען, פרעהליך! יודען לעבעדיג! (אַלע זינגען פרעהליך, נחומצע טאַנצט מיט צװײ גראַפינעס אין האַנד).

שײנדעל: (לױפט צום פּיאַנאָ, רײסט אױף די דעק און שפּיעלט װאָס זײ זינגען) צעהן יאָהר ניט געשפּיעלט! צעהן יאָהר!... מירעלע אומאַרמט שלמה׳לען. מחלה לעבען איהר. אַ פרעהליך געזאַנג. פּיאַנאָ אַקאָמפּאַנירט פאָרטאָ)

(פאָרהאַנג).

ביכער פון אונזער פערלאג

פרייז קאפ.

מירעלע אגרת פון י. גאָרדין 30

די שתיקה ד"ז 30

דער ווילדער מענש ד"ז 25

דער יודישער קעניג ליר. [illegible]

נעבעך דער לוריא ד"ז [illegible]

דער ווילנער בעל הבית'ל מ. אַ[illegible] [illegible]

שבת קדש [illegible]

חרבן ירושלים 25

חפני ופנחס 25

הינקע פינקע מעלאָדראַמע 25

שלמה גאָרניל 25

מאַמע מאַמעס צרות 20

כל נדרי 20

די יודישע נשמה 30

אייביגער יוד הייאַרטע 7

בעלעטריסטישע און וויסענשאַפט=ליכע ווערק.

די ווינטערונגען פון וואַקסישען הויף אראַטאַן 30

גיזאַן דע מאָפּאַסאַן ערצעהלונג 1 טהייל 12

" " " 2 " 12

„די ערד" אַפּאָפּולערע געאָגראַפיע מיט 27 בילדער פון לאַנקעוויטש איבער-זעצט פ. קאַנטאַראָוויטש 20

קען שוין נאך ווערט נישט פערלאָרען און דער נאַטור אנפאנג פיניק פון. דער קראַמשטיק 10

מאַגנעטיזם און עלעקטריציטעט 2 1 22

ווי אַזוי ווערט מען ווידער יונג-ביאָלאָגי 10

פּאָרטאָ פון יעדער טעאַטער שטיק קאָסט 4

פער נ"נ ווערט [ארויסגעשיקט נור נאָכ'ן עמפּפאַנג 25%. אויך בעקומט מען ביי אונז אַלע טעאַטער-[illegible]

נאָטען און צענזורקעס פון טעאַטער-[illegible], בעהאַנדלונג רעעל און פונקטליך.

[illegible]דישע „ליבערעטטאָ"

[illegible]ר פון ליעדער רעקל[illegible]

[illegible]נאַלאַנגען פיר גראַמאַ[illegible] מיט פאָטאָגראַפיעס און נאָטען:

1-טער טהייל

2-טער טהייל 30

פינף סעריעס טעאַטער און פאָלקס לידער.

יעדע סעריע 8

אַנזיכטסקאַרטען מיט נאָטען און פאָ-טאָגראַפיעס יעדע דאָפּעלע פּיק 3

אורח מישור א קאַפּיטעל ווערטער טוך לשון קדש יודיש איף גאַנץ תנ"ך איבער 15000 ווערטער. פרייז 60

צוזאַמען מיט הוספות דניאל, עזרא, נחמיה, חמש מגלות

בריעפשטעלער העברעאיש פון דוד פרישמאַן רוסיש יודיש פון א. פּאַפּערנע מיט א קורצע איינפאכע בוכהאַלטעריע

החימיא בחיי יום יום מאת ה[illegible] פּ'פּ'ר לאססאר כהן, הר[illegible] ברשיון המחבר ע"י פ. קאנטאראוויטש ב' חלקים

הארץ ני[illegible]

מתרגם [illegible]

משכיל אל דל ס[illegible] באגדות התלמוד 10

פערלאַגס בוכהאַנדלונג און לייה ביבליאָטעק
פ. קאַנטאַראָוויטש, ווארשא, שליסקא 35.
Издательство П. КОНТОРОВИЧЪ. Варшава, Слиская 35.

Drukarnia „Hacefira", Pańska 40.